

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1907. Andra Kammaren. N:o 69.

Måndagen den 27 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogs herr *C. J. Berggrens* vid nästföregående sammanträde framställda och då bordlagda anhållan om ledighet från riksdagsgöromålen under 4 dagar från och med den 27 maj och begärdes därvid ordet af

Herr Berggren, som yttrade: Herr talman! Min anhållan om fyra dagars ledighet från riksdagsgöromålen från och med innevarande dag har på särskild begäran blifvit bordlagd. Jag kan däraf sluta, att denna min anhållan väckt en viss uppmärksamhet och jag tager mig därför friheten att med några ord förklara orsaken till att jag framkommit med densamma.

Det förhåller sig så, att jag är ordförande i min sockens bevillningsberedning. Först utsatte jag sammanträde med denna beredning till den 28 innevarande maj, således som i morgon, men då jag sedermera befarade, att Riksdagen icke skulle sluta i så god tid, att jag kunde hålla beredningssammanträdet nämnda dag, framflyttade jag det till den 30 dennes, alltså till nästa torsdag. Nu är det emellertid klart, att om jag skall närvara vid Riksdagen till dess slut hinner jag icke hem till sistnämnde dag. Detta är anledningen till att jag nu begärt ledighet från riksdagsgöromålen.

Om någon är böjd för att finna detta mitt förfarande vittna om brist på förutseende och omdöme i afseende å riksdagsarbetets afslutande, vill jag härtill anmärka, att det är mycket vanskligt att beräkna, när Riksdagen tager slut, helst som debatten i många frågor af kanske ringa betydelse — enligt mitt förmenande åtminstone — drager allt för långt ut på tiden.

Ar det så, att kammaren gillar det skäl, som jag här anført, och beviljar mig ledighet, reser jag, men i annat fall kommer jag att stanna kvar.

Härefter biföll kammaren herr Berggrens ofvanberörda anhållan.

§ 2.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades vidare herr *F. E. Neess* från och med denna dag till Riksdagens slut.

§ 3.

Herr talmannen förmälte, att enligt öfverenskommelse mellan kamrarnas talmän gemensamma voteringar komme att anställas nästkommande onsdag den 29 maj angående de voteringspropositioner, som då vore af båda kamrarna godkända.

§ 4.

Föredrogos hvar för sig statsutskottets utlåtanden:

n:o 150, angående Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra, tredje, fjärde, femte, sjätte, sjunde, åttonde och nionde hufvudtitlarna gjorda framställningar om anslag för beredande af extra lönetillägg för år 1907 åt vaktmästare;

n:o 151, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgning af Malmöhus läns landstings upptagningsanstalt för sinnessjuka vid Lunds hospital;

n:o 152, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förvaltningsbidrag åt sjukkassor m. m.;

n:o 153, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående statsanslag till bestridande af hyresafgiften för åren 1907 och 1908 för lokal till den af föreningen för arbetarskydd i Stockholm anordnade permanenta utställningen af skyddsanordningar mot olycksfall och ohälsa i arbetet;

n:o 154, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde hufvudtiteln gjorda framställning beträffande anslag till veterinärundervisningen;

n:o 155, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter förre stationskarlsförmannen Per Perssons hustru Johanna Christina Persson, född Falkengren, från Malmö;

n:o 156, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af viss del af skillnadsarrende för förra militiebostället 1 mantal Edsberga n:o 4 i Östergötlands län;

n:o 157, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett till förra militiebostället 1 mantal Änsta n:ris 3 och 4 i Örebro län hörande jordområde;

n:o 158, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa delar af förra profossbostället $\frac{3}{4}$ mantal Flundrap n:ris 2 och 3 i Malmöhus län;

n:o 159, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Borgholms stad af jordområden irån Borgholms kungsladugård i Repplinge socken af Kalmar län;

n:o 160, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående öfverlåtelse till Mörbylånga köping af ett till köpingen gränsande jordområde i Kalmar län;

n:o 161, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående rätt för Kalmar läns södra landsting att förvärfva postmästarbostället Stora Rör n:o 1 i Högsrums socken af Kalmar län;

n:o 162, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af mark från förra länsmansbostället Mjogaryd Mellangård n:o 2 i Jönköpings län; och

n:o 163, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af viss del af Kronobergs kungsgård i Kronobergs län.

Hvad i dessa utlåtanden hemställts bifölls af kammaren.

§ 5.

Till afgörande förelåg härefter sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande, n:o 13, i anledning af väckta motioner dels om ändring i vissa delar af lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete, dels ock om skrivelse till Kungl. Maj:t angående rätttegningsbiträde åt genom olycksfall i arbete skadad arbetare.

Om ändringar i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

Sammansatta stats- och lagutskottet hade till behandling förehafte tre särskilda inom Andra Kammaren väckta motioner, nämligen en, n:o 117, af herr *A. J. Christiernson m. fl.*, däri föreslagits, att Riksdagen måtte besluta att i lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete göra följande ändringar:

a) att den i § 4 bestämda karenstiden af sextio dagar måtte ned sättas till tre dagar;

b) att den i § 4 stadgade sjukhjälpen af en krona per dag måtte höjas till en krona och femtio öre;

c) att den i § 4 bestämda lifräntan af trehundra kronor måtte höjas till fyrahundrafemtio kronor samt öfriga ersättningsbelopp i proportion därmed ökas, begravningshjälp från sextio till nittio kronor, änkas lifränta från etthundratjugu till etthundraåttio kronor samt minderårigt barns lifränta från sextio till nittio kronor;

samt två, n:ris 29 och 30, af herr *K. J. Larsson* i Göteborg, som hemställt,

i motionen n:o 29, att Riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t behagade öfverväga och till nästkommande Riksdag framlägga förslag om huru medellösa genom olycksfall i arbete skadade arbetare lämpligast skulle beredas tillfälle att erhålla rätttegningsbiträden, antingen genom riks försäkringsanstaltens tjänstemän eller genom andra särskildt utsedda personer; samt

i motionen n:o 30, att Riksdagen för sin del ville antaga ett tillägg till ifrågavarande lag af följande innebörd:

Genom olycksfall i arbete skadad arbetares ersättningsanspråk, enligt lagen den 5 juli 1901, må icke med hänvisning därpå att den

Om ändringar i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m. (Forts.)

skadade själf genom grof vårdslöshet varit vållande till olycksfallet i fråga, underkännas, därest yrkesidkaren försummat vidtaga nödiga försiktighetsåtgärder till olycksfallets förebyggande.

Utskottet hemställde:

- a) att herr Christiernsons m. fl. motion icke måtte till någon Riksdagens vidare åtgärd föranleda;
- b) att Riksdagen i anledning af herr Larssons i Göteborg motion n:o 29 måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t, i sammanhang med omarbetning af lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete, taga under öfvervägande, huruvida icke riks-försäkringsanstaltens skyldighet att vid inträffade olycksfall i arbete afgifva utlåtande, på sätt ofvan antydts, skulle kunna utsträckas; samt
- c) att herr Larssons i Göteborg motion n:o 30 icke måtte af Riksdagen bifallas.

Reservation hade emellertid afgifvits af herr *Persson* i Tällberg, som med instämmande af herr *Ersson* ansett, att utskottet bort hemställa:

a) att Riksdagen för sin del måtte besluta, att 4 § i lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete måtte få följande förändrade lydelse:

4 §. I ersättning enligt denna lag skall utgifvas: 1:o om olycksfallet medfört väsentlig nedsättning af den skadades arbetsförmåga under mera än tre dagar efter olycksfallet: — — — (§ i öfrigt oförändrad).

b) att Riksdagen med bifall till herr Larssons i Göteborg motion n:o 29 måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t, i sammanhang med omarbetning af lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete, taga i öfvervägande, huru medellösa, genom olycksfall i arbete skadade arbetare lämpligast kunde beredas tillfälle att erhålla rättegångsbiträden, antingen genom riks-försäkringsanstaltens tjänstemän eller genom andra särskildt utsedda personer; samt

c) att Riksdagen i anledning af herr Larssons i Göteborg motion n:o 30 måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida icke sådan ändring i lagen den 5 juli 1901 borde vidtagas, att genom olycksfall i arbete skadad arbetares ersättningsanspråk enligt samma lag icke måtte med hänvisning därpå att den skadade själf genom grof vårdslöshet varit vållande till olycksfallet i fråga underkännas, därest yrkesidkaren försummat vidtaga de försiktighetsåtgärder till olycksfallets förebyggande, som af vederbörande yrkesinspektör anvisats.

Sedan utskottets hemställan i mom. a) blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Herr Christiernson, som yttrade: Herr talman! Den nuvarande lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i ar-

bete har många brister, och detta har erkänts från de båda håll, som här äro intrösserade, således af såväl arbetsgifvare som arbetare, och det är ju alldeles gifvet, att man särskildt från arbetarehåll erkänner, att lagen behöfver revideras. Det framhölls också, när denna lag antogs, att man icke kunde tänka på att den länge skulle tillfredsställa det behof, som den var afsedd fylla. Utskottets utlåtande, som ju är särdeles välvilligt gentemot motionen — för hvilken välvilja jag ber att få betyga utskottet min tacksambet — visar också, att vi redan nu kunna räkna på att en förändring härvidlag skall komma till stånd.

Om ändringar i lagen, angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.
(Forts.)

Utskottet stöder sitt afslagsyrkande därpå, att Kungl. Maj:t redan tagit initiativ till en revision och ett öfverseende af lagen och att man redan nästa år eller åtminstone ganska snart har att emotse ett förslag i det afseendet. Då är det ju gifvet, att en motion i samma riktning icke har stora utsikter att kunna vinna Riksdagens bifall.

Utskottet framhåller i sin motivering bl. a., att man bör gå på de partiella reformernas väg för att vinna rättelse i de delar af lagen, där man anser sådant vara behöfligt och önskligt. Ja, det är just i denna afsikt, som jag väckt min motion. Jag har nämligen trott, att det icke för närvarande vore möjligt att vinna ändring af hela lagen eller att i alla afseenden afhjälpa missförhållandena, och jag har därför ansett, att det vore lämpligt, om man i de delar af lagen, där den allmänna meningen är för en förändring, skulle kunna åstadkomma partiella reformer i enlighet med hvad utskottet framhåller såsom den riktiga vägen.

Hvad meningen är med karenstidens förkortande, det behöfver jag icke framhålla här, sedan utskottet gått så långt, att det nära nog är ense med motionären, att hans framställning om en karenstid af 3 dagar är fullt befogad. Som de flesta af herrarne veta, och såsom framgår af utlåtandet, äro i många yrken och industrier redan nu om icke genom lag så genom frivillig öfverenskommelse arbetarne tillförsäkrade ersättning under karenstiden, och alltså skulle ett bifall till denna del af motionen endast vara ett konfirmerande af hvad som för närvarande på frivillighetens väg arbetar sig fram. Därför skulle jag för min del vilja vädja till kammaren att bifalla herr Daniel Perssons vid utskottets betänkande afgifna reservation.

Som vi ha anledning vänta, kommer naturligtvis Första Kammaren, efter hvad jag antar, att gå med på utskottets förslag oförändradt, och därför tror jag icke, att det för de medlemmar hos denna kammare, som skulle vara betänksamma för att i någon mån föregripa en framställning från Kungl. Maj:t, kan synas innebära någon fara att gå med på denna reservation. Ty säkert är, att ett dylikt uttalande för den utredande myndigheten i detta fall kommer att vara ett stöd, och ett sådant kan behöfvas, därför att lagen, såsom ju förut är framhållet, i många afseenden behöfver omarbetas och den framställning, som från regeringens sida har blifvit gjord, kanske kan synas innebära en begränsning, så att vederbörande myndighet möjligen anser, att den icke har rättighet att gå så långt, och då skulle exempelvis ett uttalande från denna kammare, ett po-

Om ändringar i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.
(Forts.)

sitivt uttalande, kunna ge ett stöd åt denna utredande myndighet att gå längre än den under andra förhållanden skulle ha vågat.

Jag inskränker mig till att yrka bifall till reservationen på samma gång jag uttalar förhoppning om att, när Riksdagen antingen, såsom jag hoppas, till nästa år eller, hvilket jag skulle beklaga, längre fram ånyo kommer att behandla frågan, den framställning, som då kommer från regeringens sida, grundad på den utredning och det förslag, som den sakkunniga myndigheten verkställt, måtte vara så omfattande som möjligt, och att man då icke stannar vid en eller annan partiell reform af denna lag, utan att man försöker göra den till en fullt modern lag, som icke blott följer efter utländska föredömen, utan försöker att föra upp Sverige på ett plan, så att vårt land kan blifva jämförligt med andra länder i detta hänseende och om möjligt att vi också i någon mån skulle kunna gå som föredöme i detta stycke.

Jag vill framhålla, att de klagomål, som blifvit anförda mot denna lag, äro mycket stora. Dess goda sidor bestå hufvudsakligen i namnet, men i fråga om gagnet kan man rikta många anmärkningar mot densamma.

På grund af hvad jag nu anförd ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den af herr Persson vid utskottets betänkande fogade reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Blomberg, Lindqvist, Lindley, Kropp, Larsson* i Västerås, *Carlsson* i Malmberget, *Lindberg, Rydén, Nilsson* i Malmö, *Karlsson* i Fjäl, *Leksell* och *Eriksson* i Grängesberg.

Herr Fürst: Af utskottets utlåtande framgår, att detsamma är fullt ense med motionärerna däri, att de enligt gällande lag utgående ersättningarne med afseende å vissa grupper af försäkrade och särskildt personer, som äro bosatta i dyrare orter, måste anses alltför knappt tillmätta, och häri tror jag kammarens samtliga ledamöter lugnt kunna instämma.

Af motionärerna hafva föreslagits såväl sjukhjälps- och invaliditetsbeloppens höjande till en fix summa. Genom ett beslut i denna riktning skulle visserligen ernås ersättningsbelopp, som kunna anses något så när tillfredsställande, men därmed skulle ej afhjälpas de två hufvudfel, hvarmed den nuvarande lagen är behäftad, och som utgöra de förnämsta skäl till att en revidering af densamma måste anses vara behöflig. Dessa äro nämligen:

- 1) den oegentlighet som ligger däri att för alla arbetare gäller samma invaliditetsbelopp, och
- 2) att dessa äro fastställda till sin storlek, hvilket omöjliggör vinnandet af det önskemål, att beloppen skulle följa de förändringar, som penningvärdet undergår, utan att ändring af lagens bestämmelser behöfde vidtagas.

I utskottets yttrande finnes emellertid en passus, som synes mig innebära, jag kan säga, ett halft löfte till en verklig förbättring, då där säges: »Den möjligheten lärer väl ej heller vara utesluten att,

på sätt flerstädes i utlandet är förhållandet, ställa ersättningsbeloppen i visst förhållande till aflöningens storlek».

Ja, mina herrar, här ligger med all säkerhet vägen till den rätta lösningen af föreliggande fråga.

Då emellertid utskottet hänvisar till förhållandena i utlandet, synes det mig tid vara af intresse att här angifva, huru olika stater hafva ordnat sig i denna fråga.

I fråga om invaliditetsersättning samt ersättning vid dödsfall stipuleras en bestämd summa *endast* i Sverige. I fem länder, nämligen Belgien, Danmark, Italien, Spanien och Storbritannien föreskrifves en kapitalutbetalning, hvilkens storlek skall stå i ett visst, för de olika staterna varierande, förhållande till arbetarens årslön, och i nio stater, Finland, Frankrike, Holland, Luxemburg, Norge, Ryssland, Schweiz, Tyskland och Österrike utbetalas en lifränta hvars storlek är beroende af arbetarens årslön.

Ett stöd för en öfvergång från en fastställd lifräntesumma till en rörlig synes mig ligga i den af innevarande Riksdag fastställda pensionslagen, hvars 7 § säger, »att vid afgång från tjänsten utgår hel pension med enahanda belopp som det vid tiden för olycksfallet för tjänstinnehafvaren gällande pensionsunderlag», således i proportion mot den skadades löneförmåner.

Det är ännu en sak jag i samband härmed vill tillåta mig framhålla. I vår nu gällande olycksfallsersättningslag lämnas vid inträffadt dödsfall ersättning endast åt den afidnes änka och efterlämnade barn, medan om den döde varit ogift endast en begravningshjälp utbetalas. Nu kan det dock och har äfven, åtminstone i ett fall som är mig bekant, inträffat, att den ogifte afidne med sitt arbete försörjt äfven sina älderstigna föräldrar, hvilka för sitt uppehälle varit uteslutande hänvisade till sin sons hjälp. Efter dennes plötsliga död måste de således hänvända sig till kommunen. Det synes mig därför kunna och böra ifrågasättas, om ej ersättningsplikten bör utsträckas äfven till ascender, hvilka för sitt uppehälle varit uteslutande hänvisade till den afidnes hjälp.

Då jag nu öfvergår till det af motionärerna först framställda och i särskild reservation framställda yrkandet på en förkortning af karenstiden från de nu gällande 60 dagarna till 3 dagar, vill jag genast från början framhålla, att jag anser en minskning af karenstiden vara fullt befogad.

Vid denna fråga synes mig dock en hel del synpunkter böra tagas i betraktande innan man fattar sitt beslut och då dessa ej kommit till uttryck i utskottets yttrande, anser jag mig böra beröra desamma.

Jag tillåter mig då citera några ord ur kejsar Wilhelm den I:s budskap till den tyska riksdagen 1881, då uppslaget gafs till den tyska arbetareförsäkringen. Sedan behofvet att genom lag fastslå, att skadade hjälpbehöfvande arbetare skulle erkännas *rätt* till *anspråk* på ersättning såsom första villkor för att vinna arbetsfred, blifvit berördt, fortsattes däri: »I detta syfte förberedes närmast förslag till en lag om arbetares försäkring mot olycksfall i arbete. Kompletterande detsamma skall vid dess sida träda ett förslag, som ställer som sin

Om ändringar i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.
(Forts.)

Om ändringar i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

(Forts.)

uppgift eu likformig organisation af det industriella sjukkasseväsendet. Men äfven de, som på grund af ålderdom eller invaliditet förlorat förmågan att förvärfva sitt uppehälle hafva gentemot samhället ett väl grundadt anspråk på ett större mått af statsomsorg än som hittills kunnat komma dem till del».

Med detta har jag velat framhålla, att enbart en olycksfallsförsäkringslag ej gör till fyller, utan måste densamma kombineras med sjukkasse-, invaliditets- och ålderdomsförsäkring. Ett enbart utsträckande af ersättningsplikten under nuvarande karenstiden torde äfven komma att verka därhän, att detsamma skulle om ej hindra, så dock försvåra ett utvecklande af sjukkasserveksamheten. Detta däraf, att en blifvande sjukersättningslag antingen skulle inskränkas till endast sjukdomsfallersättning och undantaga olycksfallen eller ock ersättningslagen ånyo ändras, ty i annat fall skulle en genom olycksfall skadad arbetare åtnjuta dubbel ersättning, ett förhållande, som ur flera synpunkter är förkastligt. Vid en kombination af olycksfallsersättningslagen med en sjukkasselag bör sjukkasselagen på det sätt komplettera olycksfallsersättningslagen, att genom densamma ersättningen bestämmes under den nuvarande karenstiden, oberoende af sjukdomsfallets orsak, men hvarvid kostnaderna för denna ersättning, i motsats till dem, som härröra från olycksfallsersättningslagen, böra bäras af arbetsgifvare och arbetare gemensamt.

Invaliditetsersättningen är och bör vara industriens och arbetsgifvarnes tribut till staten för den arbetskraft, som genom dem undanryckes samhället, och är ej, samt får ej heller betraktas som en af den enskilde arbetsgifvaren lämnad *skadeersättning* till en viss arbetare. Det är däraf tydligt, att omkostnaderna för denna böra helt bäras af arbetsgifvaren.

Annorlunda ställer det sig med sjukförsäkringen och däri ingående ersättning för olycksfall under karenstiden. Omkostnaderna härvid böra till så stor del som motsvarar olycksfallsersättning under karenstiden bäras af arbetsgifvaren, medan den part, som kommer från sjukdomsfall, synes mig böra bäras af arbetaren själf.

För att kunna genomföra en sådan kombinerad sjuk- och olycksfallsersättning, som här skisserats, anser jag, att som grundvillkor måste ställas försäkringsplikt, därvid staten öfvertager hela ansvaret.

Då det af utskottets yttrande och motivering i denna punkt framgår, att arbete med en utredning af behöfliga ändringar i lagen den 5 juli 1901 pågår, men då den af departementschefen i hans skrifvelse till riksförsäkringsanstalten angifna ram för denna utredning synts mig vara allt för snävt tillmätt, har jag ansett mig här böra fram-bära dessa synpunkter och då därtill kommer, att ett förslag till sjukkasselag är under utarbetande, har det synts mig af vikt att framhålla dessa synpunkter. Det är emellertid ännu ett förhållande, som synes mig vara af vikt att nu framhålla, nämligen den nuvarande ersättningslagens omfattning. För närvarande stå stora delar, ja, största delen af Sveriges kroppsarbetande befolkning helt utanför lagen. Den påbudna utredningen bör därför, synes det mig, utsträckas till att omfatta äfven denna, kanske den viktigaste bestämmelsen, så att det tillses, huruvida ej nu en utvidgning af omfattningen vore lämplig att vidtaga och hvilka grupper af kroppsarbe-

tare, som närmast borde komma i åtnjutande af lagens hägn. Ty uppenbart torde väl vara, att rättvisligen borde alla kroppsarbetare hänföras under denna lag och att staten har samma rättigheter och skyldigheter gentemot alla.

Herr talman! På grund af hvad jag anfört torde vara tydligt, att jag ej kan på det sätt, motionärerna hemställa, ansluta mig till deras yrkande, hvarför jag, med afslag å den af herr Persson i Tällberg afgifna reservationen, får hemställa om bifall till utskottets yrkande i punkt a).

Om ändringar i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.
(Forts.)

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Jag väntade nästan, att den siste talaren skulle yrka bifall till min reservation, ty det är ingenting, som hindrar en utredning i det syfte, som han angifvit, om reservationen bifalles, snarare tvärtom, för så vidt man vill att, såsom det framgick af hans anförande, utredningen skall få större omfattning än hvad både motionären och utskottet föreslagit. I öfverensstämmelse med den siste talarens anförande, synes mig detta vara ett ytterligare motiv för bifall till motionärens framställning i den del, hvartill jag har yrkat bifall till densamma, just därför att man kan befara att en sådan fullständig utredning kan komma att draga längre tid och att man sålunda får vänta ännu länge, innan den lagändring, hvarom alla synas vara ense, skulle komma till stånd. Det är visserligen sant, som utskottet här angifvit, att de flesta, som försäkra sina arbetare, försäkra dem äfven under den s. k. karenstiden, men jag vill framhålla, att det finnes en hel del arbetsgifvare, som icke alls försäkra sina arbetare, och då komma dessa arbetare i en mycket ogynnsammare ställning än de, för hvilka försäkring tagits, hvartill kommer, som utskottet i sin motivering framhållit, att det finnes en del arbetsgifvare, som icke sökt försäkring under den s. k. karenstiden.

Hvad åter beträffar den siste talarens anförande därom att sjukhjälp och ersättningar i allmänhet borde utgå i proportion till den aflöning, som en arbetare har, så kan det visserligen vara bra och lämpligt i många afseenden, men jag skulle dock icke därmed vilja byta bort den bestämmelse om visst belopp, som finnes i 1901 års lag. Ty vi måste komma ihåg att om vi skola införa en sådan bestämmelse och utesluta bestämmelsen om fixa belopp det skulle vara omöjligt för arbetare, som själf är sin egen arbetsgifvare, att få någon ersättning, ty då kan man icke fastställa, hvilken ersättning en sådan person bör ha. Om jag i sådant fall söker försäkring i riks-försäkringsanstalten för skada till följd af olycksfall i arbetet, så är det gifvet, att jag själf af mitt arbete icke kan påräkna bestämd aflöning, och sålunda skulle jag icke veta, hvilket belopp riks-försäkringsanstalten skulle under sådana förhållanden utbetala. Detta hindrar naturligtvis icke den andra reformen, att en lagstiftning kommer till stånd i den riktningen, att ersättning för arbetare med en bestämd aflöning skall utgå i proportion till den aflöning, som arbetaren har. Men i afseende på nu föreliggande punkt anser jag verkligen, att det ligger fara i dröjsmål och att det därför vore klokt, om denna kammare åtminstone som opinionsyttring ville ansluta sig

Om ändringar i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

(Forts.)

till herr Christiernsons förslag eller min reservation, så att vi så fort som möjligt kunde få denna lagändring till stånd, att karenstiden förkortas till 3 dagar, och härom synes, såvidt jag kan förstå, icke heller krävas någon utredning, utan därom äro enligt mitt förmanande alla ense. Jag ber därför, herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan i denna punkt och bifall till min reservation.

Med herr Persson i Tällberg instämde herrar *Olsson* i Viken, *Larsson* i Lund, *Thylander*, *Thorsson* och *Ersson*.

Herr Johansson i Kälkebo: Herr talman! På sidan 8 i utskottets utlåtande finnas några ord, som synas mig påkalla uppmärksamhet. Där står nämligen: »Och har departementschefen med anledning häraf anmodat riksförsäkringsanstalten att till civildepartementet inkomma med yttrande och förslag beträffande de ändringar i förevarande lag, som i här ofvan angifna hänseenden eller eljest kunde finnas vara af behovet påkallade.»

Det är detta ord *eljest*, hvarå jag skulle vilja fästa uppmärksamheten och därvid uttala, att, när denna utredning företages, bör tagas i allvarligt öfvervägande, huruvida icke jämväl jordbruksarbetarne böra inryckas under olycksfallsersättningslagen. För min del har jag aldrig kunnat finna, hvilket skäl egentligen förefinnes att undantaga jordbruksarbetarne från alla de förmåner, som staten vill förläna arbetare i öfrigt. Jag kan icke finna, att det är någon riktig reson uti, att man skall sätta dessa jordbruksarbetare så att säga utom alla de förmåner, som industriarbetarne få. Man säger, att landtbruket är landets mærg och kärna. Man jag undrar: hvad är landtbruket, om man tager undan landtbruksarbetarne? Jag skulle vilja lägga synnerlig vikt uppå att man knappast kan skilja på dessa båda saker. Och det är med anledning däraf som jag, herr talman, ber att få yrka bifall till den reservation, som afgitvits af herr Daniel Persson i Tällberg, och därjämte också få framställa den önskan, att, när denna utredning är gjord och nytt förslag framkommer, äfven jordbruksarbetarne måtte få komma in under denna olycksfallsersättningslag.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Såsom man ser af utskottets utlåtande, har utskottet ställt sig mycket sympatiskt gentemot den föreliggande motionen, och utskottet har också af en motionär fått erkännande därför. Jag får för min del säga, att, när jag läste herr Christiernsons m. fl. motion, så fann jag helt naturligt, att en sådan motion skulle framkomma. Men såväl jag som — jag är öfvertygad därom — äfven motionärerna hafva nog funnit, att frågan kommit i väsentligt förändradt läge, därigenom att regeringen redan den 22 januari har vändt sig till riksförsäkringsanstalten med begäran om närmare utredning rörande de ändringar i lagen den 5 juli 1901, som kunna anses vara af behovet påkallade. Och denna utredning skulle särskildt omfatta frågan, huruvida icke den s. k. karenstiden lämpligen borde förkortas. Nu är det också endast fråga om karenstiden, ty hufvudmotionären har instämt i herr

Daniel Perssons i Tällberg reservation. Då vill jag emellertid fråga herrarne: skulle det icke vara alldeles i strid med all vanlig riksdagspraxis, i fall man, när på regeringens initiativ det har begärts utredning rörande en särskild sak, just beträffande denna särskilda sak nu fattade ett positivt beslut om en lagändring utan att afvakta framläggande från Kungl. Maj:ts sida af det förslag, hvartill utredningen kan gifva anledning. Det är ju mycket möjligt, att, när detta förslag framkommer, det icke kommer att inskränka karenstiden i så hög grad, som motionärerna begärt. Men, när förslaget kommer, *då* är den rätta tiden att, med ledning af den utredning, som föreligger, göra de ytterligare framställningar, som kunna finnas påkallade. Jag tror också, att, om det hade varit bekant för motionärerna, att utredning påginge, hade de icke, så praktiska politici som de alltid äro, kommit med framställningen i fråga. Jag tror, att man i detta fall icke bör föregripa utredningen eller ens i opinionssyfte göra något uttalande.

Jag hemställer därför om bifall till utskottets förslag.

Herr Lindqvist: Herr talman! Det är särskildt med hänsyn till den behandling, som den utaf herr Christiernson m. fl. väckta motionen har fått, som jag önskar säga ett par ord, innan vi gå att fatta beslut i ärendet. Jag har den uppfattning, att vi här i landet äga alldeles för litet utaf arbetareskyddslagstiftning. Jag vill erinra därom att jag åtskilliga gånger, med anledning af den funktion, som jag innehar i arbetarörelsen här i landet, från utlandet erhållit förfrågningar med hemställen om bekommande af de lagar, som vi hafva i afseende å arbetareskydd här i landet. Det har därvid för mig känts ganska bittert att nödgas gifva det meddelande, att vi i detta afseende just icke äga några nämnvärda lagar; vi hafva de och de lagarna, hvilka endast äro ett litet första steg, men någon verklig och effektiv arbetareskyddslagstiftning finnes icke.

Nu är det väl alldeles säkert, att den fråga, som här i dag diskuteras, nämligen frågan om skydd för arbetare vid inträffadt olycksfall, är en utaf de viktigaste angelägenheterna, då det gäller arbetarne; ty det är af den största vikt, att han då erhåller hjälp från det håll, därifrån hjälp kan lämnas. Ingenting torde vara mera smärtsamt, än då en arbetare midt i sin krafts dagar drabbas af ett olycksfall och blir urståndsatt att försörja sig. Jag har här i min hand ett bref, som jag i dagarna bekommit från en arbetare uppe i Norrland, i hvilket han nämner, att han för fyra år sedan drabbades utaf ett olycksfall, som har medfört den verkan, att han är urståndsatt att försörja sig på det sätt, som han eljest skulle kunna hafva gjort. Och det bolag, som han arbetar hos, har icke i något afseende följt de bestämmelser ens, som lagen i detta fall har ålagt en arbetsgifvare. Denne arbetare var icke mer än 30 år gammal, då han kom dit upp, nu har han visserligen erhållit arbete såsom nattvakt mot en mycket ringa ersättning, och han får på det sättet draga sig fram med en inkomst, som ingalunda motsvarar de kraf, som hans familj gifvetvis har rätt att ställa på honom såsom familjeförsörjare. Det är också säkert, att det är många arbetare här i landet, som få lida bittert i

Om ändringar i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

(Forts.)

Om ändringar i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.
(Forts.)

följd af den brist, som är rådande i så måtto, att vi äro i saknad af tillfredsställande lagar beträffande skydd vid inträffadt olycksfall. Och jag hoppas för mitt vidkommande, att den revidering, som det här är tal om, kommer att gå i den riktning, som jag tror vara för landets utveckling riktigast, nämligen att lagen jämväl kommer att omfatta olycksfallsersättning för inträffade olyckor äfven utom arbetet; att det i lagen kommer att upptagas äfven flera grupper än som i lagen för närvarande inrymmes; samt att vi vidare se till, att vi vid det tillfället äfven få med det, som innefattas i herr Christiersons yrkande i det afseende, att karenstiden sänkes och att understödsbeloppet vid inträffade olycksfall höjes, så att det icke blir ett belopp, som endast är ett skenbelopp och icke kommer arbetaren till någon verklig nytta.

Beträffande den s. k. karenstiden ber jag att få lämna en upplysning, som jag nyss erhållit från en olycksfallsförsäkringskassa inom svenska träarbetareförbundet, för att därmed visa, huru den nu bestämda karenstiden af 60 dagar verkar för de delägare i denna kassa, som hafva drabbats af olycksfall. Det framgår nämligen utaf de tabeller, som lämnats mig, att under år 1906 inträffat inom denna kassa 124 olycksfall. Utaf dessa olycksfall är det endast 6, som medförde oförmåga till arbete öfver 60 dagar. Alla de öfriga olycksfallen hafva varit utaf kort natur och arbetarne skulle enligt nu gällande lag vid alla dessa öfriga olycksfall icke kommit i åtnjutande af någon ersättning. Ja, säger man: det är ju ändå icke så farligt, ty efter de 60 dagarna, om olycksfallet medför oförmåga till arbete, erhåller ju arbetaren ersättning. Men, mina herrar, dessa 60 dagar kunna vara tillräckliga för att göra denne arbetare urständssatt att på många och långa år resa sig från de ekonomiska svårigheter, som en arbetslöshet gifver under en så lång tidrymd som 60 dagar. Det synes mig därför vara tydligen ådagalagdt, att det är lika nödvändigt att redan nu åstadkomma en förändring i detta afseende, som att en förhöjning af ersättningsbeloppet bör komma till stånd.

Nu har ju emellertid behandlingen utaf frågan blifvit sådan, att någon utsikt att få ett sådant yrkande igenom i dag här i kammaren — eller i Riksdagen — ingalunda föreligger och jag nödgas därför äfven för mitt vidkommande, i likhet med herr Christierson, hemställa, att kammaren måtte bifalla den utaf herr Daniel Persson afgifna, vid utskottets utlåtande fogade reservationen, under uttalande likväl af den förhoppningen, att vi snart måtte få en fullständig revidering af denna lag, som tryggar arbetarne inför den största faran, som kan träffa dem, nämligen då olycksfall med alla dess konsekvenser och fördärfbringande verkningar drabbar dessa arbetare, som icke äga annat än sin arbetskraft och icke annat kapital, äu som de kunna tillförsäkra sig hvarje dag de stå i arbetet.

Herr *Branting* instämde häruti.

Herr *Lindblad*: Herr talman! I likhet med talaren på norrlandsbänken håller jag före, att det vid revisionen af denna lag bör tagas

hänsyn till att lagen genom synnerligen billiga premier bör utsträckas till arbetarne i gemen och icke inrättas så att uteslutande industriarbetarne och de bättre situerade arbetarne kunna komma med. Men här är tyvärr ett af de fall, då landtbruket icke kan följa jämna steg med industrien. Detta är ju beklagligt; och jag instämmer med den ärade talaren, att när staten söker att tillskifta sina respektive medlemmar en ersättning i sådana fall, som det här är fråga om, nämligen vid rena olyckshändelser, det skulle vara mycket tillbörligt att just tillfoga ett sådant stadgande, att alla landets arbetare kunde komma med, vare sig de nu äro anställda i enskild eller offentlig tjänst. Det är därför, som jag tror, att i en så brådskande tid, som vi nu behandla ärendet, det skulle vara oförsiktigt att göra något förhastadt principuttalande, utan jag tror det vore klokt, att man, i öfverensstämmelse med det sammansatta stats- och lagutskottets tillstyrkan, låte den pågående utredningen få handla med fria händer och icke binda densamma med något uttalande, som tillkommit i Riksdagens sista timme. Af den anledning ber jag att få understödja utskottets hemställan.

Om ändringar i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.
(Forts.)

Häruti instämde herrar *Bengtsson* i Häradsköp, *Sjöberg*, *Mallmin*, *Danielsson* och *Ericsson* i Alberga.

Herr Räf: Herr talman! Jag ber att få tillkännagifva, att jag för min del instämmer i herr *Johanssons* i Kälkebo uttalande.

Herr Branting: Herr talman! Jag skall be att med anledning af herr *Lindblads* yttrande få säga några ord. Det synes mig, att man nu skulle vara på väg att låta en fråga slå ihjäl en annan, så att den icke kommer fram. Herr *Lindblad* har med all rätt fäst uppmärksamheten å behovet af att utsträcka området för nu ifrågasvarande försäkringslag. Men *det* är ju icke någonting, som bör hindra att kammaren uttalar sig emot ett bevisligt och konstateradt missförhållande, nämligen att karenstiden för närvarande är allt för lång. Icke kan det på det allra minsta sätt lägga något hinder i vägen för utsträckning af olycksfallsförsäkringslagens verkningsområde, om kammaren, när en sak är så konstaterad, som hvad här är fallet, nämligen att karenstiden hos oss är alldeles orimligt för lång, uttalar sig för att vid revideringen hänsyn tages därtill, så att man förkortar karenstiden. Det synes mig därför, som om man ej borde uppkonstruera en motsättning mellan intressena hos industriarbetare och landtarbetare, utan låta den sak, hvarom för ögonblicket är fråga, nämligen den om karenstidens förkortning, få understöd af Andra Kammaren och ett så enhälligt understöd som möjligt. Man kan sannoligen vara viss om att landtarbetarnes ställning därigenom icke på något sätt försämras. Deras befogade intressen tränga sig helt visst fram och böra tränga sig fram så fort som möjligt.

Med herr *Branting* förenade sig herrar *Johansson* i Jönköping, *Starbäck*, *Andersson* i Baggböle, *Kvarnzelius*, *Beckman* i Djursholm och *Hörnsten*.

Om ändringar i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.
(Forts.)

Öfverläggningen var härmed slutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som därunder framstälts, gaf herr talmannen proposition, dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande moment, dels ock på afslag å berörda hemställan och bifall i stället till det yrkande, som framstälts i mom. a) af den utaf herr Persson i Tällberg vid utlåtandet afgifna reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Herr Christiernson begärde emellertid votering; och blef i följd häraf nu uppsatt, justerad och anslagen denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller sammansatta stats- och lagutskottets hemställan i mom. a) af utskottets förevarande utlåtande n:o 13, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit det yrkande, som framstälts i mom. a) af den utaf herr Persson i Tällberg vid utlåtandet afgifna reservationen.

Omröstningen utföll med 107 ja mot 82 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan i mom. a).

Mom. b) föredrogs härefter; och yttrade därvid

Herr Larsson i Göteborg: Herr talman! Beträffande mom. b) i föreliggande utskottsbetänkande har utskottet utgått från den midt på sid. 10 angifna förutsättning: »... angående rättegångsbiträde åt arbetare i tvister om ersättning enligt nu ifrågavarande lag, har utskottet trott sig finna, att de flesta ersättningstvister af ifrågavarande art röra dels frågan, huruvida det arbete, hvarigenom skadan skett, varit under olycksfallslagen hänförligt och dels graden af den genom skadan orsakade invaliditeten.»

Denna utskottets tro är helt naturligt och sannolikt också riktig, ty om man studerar officiella uppgifter om ersättningstvister i riks-försäkringsanstalten eller vid landets domstolar, torde det kanske till och med kunna konstateras, att de flesta ersättningstvister röra sig om huruvida och till hvilket belopp ersättning skall utgå. De ersättningstvister, man kan få kännedom om genom att studera handlingarne i riks-försäkringsanstalten och vid domstolarne, de beröra emellertid endast sådana skadade arbetare, som redan erhållit rättegångsbiträde eller också i sådant hänseende kunnat reda sig något så när på egen hand.

Emellertid vågar jag vid denna frågas behandling hemställa, att kammaren ville utgå från de förutsättningar, som finnas angifna på

sid. 5 i utskottets betänkande och hvaraf jag nu endast vill åberopa följande:

»Många äro därför de fall, då skadade arbetare anhållit om yrkesinspektörs medverkan för erhållande af skadeståndsansättning, under uppgift att de icke ha råd att anlita juridisk hjälp till ersättningsanspråkens fullföljande inför domstol» samt

»Det synes sålunda endast återstå ett sätt, hvarigenom medellös, skadad arbetare under alla förhållanden tillförsäkras erforderligt rättegångsbiträde för utbekommande af den ersättning lagen utlofvar, och det torde vara genom officiellt utsedda rättegångsbiträden...»

Som kammaren häraf finner, vill jag rikta uppmärksamheten på sådana medellösa skadade arbetare, hvilka icke på egen hand äro i tillfälle att göra sina ersättningskräf gällande. Det vill säga sådana skadade arbetare, hvarom man egentligen icke kan äga officiella uppgifter, huruvida eller i hvilken grad de erhållit i lagen angifna invaliditets- eller pensionsersättningar.

Af tillgängliga officiella siffror kan man emellertid konstatera, att antalet sådana enligt lagen ersättningsberättigade arbetare icke är så ringa, att icke krafvet på rättegångsbiträde kan anses vara berättigadt. Enligt tvenne med namnunderskrifter försedda intyg, som jag här har i min hand, utgjorde antalet till kommerskollegium inkomna anmälningar om olycksfall under 1906 omkring 15,600. Den exakta siffran lär vara 15,620. Och antalet till riksförsäkringsanstalten anmälda olycksfall under 1906 utgjorde 2,256. Af dessa senare hade till den 3 mars i år endast 1,794 erhållit ersättning. Af de officiellt kända olycksfallen för föregående år är det sålunda endast omkring 11 procent, hvarom man äger officiell kännedom, att de skadade eller deras änkor och barn erhållit invaliditets- eller pensionsersättningar i enlighet med 1901 års lag.

Nu är det visserligen sant, att icke alla dessa 15,620 olycksfall varit af den beskaffenhet, att de därvid skadade arbetarna varit berättigade till invaliditetsersättningar, och vidare är det också sant, att ett stort antal af dessa olycksfall berört arbetare, som direkt erhållit sin invaliditetsersättning af sådana i motionen omnämnda mera omtänksamma yrkesidkare, eller från enskilda försäkringsbolag. Men det återstår ändock ett mycket stort antal skadade arbetare, som, lämnade utan rättegångsbiträde, mycket väl kunna tänkas af okunnighet om de processuella reglerna och den materiella rättens innehåll lämna omständigheter obeaktade, hvilka för ersättningskräfvens afgörande kunna vara af betydelse.

Denna tanke har jag länat från en framställning i justitieombudsmannens berättelse till 1906 års Riksdag angående rättegångsbiträde åt häktade, och då nu föreliggande fråga i mångt och mycket kan jämföras med den, som afses i justitieombudsmannens yttrande, tillåter jag mig också att åberopa ett af honom i detta sammanhang framställt påstående, nämligen det: »För öfrigt borde vid förslaget anmärkas, att om man vill målet man också måste vilja medlet.» Att man i förevarande hänseende måste finna ett medel för målets vinnande, nämligen det att tillförsäkra invaliditets- och pensionsersättningar åt industriens invalider, deras änkor och barn,

Om ändringar i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.
(Forts.)

Om ändringar i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m. (Forts.)

det har ju också utskottet erkänt och framställt förslag om. Men den väg utskottet föreslagit leder enligt min fasta och fulla öfvertygelse icke till detta mål, så framt icke riks försäkringsanstaltens uppgift samtidigt ändras därhän, att den äfven skall öfvervaka lagens efterlefnad i nu förevarande hänseende. Den af utskottet föreslagna utvägen förbättrar knappast i någon mån ställningen för en medellös, skadad arbetare. Ty det utlåtande angående invaliditetsgraden, som han kan få från riks försäkringsanstalten, det kan knappast komma att innehålla mycket mera än hvad som står att läsa i dennas hvarje år utkommande prejudikatsamling, hvilken återfinnes i den årsberättelse, som blifvit utdelad här i kammaren. Och ur denna prejudikatsamling kunna utförliga upplysningar utan särskild kostnad eller tidsförlust meddelas af hvilken som helst af riks försäkringsanstaltens ombud och af läkare eller yrkesinspektörer m. fl.

I föregående års sammansatta stats- och lagutskottsberättelse angående rättegångsbiträde åt häktade framhölls en tankegång, hvilken jag finner vara tillämplig i denna fråga, och som jag vågar hoppas, att kammaren godkänner i år liksom i fjol. Denna tankegång är följande: »En hvar må för tillvaratagande och bevakande af sina intressen begagna sig af rättegångsbiträde. Då emellertid detta faktiskt gestaltat sig så, att i regel endast den, som äger medel att bekosta rättslig hjälp, kommer i åtnjutande af denna förmån, under det att den medellöse oftast är utestängd därifrån, uppställer ifrågakvarande lagförslag fordran på statens mellankomst för att bereda äfven de medellösa tillfälle till dylik hjälp.»

Med stöd af det nu anförda vågar jag hoppas, att kammaren funnit motionen så bebjärtansvärd, att kammaren kan instämma med mig däruti att rättvisa och billighet kräfva bifall till herr Perssons i Tällberg reservation. På denna grund tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till nämnda reservation.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Ja, mycket gärna skulle jag i ganska hög grad velat tillmötesgå motionärens framställning, men jag har ansett den vara omöjlig att genomföra. Det har föreslagits, att man skulle bereda tillfälle åt dessa mindre bemedlade att erhålla rättegångsbiträde, i främsta rummet genom riks försäkringsanstaltens tjänstemän. Men kan det vara lämpligt att dessa få ett sådant uppdrag? Antag t. ex., att det gällde en försäkring, som anstalten medgifver, då vore det ju alldeles uppenbart olämpligt, att dess tjänstemän skulle få ett dylikt uppdrag. Gällde det åter ersättning från andra bolag eller enskilda, så tror jag, att den ställning riks försäkringsanstaltens tjänstemän i det fallet skulle komma att intaga, blefve högst besynnerlig, hvadan jag på inga villkor tror, att man kan ställa sig på den ståndpunkt, som motionären har intagit.

Men han hade också tänkt sig, att, om ej så kunde ske, man skulle ha andra därtill särskildt utsedde personer till nämnda uppdrag. Det alternativet låter ju mycket mera naturligt, men frågan är också mycket mera svärlöst, än hvad den vid första påseendet synes vara. Motionären nämnde nyss, att det gällde 15,600 olycks-

fall. Skall man kunna tänka sig, att man kan få rättegångsbiträde för alla dessa 15,600? Med den organisation, som advokatståndet här i Sverige har eller rättare sagdt: med den brist på organisation, som det har, förefaller det mig för öfrigt omöjligt, att det skulle kunna åstadkommas rättegångsbiträden i alla dessa fall. Vi hafva ju visserligen i de större samhällena s. k. fattigadvokater, och det kunde ju synas ganska lämpligt, att dessa fattigadvokater finge antydda uppdrag, men ute på landsbygden tror jag det vara omöjligt att få så många dugliga rättegångsbiträden som behöfligt vore. Motionären åberopade nyss det analoga förhållandet med frågan om rättegångsbiträde åt häktade personer. Ja, det talar snarare för bifall till utskottets hemställan — därför nämligen, att det visat sig, att man icke kunnat anskaffa rättegångsbiträde annat än åt för mycket groft brott tilltalade.

Under sådana förhållanden har utskottet icke ansett sig kunna biträda motionärens framställning; men vi hafva velat göra hvad i vår förmåga stått för att verkligen underlätta proceduren för dessa, som blifvit skadade i sitt arbete. Sålunda, i stället för att i närvarande stund man icke äger att vända sig till riksförsäkringsanstalten för erhållande af utlåtande under annan förutsättning än att antingen båda parterna göra det eller ock vederbörande domstol eller skiljömän, hafva vi föreslagit, att en dylik hänvändelse skulle kunna få göras af en hvar af parterna, och att i sådant fall anstalten, efter den andra partens hörande, skulle lämna sitt utlåtande. Men en sådan anordning är icke detsamma, som motionären ansåg förekomma i riksförsäkringsanstaltens statistik; ty hvad som utmärker den af utskottet föreslagna anordningen är just, att riksförsäkringsanstalten yttrar sig i det och det speciella fallet och säger: detta fall är af den beskaffenhet, och enligt vår mening ersättning bör lämnas, och denna ersättning bör enligt vår mening lämnas i den och den klassen.

Det är förstas gifvet, att detta utlåtande icke har någon karaktär af laga dom, så att parterna skulle hafva skyldighet att rätta sig därefter; men i de allra flesta fall får man väl förutsätta, att vare sig det är bolag respektive förening eller enskild person, som är ersättningsskyldig, vederbörande komma att i ganska hög grad känna sig manade att ställa sig ett dylikt uttalande till efterrättelse. Vi hafva trott, att det skulle lända till icke ringa fördel för de skadade, om de utan vidare kunde få ett sådant utlåtande från riksförsäkringsanstalten, och att, sedan de erhållit ett sådant, det skulle vara betydligt lättare för dem att få en advokat, eftersom denne ju skulle hafva ett mycket godt stöd i detta officiella utlåtande.

Nu förefaller det mig visserligen förklarligt, att motionären icke är belåten, då han icke fått sin motion bifallen; men det förefaller mig ytterligt märkvärdigt, att han icke kan finna, att detta utskottets tillmötesgående ändå är af ganska stor betydelse. Ännu vet jag icke, om Första Kammaren ens fattat något beslut i denna fråga; men har den gjort det och bifallit utskottets hemställan, så tror jag, att det vore ganska obetänksamt, om Andra Kammaren skulle afslå utskottets förslag och således underlåta att lämna denna ganska väsentliga hjälp åt de skadade. Utgången i Första Kammaren må emellertid

Om ändringar i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.
(Forts.)

Om ändringar i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

(Forts.)

hafva varit hvilken som helst. Jag tror ändå, att det är klokast af oss att, om vi vilja göra något i denna sak, bifalla utskottets hemställan; ty längre lär man svårligen, åtminstone på ganska lång tid framåt, kunna komma.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Herr Furst: Herr talman, mina herrar! Då jag icke kan annat än till fullo dela den i herr Daniel Perssons reservation framställda tanke att det af utskottet framlagda förslaget icke fyller det med motionen åsyftade ändamålet, så kommer jag naturligtvis att rösta för bifall till reservationen.

Att detta utskottets förslag icke kan fylla sitt ändamål, torde framgå af ett litet konkret fall, som jag skall be att få relatera. För ett par år sedan behöfde en kommun på landet en skolbyggnad samt hade på entreprenad öfverlämnat arbetet åt en byggmästare. Denne byggmästare gjorde konkurs, innan byggnaden var färdig; och arbetets utförande öfvertogs af de personer, hvilka tecknat borgen för kontraktet. Af dessa borgensmän var den ene bruksägare och han uppdrog åt sin egen byggmästare att leda arbetet med färdigbyggandet af kommunens hus. Under det att detta arbete pågick, blef en arbetare dödad. Denne arbetare efterlämnade minderåriga barn, och dessas förmyndare skref till mig och frågade: »Af hvem skall jag fordra ersättning enligt lagen angående ersättning för olycksfall i arbete? Är det af kommunen, för hvars räkning byggnaden utförts; eller är det af byggmästaren-entreprenörens konkursbo; eller är det af bruksägaren; eller är det af den af honom tillsatta byggmästaren?» En sådan fråga torde icke riksförsäkringsanstalten kunna besvara på grund af en hänvändelse, sådan som utskottet nu föreslagit.

Att det föreligger ett behof för arbetare eller deras efterlevande att få kostnadsfri ersättning, det torde vara tämligen säkert. Endast ett bevis härför må anföras: År 1901 inträffade ett dödsfall vid en af statens järnvägars verkstäder. En arbetare blef där dödad i en transmission under det han utförde honom ålagdt arbete. Han efterlämnade änka och 7 minderåriga barn, det äldsta 11 år, det yngsta 3 månader gammalt. De voro i så fattiga omständigheter, att de bodde i en vedbod. De hade ju inga medel att börja en process med; men personer som ömmade för dem lyckades dock anskaffa något penningar åt dem, ehuru väl dessa icke skulle hafva räckt att föra processen till slut, om icke en advokatfirma hade åtagit sig att kostnadsfritt föra deras talan. Denna process har pågått ända till för några veckor sedan, således fulla 6 år. Hur skulle det kunna vara möjligt för en änka att utan sådana mellanhänder, som kostnadsfritt hjälpa henne, förskaffa sig sin rätt! I detta fall gällde det dock ett sådant verk som statens järnvägar; i huru mycket högre grad äger icke det sagda sin giltighet, då det är fråga om en annan arbetsgifvare än staten?

Jag anser mig med det anförda hafva visat såväl behofvet af att kostnadsfri rättshjälp lämnas åt skadade arbetare, som ock att den af utskottet föreslagna åtgärden icke fyller sitt ändamål; hvarför

jag, med hemställan om afslag å utskottets förslag, ber att få yrka bifall till herr Daniel Perssons reservation.

Om ändringar i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr talman framställt propositioner å de därunder gjorda yrkandena, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

(Forts.)

Efter föredragning slutligen af *mom. c)* begärdes ordet af

Herr Larsson i Lund, som yttrade: Herr talman! Såsom kammaren behagade erinra sig, innehåller lagen om skydd mot yrkesfara bland annat bestämmelse därom, att yrkesidkare är pliktiga att vidtaga nödiga anordningar för att skydda hos honom anställda arbetares lif och hälsa, och lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbetet innehåller den bestämmelse, att ersättning icke utgår för skada som den skadade genom grof vårdslöshet själf ådragit sig.

Nu är min erfarenhet den, att denna bestämmelse om grof vårdslöshet af allmänheten alltför ofta förväxlas med lägre grad af vårdslöshet, ja till och med med endast oförsiktighet. Olika domare hafva också skilda meningar om, huruvida en af en arbetare begången försunmlighet är att betrakta som oförsiktighet eller grof vårdslöshet. Såsom exempel härpå tillåter jag mig anföra följande. I Första Kammarens protokoll för den 13 april 1901 sidan 42 finnes en beskrifning öfver ett olycksfall, då det gällde antagandet af nu gällande lag och den lyder: »visserligen förorsakades olyckan af arbetarens egen oförsiktighet, men det är ju så, att en arbetsgifvare sällan vill till sin fördel åberopa hvad man kallar »grof vårdslöshet». Såsom kammaren finner, har denne talare tydligen förväxlat dessa båda begrepp och gjort dem likvärdiga. Vidare skall jag be att få anföra ett annat exempel, som återfinnes i Teknisk tidskrift af den 12 maj 1906. Där beskrifves ett olycksfall och domstolens utslag lyder: »Häradsrätten ansåg väl, att Sundberg genom egen oförsiktighet medverkat till sin död, men ansåg, att bolaget genom att lämna Sundberg en vilseledande uppgift om den tid, då han finge tjära ledningen, måste anses vållande till Sundbergs död och ålade bolaget ersättningsskyldighet jämlikt 6 kap. 1 och 4 §§ strafflagen.

Hofrätten dömde också bolaget till ersättningsskyldighet, men jämlikt lagen den 5 juli 1901. Två af hofrättens ledamöter voro dock af skiljaktig mening och ansågo, att Sundberg gjort sig skyldig till grof vårdslöshet samt att bolaget för den skull borde befrias från ersättningsskyldighet. Af detta exempel framgår, huru olika uppfattning äfven domare kunna ha om dessa tvänne begrepp, oförsiktighet och grof vårdslöshet. Ett tredje exempel: »Kungl. hofrätten har tagit handlingarnas innehåll i öfvervägande, och enär genom hvad i målet förekommit icke blifvit styrkt, att bolaget genom underlåtenhet att vidtaga i lagen angående skydd mot yrkesfara den 10 maj 1889 föreskrifna skyddsåtgärder eller annorledes varit till den Schön åkomna skadan vållande, utan Schön fast hellre måste anses hafva genom egen oförsiktighet vållat densamma, alldenstund Schön, enligt

Om ändringar i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

(Forts.)

hvad i målet blifvit visadt, före det tillfälle, då skadan inträffade, erhållit uttryckligt förbud att verkställa rengöring under ifrågavarande växel, medan denna var i gång, pröfvar kungl. hofrätten med ändring af rädstufvurättens utslag beträffande hufvudsaken, rättvist ogilla Schöns därutinnan förda talan». Af detta exempel framgår, att hofrätten likställt begreppet oförsiktighet med ett uttryck, som återfinnes i lagen, där det står, att det endast är grof vårdslöshet som föranleder till ersättningskrafts underkännande. Af dessa exempel torde befogenheten af det påståendet framgå, att vid den praktiska tillämpningen af ifrågavarande lagrum har uttrycket grof vårdslöshet visat sig vara svårtolkadt. Anledningen till min motion är dels detta och dels den omständigheten, att en skadad arbetare går förlustig all invaliditetsersättning enligt denna lag, därest det kan läggas honom till last, att han genom grof vårdslöshet bidragit till sin olycka, och detta helt och hållet oberoende af om vederbörande arbetsgifvare eller dennes förtroendeman i sin mån bidragit till olyckan genom att åsidosätta den honom enligt lagen angående skydd mot yrkesfara åliggande plikt och således icke vidtagit sådana anordningar, som med afseende på maskiner, redskap eller arbetets beskaffenhet varit nödiga. Jag vågar antaga, att kammaren skall kunna instämma med mig däruti, att detta är ett missförhållande och ett missförhållande, som kräfver rättelse. För mig står det klart, att det skulle vara i öfverensstämmelse med gällande rättsbegrepp att ifrågavarande lagparagraf erhöles en sådan lydelse, att de af de olika parterna begångna försumligheterna komme att vägas mot hvarandra. Denna princip står direkt uttalad såväl i strafflagen som i sjölagen. 6 kap. 1 § strafflagen lyder: »har den som skadan led genom eget vållande därtill medverkat varde skadeståndet jämkadt efter ty som skäligt pröfvas» och i fråga om ersättningsskyldighet för skada, uppkommen genom sammanstötning mellan fartyg, säges i sjölagens § 220: »är sammanstötningen orsakad genom vållande å båda sidor, äge rätten med afseende på beskaffenheten af de å hvardera sidan begångna fel bestämma, om och i sådant fall till hvilket belopp ersättningsskyldighet bör endera sidan åläggas, eller om hvardera sidan bör draga sin skada». Vid bedömandet af frågan om vållande till sammanstötningen skall rätten taga i särskildt betraktande, huruvida tiden medgaf öfverläggning eller icke.

Mitt förslag innebär sålunda ingenting i princip nytt.

I motionen har jag därför föreslagit, »att Riksdagen för sin del behagade antaga ett tillägg till ifrågavarande lag af följande innebörd». Jag ber få fästa uppmärksamheten på, att jag icke föreslagit, att Riksdagen skulle antaga just den formulering som jag föreslagit, och som här står angifven. Utskottet säger på sidan 11, att »en sådan bestämmelse skulle i sin tillämpning medföra stora praktiska svårigheter med hänsyn till tänjbarheten i uttrycket nödiga försiktighetsåtgärder». Denna utskottets anmärkning borde, enligt mitt förmenande, gifvit utskottet anledning att välja ett mindre tänjbart uttryck, exempelvis enligt reservanternas förslag. Bland annat motiverar utskottet sitt afslagsyrkande därmed, att det »icke torde kunna uppletas någon industriell anläggning eller något arbetsföretag af nu

ifrågavarande art, där icke möjlighet till en dylik invändning från den ersättningskräfvande partens sida föreligger». Jag hemställer till kammaren att afgöra, huruvida det skall vara ett skäl mot antagande af en lagparagraf, att den ena parten kan hafva möjlighet att göra *invändning* mot motparten. Är invändningen obefogad tager tydligen ingen domare hänsyn därtill. Men är den befogad, skall den naturligtvis också få göra sig gällande. Utskottet säger vidare, att de flesta tvistemål angående ersättning för skada genom olycksfall i arbete skulle blifva mer än nödigt utvecklade och långvariga. Då därtill kommer, att det är den skadade obetaget att anhängiggöra särskild skadeståndstalan enligt kapitel 6 strafflagen i de fall, där han på grund af arbetsgifvarens underlåtenhet att vidtaga nödiga försiktighetsåtgärder kan anse sådan talan befogad, torde något verkligt behof af den föreslagna lagändringen icke förefinnas. Härom tillåter jag mig uttala den uppfattningen, att den af utskottet anvisade vägen, att den skadade också skall anhängiggöra särskild talan enligt strafflagen, väl snarare gifver anledning till mer än nödigt utvecklade och långvariga tvistemål, än om den skadade enbart hade att hålla sig till *ett* lagrum, i enlighet med hvad som föreslagits i motionen. Sedan jag sålunda tillåtit mig bemöta utskottets motivering, vill jag ock fästa uppmärksamheten på den omständigheten, att de ersättningar, som skola utgå enligt ifrågavarande lag, icke äro att betrakta som skadeståndersättningar i strafflagens bemärkelse. Ty af de afhandlingar och uttalanden, som ligga till grund för denna lag, framgår otvetydigt, att de äro att betrakta som invaliditets- och pensionsersättningar. Det förslag till missförhållandenas afhjälpan, som reservanterna framlagt, synes mig vara ett steg i rätt riktning. Jag tillåter mig därför herr talman, att yrka bifall till reservanternas förslag.

Om ändringar i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.
(Forts.)

Vidare anförde:

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Hvad beträffar denna punkt vill jag gärna medgifva, att utskottets motivering är ganska snävt affattad. Detta har sin grund däruti, att motionen innehåller, bland annat, att det afses icke någon rubbning i bestämmelsen, att ersättningsanspråken skola underkännas i sådana fall, då den skadade arbetaren genom uppsåtlig grof vårdslöshet helt och hållet själf varit vållande till olycksfallet. Vidare grundar det sig på, att motiveringen i denna motion är ganska oklar. Det var därför svårt för utskottet att komma till något resultat. Utskottet var därför enigt om, att ingen annan utväg fanns än att afstyrka motionen. Sedermera har, efter det utskottets utlåtande blifvit justerat, framställts ett förslag af herr Daniel Persson i Tällberg. Hade detta förslag varit uppe under utskottsbehandlingen, skulle jag för min del icke känt mig förhindrad att biträda detsamma. Ty detta förslag är mycket bättre affattadt än motionen, och jag tror, att det icke skulle komma att medföra några särskilda svårigheter, om en lagbestämmelse i den riktningen antoges. Hade således detta yrkande förelegat till behandling, tror jag, att jag skulle kunnat ansluta

Om ändringar i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

(Forts.)

mig därtill. Nu däremot kan jag naturligtvis icke annat än yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Den siste ärade talarren slutade med att säga, att om jag hade formulerat mitt yrkande på samma sätt, då ärendet behandlades i utskottet, som jag formulerat det i min reservation, så skulle han gärna kunnat gå med därpå. Det gläder mig, att vi sålunda stå på samma ståndpunkt i det här afseendet, och jag hoppas, att denna kammare skall göra detsamma. Det är ju visserligen sant, som han anmärkte, att vid ärendets behandling i utskottet jag icke hade mitt förslag formuleradt, men herrarne förstå säkerligen mycket väl, att man har mycket svårt att på förhand formulera ett förslag, då man icke vet, hur ärendet kommer att behandlas. Och med den brådska, som nu varit rådande, har man sannerligen icke så lång tid på sig, då ärendet behandlas, att man hinner framställa fullt formulerade förslag. Det har varit knappt nog att jag hunnit göra det efter förslagstryckets mottagande och tills reservationen skulle afgifvas. Nu ligger emellertid förslaget till herrarnas påseende, och jag hoppas, att denna kammare skall finna, att det är rättfärdigt och tillmötesgår ett länge känt behof. Jag går icke så långt som motionären i sitt förslag har gjort, då han yrkar, att grof vårdslöshet under inga förhållanden skulle kunna motivera ett afslag på framställda ersättningsanspråk, utan jag framställer, som herrarna finna, det förslaget, att därest arbetsgifvaren försummat att vidtaga de försiktighetsåtgärder, som vederbörande yrkesinspektör anvisat, så skall han icke med hänvisning på, att grof vårdslöshet föreligger, bli befriad från ersättningsskyldighet. Detta synes mig vara en mycket enkel och rättfärdig sak. Det är i allmänhet ytterst svårt att afgöra, huruvida det är grof vårdslöshet eller icke. Men jag skulle kunna referera åtskilliga fall, där arbetsgifvaren föreburit, att den skadade arbetaren gjort sig skyldig till grof vårdslöshet, och det kunde synas som om så verkligen varit fallet, men vid sakens utredning har det befunnits, att arbetsgifvaren icke vidtagit de åtgärder, som yrkesinspektören föreskrifvit skulle vidtagas. På grund däraf hade den skadade personen vid utförandet af sitt arbete vidtagit vissa försiktighetsåtgärder, som han trodde skulle vara ägnade att skydda hans lif och lem, men som dock sedan blifvit betecknade såsom varande hänförliga till grof vårdslöshet. En sådan sak är nu föremål för domstols pröfning, men man hade icke behöft anhängiggöra rättegång, om man haft ett sådant stadgande i lagen, som motionären föreslår. Arbetsgifvaren hade då icke kunnat med hänvisning på, att grof vårdslöshet från arbetarens sida förelåg, kunnat befrias från ersättningsskyldighet. Det är visserligen sant, att bevisföringen åligger arbetsgifvaren, så framt han vill göra gällande, att grof vårdslöshet föreligger, men detta är dock ett ytterst tånjbart begrepp, och det är ytterst svårt att draga gränsen mellan grof vårdslöshet och oförsiktighet, och dessa begrepp förväxlas och sammanblandas ofta till och med af domstolarna. Jag tror, att åtminstone i sådana fall, där yrkesinspektören föreskrifvit eller för-

ordat vissa försiktighetsåtgärder samt arbetsgifvaren försummat att vidtaga dessa, arbetsgifvaren icke borde vara berättigad förebära att grof vårdslöshet föreligger.

På grund af det anförda skall jag, herr talman, anhålla att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till min reservation.

Häruti instämde herrar *Branting* och *Lindqvist*.

Herr vice talmannen: Herr talman! Jag har icke haft tid att närmare sätta mig in i denna fråga. Om man emellertid håller sig till själfva kärnpunkten i motionärens framställning och likaledes i reservantens, så vill det förefalla, att skillnaden mellan motionärens förslag och reservantens i den nu föredragna punkten icke är synnerligen stor. Jag skall försöka att med några få ord förklara mina skäl för detta mitt påstående.

Motionären yrkar, att genom olycksfall i arbete skadad arbetares ersättningsanspråk, enligt lagen den 5 juli 1901, icke må med hänvisning därpå, att den skadade själf genom grof vårdslöshet varit vållande till olycksfallet i fråga, underkännas, därest yrkesidkaren försummat vidtaga nödiga försiktighetsåtgärder till olycksfallets förebyggande. Nu är det ganska betecknande, att en man i motionärens ställning kan vilja här använda ett sådant ord som ordet »nödiga», ty han bättre än jag och mången annan bör väl veta, att äfven om en arbetsgifvare hade vidtagit alla de åtgärder, som motionären eller någon annan yrkesinspektör hade föreskrifvit, så kunde det hitta på att hända, att domstolen sade, att *nödiga* skyddsåtgärder ändock icke varit vidtagna. Nå, detta har herr Daniel Persson insett, och därför har han icke vågat sig på att använda det ordet, utan han har i stället förändrat formuleringen på det sätt, som vi se i reservationen, där motsvarande bestämmelse lyder: »därest yrkesidkaren försummat vidtaga de försiktighetsåtgärder till olycksfallets förebyggande, som af vederbörande yrkesinspektör anvisats.» Det är naturligtvis någon skillnad där, men jag undrar, om ens herr Daniel Perssons stilisering är tillfyllestgörande. Jag har nu icke så noga reda på sättet för arbetets utförande på hvad man närmast menar med det industriella området, men det vet jag, att det har förekommit icke en gång eller några få gånger utan flera gånger, att sådana skyddsåtgärder, som vederbörande yrkesinspektör har ålagt arbetsgifvaren att ombesörja, och som arbetsgifvaren låtit utföra, blifvit af arbetarne borttagna, därför att de af dem ansetts vara alldeles för hinderliga och besvärliga vid arbetets utförande. Hur skall det komma att gå enligt herr Daniel Perssons reservation i ett dylikt fall, där de skyddsåtgärder ha varit vidtagna, som blifvit af yrkesinspektören föreskrifna och arbetsgifvaren således ställt sig till noggrann efterrättelse yrkesinspektörens föreskrift, men arbetaren, emedan han anser den besvärlig för arbetets utförande, har tagit bort den, och det så sker en olycka? Hvem blir då ersättningsskyldig? Jag kan icke se, att svaret på denna fråga framgår af ordalydelsen

Om ändringar i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.
(Forts.)

Om ändringar i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

i herr Daniel Perssons reservation, och därför tror jag att kammarren gör bäst i att bifalla utskottets förslag.

Herr Larsson i Göteborg: Herr talman! I anledning af herr vice talmannens anförande skall jag konstatera, att den skillnad mellan motionärens och reservantens förslag, som han påpekade, är fullkomligt riktig. Hvad angår den anmärkning, som han nu riktade mot motionen, så skall jag be att få till min ursäkt anförda följande. Herr vice talmannen nämnde, att det var svårt att tolka hvad som afses med detta ord »nödiga». Ja, det är nog mycket möjligt att det är svårt, men då jag återfinner precis samma ord i den af Riksdag och regering antagna lagen af 1889 angående skydd mot yrkesfara, där det i 2 § första momentet heter, som jag redan i mitt första anförande antydde, att »yrkesidkare är pliktig att vidtaga alla de anordningar, som i afseende å arbetslokaler, maskiner och redskap eller eljest med hänsyn till arbetets beskaffenhet äro *nödiga* för att skydda hos honom anställda arbetares lif och hälsa», så har jag vågat mig på att använda detta ord äfven i motionen.

Beträffande sedermera de af herr vice talmannen framhållna särskilda svårigheter, som kunna uppstå om arbetarne taga bort skyddsanordningar, så skall jag be att få påpeka, att det icke så sällan händer, att yrkesidkare, hans ingenjör, verkmästare eller förman missförstår en anvisning, som gifvits af yrkesinspektören, och uppsätter en skyddsanordning oriktigt eller felaktigt. Om en arbetare då borttager en sådan skyddsanordning, så är detta helt naturligt, ty den var ingen skyddsanordning, då den var oriktig eller orätt uppsatt. Enligt min erfarenhet — och det är ganska många bland mina kolleger, som dela densamma — är det mycket sällsynt, att en arbetare verkligen tager bort en praktisk, väl utförd och rätt uppsatt skyddsanordning. Hvad beträffar den efter ett olycksfall uppstående frågan, huruvida skyddsanordning funnits eller icke, så torde det väl i detta som i alla andra fall bli föremål för domstols pröfning, huruvida det ena eller andra varit fallet. Jag anser sålunda de af herr vice talmannen framställda anmärkningarna icke kunna inverka på denna fråga, utan vidhåller mitt yrkande på bifall till herr Daniel Perssons reservation.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Jag begärde ordet endast för att svara herr vice talmannen på en fråga, som han direkt framställde till mig. Han frågade: hur skall det gå, om arbetsgifvaren vidtagit sådana skyddsanordningar, som af yrkesinspektören anvisats, men arbetarne själfva tagit bort denna anordning? Jo, då vill jag svara herr vice talmannen, att då går det så, att arbetsgifvaren har vidtagit de anordningar, som blifvit föreskrifna. Han har då gjort hvad på honom ankommer, och då blir naturligtvis icke detta stadgande tillämpligt. Detta är ju alldeles gifvet och klart. Han har gjort hvad på honom ankommer och följaktligen får han skydda sig med den invändningen, att arbetaren ådagalagt grof vårdslöshet, i fall sådan föreligger.

Då jag hoppas, att detta enkla svar är fullt tillfredsställande, så vill jag också hoppas, att herr vice talmannen är snäll och röstar med min reservation.

Ilärmed var öfverläggningen slutad. Därunder hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan i förevarande moment, dels ock afslag å berörda hemställan och bifall i stället till det yrkande, som framställdes i mom. c) af den utaf herr Persson i Tällberg vid utlåtandet fogade reservationen. Herr talmannen, som nu framställde proposition å dessa yrkanden, förklarade sig anse det förra yrkandet vara med öfvervägande ja godkänt. Men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller sammansatta stats- och lagutskottets hemställan i mom. c) af utskottets förevarande utlåtande, n:o 13, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit det yrkande, som framställdes i mom. c) af den utaf herr Persson i Tällberg vid utlåtandet fogade reservationen.

Voteringen utvisade 102 ja mot 82 nej, hvadan utskottets hemställan i mom. c) af kammaren bifallits.

§ 6

Efter föredragning af sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande, n:r 14, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående löne- och pensionsreglering för småskolelärare och småskolelärarinnor, begärdes ordet af

Herr Thavenius, som yttrade: Med anledning af utskottets utlåtande vill jag uttala min glädje först däröfver, att utskottet funnit min motion synnerligen behjärtansvärd, och sedan däröfver, att utskottet ställt i utsikt, att vi redan nästa riksdag hafva att vänta en kungl. proposition om förbättrade lönevillkor och pensioner för våra i verkligt ekonomiskt betryck stadda småskolelärare och småskolelärarinnor.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Angående
omorganisa-
tion af
medicinal-
styrelsen.

§ 7.

Å föredragningslistan fanns härefter uppfördt Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 35, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående omorganisation af medicinalstyrelsen.

Utskottet hade till behandling fått mottaga en af herr *K. E. O. Kjellberg* väckt motion, hvari föreslagits, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning angående medicinalstyrelsens tidsenliga omorganisation samt för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredningen kunde föranleda.

Utskottet hemställde, att Andra Kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen måtte, med hufvudsakligt bifall till motionärens yrkande, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning angående behovet af medicinalstyrelsens omorganisation samt för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredningen kunde föranleda.

Vid utlåtandet hade emellertid fogats reservation af herrar *Zimdahl*, *Hazén* och *Magnusson* i Salstad, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att förevarande motion ej måtte föranleda någon Andra Kammarrens åtgärd.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Herr *Zimdahl*, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Som herrarne behagade finna, står jag i likhet med herr *Hazén* och herr *Magnusson* i Salstad antecknad som reservant vid detta betänkande. Vårt motiv därtill är helt enkelt det, att vi anse denna fråga alltför stor och betydelsefull för att nu i riksdagens sista stund afgöras. Det är för öfrigt icke mera än 6 år sedan medicinalstyrelsen fick sin senaste instruktion. Under sådana förhållanden hafva vi icke funnit skälen nog starka för att redan nu genomföra en så genomgripande förändring, som den ärade motionären här åsyftat.

Att en del ändringar i fråga om arbetssättet inom denna centralstyrelse äro behöfliga, lärer väl icke kunna förnekas. Men vi tro, att de mest nödvändiga förändringarna i det fallet redan försiggått inom styrelsen.

Jag tror för öfrigt, att denna Riksdag redan beslutat så pass många skrivelser till Kungl. Maj:t, att det kan vara nog, och att det borde föreligga synnerligen tungt vägande skäl, om man skulle besluta ännu en sådan i en så viktig fråga som denna. Sådana viktiga skäl föreligga icke här, enligt reservanternas förmenande. Det är därför, som jag, herr talman, ber att få yrka afslag å utskottets betänkande och bifall till reservationen.

Herr *Magnusson* i Salstad instämde häruti.

Herr Lindh i Gälle: De af herrarne, som haft tid att se på motionen och papperen, hafva funnit, att medicinalstyrelsen blifvit officiellt tillfrågad af utskottet, hvad den tänkte om motionärens förslag att omorganisera medicinalstyrelsen; och medicinalstyrelsen har i ett ganska digert utlåtande polemiserat mot motionären angående bästa sättet för medicinalstyrelsens organisation. Medicinalstyrelsen har också uttalat, att den anser vissa förändringar behöfliga i fråga om organisationen och arbetssättet, men att medicinalstyrelsen själf efter hand skall införa lämpliga reformer och tycker, att någon utredning icke är erforderlig.

Angående omorganisation af medicinalstyrelsen.
(Forts.)

Nu är det så, att då inom utskottet den, som där representerar sakkunskapen i detta fall, nämligen medicinalrådet Wawrinsky, icke deltagit i den slutliga behandlingen af detta ärende, har det blifvit utskottets öfriga ledamöter, som sålunda med ledning af motionen och medicinalstyrelsens utlåtande däröfver fått bestämma sin ställning till frågan. Det är då gifvet, att hvarken tid eller förutsättningar ha funnits att ingå i någon närmare behandling af själfva saken, d. v. s. de utkast till organisationsförändring, som af motionären framstälts och af medicinalstyrelsen bemötts. Utskottets majoritet har emellertid ansett, att motionären anført grundade skäl för att flera förändringar i medicinalstyrelsens organisation under tidernas lopp blifvit oundgängligen nödiga, på grund af hopandet af ärenden och utvecklingen af de olika grenar, som höra under medicinalstyrelsen, och, hvad viktigare är, utskottets majoritet har ansett, att, om man samvetsgrant genomläser medicinalstyrelsens utlåtande, kan man icke värja sig för den uppfattningen, att medicinalstyrelsen själf vidgår, att en ändring i organisationen är i flera hänseenden nödvändig.

Medicinalstyrelsen har emellertid sagt, att motionären i flera fall misstagit sig. Motionären har åberopat sig på flere års erfarenhet och studier på området. Det har för utskottets majoritet stått ganska klart, att det måste vara svårt för en utomstående att kunna fullt tydligt angifva dels hurudana förhållandena äro, dels hurudana de böra vara. Då emellertid, som sagdt, medicinalstyrelsen själf, såsom man finner af dess utlåtande, vidgår, att ändringar och förbättringar i medicinalstyrelsens organisation äro i många hänseenden behöfliga, och då utskottets majoritet icke obetingadt kunnat dela medicinalstyrelsens uppfattning, att medicinalstyrelsen själf skall sörja för att ändra hvad som behöfs, har utskottsmajoriteten ansett sig böra tillstyrka en skrifvelse till Kungl. Maj:t i denna fråga. Man vet ju, att ändringar icke så lätt kunna utan vidare genomföras inom ett verk af en sådan ålder som medicinalstyrelsen. Jag vill inom parentes anmärka, att då reservanterna säga, att i och med den förnyade instruktionen på 1900-talet skedde den senaste organisationen af medicinalstyrelsen, så är detta naturligtvis icke fullt riktigt; den nya instruktionen har icke medfört någon fullständig ändring af organisationen.

Då emellertid utskottet kommit med en så moderat framställning, att utskottet icke direkt upptagit motionärens yrkande, som går ut på att skrifva till Kungl. Maj:t och begära en utredning angående medicinalstyrelsens tidsenliga omorganisation, utan i stället upptagit

Angående
omorganisati-
on af
medicinal-
styrelsen.
(Forts.)

ett första led af innehåll, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning angående behovet af medicinalstyrelsens omorganisation och att först sedan detta behof vore visadt, en sakkunnig och opartisk utredning af denna fråga skulle behöfva verkställas, ber jag att få yrka bifall till denna utskottets framställning.

I detta anförande instämde herrar *Kjellberg, Martin, Warburg, Wallis, Starbäck, Hörnstén, Lundin, Eriksson* i Rödsta och *Thavenius*.

Efter härmed slutad öfverläggning gaf herr talmannen jämlikt de därunder förekomna yrkandena proposition först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag å såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen; och sade sig herr talmannen finna svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förstnämnda propositionen. Herr Zimdahl åskade likväl votering, hvilken och företogs enligt följande nu godkända och anslagna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande, n:o 35, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemställan och den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utvisade 98 ja mot 76 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Jämlikt 63 § riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

§ 8.

Vid föredragning af statsutskottets utlåtande, n:o 166, i anledning af väckta motioner i fråga om undersökning af Sveriges tillgångar af malmer, stenkol m. m., blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 9.

Om gruf-
geologisk
undersökning
rörande
malm- och
stenkols-
fyndigheter
m. m.

Till afgörande förelåg vidare Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 36, i anledning af friherre A. T. Adelswärds motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående en grufgeologisk undersökning rörande inom landet befintliga fyndigheter af malm och stenkol m. m.

Till utskottet hade till förberedande behandling blifvit hänvisad en af friherre A. T. Adelswärd i motion n:o 45 till Andra Kammaren gjord hemställan,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes

dels låta snarast möjligt af fullt sakkunniga fackmän verkställa en grufgeologisk undersökning om storleken, beskaffenheten och värdet af inom landet befintliga fyndigheter af malm och stenkol samt andra mineral och bergarter, som kunde blifva föremål för tekniskt tillgodogörande, och

dels äfven låta verkställa utredning angående bildandet af en fond, ur hvilken lån skulle under vissa förutsättningar utlämnas till enskilde, som vore villiga att företaga planmässig försöksbearbetning af fyndigheter af ofvannämnda slag, i likhet med de statens lånefonder, som redan funnes för understödande af flera andra näringar.

*Om gruf-
geologisk
undersökning
rörande
malm- och
stenkols-
fyndigheter
m. m.
(Forts.)*

Utskottet hemställde, det Riksdagen ville besluta

dels beträffande motionens förra del, att motionen för närvarande icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd,

dels beträffande motionens senare del, att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, det Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning angående bildandet af en fond, ur hvilken lån under vissa förutsättningar och villkor skulle utlämnas till enskilda, som voro villiga att företaga planmässig försöksbearbetning af malm- och stenkolsfyndigheter.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter

Herr Lindhagen yttrade: Herr talman, jag får verkligen säga, att jag beträffande denna motion snarare tycker, att utskottet bort komma till ett motsatt resultat och i hufvudsak bifalla den första delen af motionärens yrkande, men däremot förklara, att den andra delen icke för närvarande kunde bifallas. Det förefaller mig, att detta hade varit rimligare.

Hvad jag emellertid har fäst mig vid, är, att utskottet har tillstyrkt, att staten skulle bilda en lånefond, ur hvilken på vissa villkor enskilda personer skulle få lån såsom understöd för företag, afseende planmässig försöksbearbetning af malm- och stenkolsfyndigheter. Jag kan icke underlåta att fästa uppmärksamheten på, att denna fråga är ungefär densamma, som diskuterades i går, då den ifrågasatta lagändringen rörande diamanthörning var före. Jag kan väl tänka mig, att i vissa fall, ehuru jag icke tror, att de skulle vara så många, kunna finnas så fattiga bolag eller enskilda utförfvare af malmförädlingsverksamhet att de äro i behof af dessa understöd. Men med den nuvarande lagstiftningen leder ju förslaget till, att staten skulle komma att gifva understöd för att enskilde lättare må få tillfälle att utan några begränsande villkor förvärfva äganderätt till malmfyndigheter, som de förut icke äga. Det vore en helt annan sak, om staten hade i sin hand att, då dessa lån meddelas, bestämma sådana villkor, att äganderätten utbytes mot besittningsrätt, att staten kunde föreskrifva,

*Om gruf-
geologisk
undersökning
rörande
malm- och
stenkols-
fyndigheter
m. m.
(Forts.)*

att läntagaren finge besitta fyndigheten för att tillgodogöra sig densamma för en viss förädlingsverksamhet, men icke för export eller på andra liknande villkor. Men, som sagdt, något sådant har staten nu icke i sin makt, utan de allmänna bestämmelser, som utskottet här föreslagit, leda helt enkelt till att hvem som helst mycket väl kan med statens bistånd förvärfa äganderätt för export eller eljest på villkor, som icke äro förenliga med det allmänna bästa.

Nu står här visserligen, att Kungl. Maj:t skulle föreskrifva, under hvilka villkor och förutsättningar länen skulle lämnas, men Kungl. Maj:t har, såsom nämndt, icke i sin hand att ändra den nuvarande grufslagstiftningen, och jag tycker därför, att det under nuvarande förhållanden är åtminstone för tidigt att bilda en sådan fond. Därtill kommer ju också, att motionären själf för några år sedan gått in till Kungl. Maj:t med en framställning, om att Kungl. Maj:t skulle föreslå Riksdagen hvad här är ifrågasatt, men att, sedan alla bergsmyndigheter blifvit hörda öfver denna framställning samt afstyrkt densamma, Kungl. Maj:t förra året förklarar, att densamma icke föranledde till någon åtgärd. Nu kan man ju säga, att en framställning hos Kungl. Maj:t af en enskild motionär i allmänhet har mycket ringa utsikt att bifallas, hvadan motionären haft all anledning att vända sig till Riksdagen för att få ett kraftigt stöd. Men förhållandet är dock, att myndigheterna på sakliga skäl afstyrkt framställningen, och då tycker jag, att Riksdagen har bra svårt att nu anse sig sitta inne med en sådan insikt i ämnet, att Riksdagen kan förhjälpa motionären att vinna ett syftemål, som afstyrkts af myndigheterna och förra året afslagits af Kungl. Maj:t.

Kan man få en i antydd riktning förändrad grufslagstiftning, skulle det ju blifva lättare för staten att ingripa på detta sätt, men under nuvarande förhållanden och för att kunna få en bättre utredning äfven ur den civila grufslagstiftningens synpunkt, finner jag för min del ingen annan utväg än att yrka afslag på utskottets förevarande hemställan ehuruval jag måste erkänna, att motionärens syfte nog varit det allra bästa.

Friherre Adelswärd: De af herrarna, som haft tid och tillfälle att taga del af min motion, torde nog finna, att det slut, till hvilket utskottet kommit beträffande dess första del, icke på långt när motsvarar de förhoppningar och afsikter, jag hade med motionen. Den hade nämligen ett mycket mera vidtgående syfte än det, som nu afses med det af utskottet gjorda uttalandet. Man ansåg emellertid inom utskottet, i hvars arbete jag äfven haft tillfälle att deltaga, att det icke vore lämpligt att nu komma med förslag, som afveke från det, som statsutskottet framlagt på grund af en alldeles liknande motion, och utskottet har på grund häraf i denna del hemställt om afslag å motionärens framställning. Mitt syfte med ifrågavarande del af motionen var kanske företrädesvis, att utredning skulle komma till stånd angående de malmfyndigheter, som jag anser vara för vårt land af den allra största vikten, nämligen de forsforria järnmalmer i mellersta Sverige, på hvilka vår nuvarande järnhandtering är så godt som helt och hållet beroende.

Jag byser emellertid den förhoppningen, att, om man nu slår in på denna väg, om man anser, att staten verkligen skall vidtaga åtgärder för undersökningar i ifrågavarande syfte, dessa komma att fortsättas äfven beträffande de malmfyndigheter, i fråga om hvilka enligt mitt förmenande sådana åtgärder äro allra viktigast.

Beträffande den senare delen af motionen och utskottets i anledning däraf framställda förslag, har herr Lindhagen nyss invändt, att han ansåge, att på grund af gällande grufstadgas bestämmelse angående äganderätten till malmfyndigheter i allmänheten ingen åtgärd bör vidtagas, som på något sätt kan befordra en utvidgning af bergshandteringen, enär detta skulle leda till att enskilde komme att skörda den största vinsten samt denna undandragas staten och det allmänna. Jag vill icke inlåta mig på någon diskussion angående det riktiga i nu gällande rättssatser och huruvida det kunde vara rättare, att dessa vore annorlunda. Detta är väl en fråga, som så småningom kommer fram. Jag vill dock för min del säga, att jag icke är principiellt mot den uppfattningen, att det allmänna bör tillerkännas större rätt till malmfyndigheterna inom landet. Jag tror, att i detta hänseende med skäl kunde vidtagas ändringar till öfverensstämmelse med hvad som för långliga tider tillbaka varit rättsuppfattningen hos oss och som fortfarande är rättsuppfattningen inom många af de europeiska länderna. Men då jag väckte motionen, hade jag endast tanke på de nu föreliggande, faktiskt gällande förhållandena, och ansåg, att det vore lyckligt, om, bland annat på här antydt sätt, bergshandteringen kunde understödjas. Jag tycker också, att jämväl från herr Lindhagens ståndpunkt en sådan tanke kunde vara fullkomligt berättigad, ty man måste säga, att äfven det allmänna, staten, har nytta af den enskilda verksamheten. Om industri och bergshandtering, bedrifna af enskilde, utvecklade och ökas, bereder ju detta ökade arbetstillfällen för folket och bidrager till ökning af rörelsen, hvilket ju i sista hand i alla fall kommer det allmänna eller staten tillgodo, äfven om det i första hand blir enskilde, som draga vinst däraf såsom afkastning af det kapital, de nedlägga. Nu förhåller det sig så, att få industrigrenar, få handteringar äro förenade med sådan risk som just grufhandteringen. Det är visserligen sant, att ingen annan handtering gifver anledning till så stora vinster, som grufbrytning i otaliga fall kan göra, men å andra sidan kunna otaliga exempel visas på, huru för sådana företag riskerats och offrats penningar, som aldrig kommit tillbaka.

Nu är vidare att beakta, att i vårt land finnas stora tillgångar af malmer och mineralier, som icke äro tillgodogjorda och icke kunna tillgodogöras på ett rationellt sätt, utan att vidlyftiga undersökningar först verkställas för att utreda deras omfattning och möjligheten att på ett ekonomiskt sätt utnyttja dem. Jag har därför trott, att det skulle vara rimligt, att staten på något sätt understödde den enskilde, som vore villig att i sin mån riskera penningar för att på detta sätt utveckla en för vårt land mycket viktig näring. I utskottsbetänkandet angifvas vissa synpunkter, som jag uti den af herr Lindhagen omnämnda skrifvelsen till Kungl. Maj:t framhållit. För rätten att åtnjuta så beskaffade lån, som här äro afsedda, uppställas där åtskil-

*Om gruf-
geologisk
undersökning
rorande
maln- och
stenkols-
fyndigheter
m. m.*

(Forts.)

Om gruf-
geologisk
undersökning
rörande
malm- och
stenkols-
fyndigheter
m. m.
(Forts.)

liga mycket stränga villkor. Bland annat förutsättes, att sökanden styrker sig hafva på försöksarbete nedlagt eller hafva medel tillgängliga att nedlägga till ett belopp dubbelt så stort som det, för hvilket lån begäres. Jag tycker, att, om den enskilde presterar ett väsentligt kapital för undersökningar, som i sista hand likvisst komma det allmänna till godo, det icke är så orimligt, att staten bidrager härtill med något lån, liksom staten gör för snart sagdt alla andra näringar, exempelvis rederinäringen, för att icke tala om de många olika slag af lån, som komma jordbruksnäringen tillgodo.

På grund af hvad jag sålunda anfört och särskildt med fästadt afseende på att vid allt, som göres i denna riktning, man ju måste tänka på nu bestående, faktiskt existerande förhållanden, vågar jag hemställa, att Andra Kammaren ville biträda utskottets hemställan i den senast af mig berörda delen.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Jag tror, att den första delen af motionen kan hafva en ganska stor räckvidd. Hvad där föreslås, kommer nog att tagas i betraktande flera gånger än denna.

Hvad den sista delen beträffar, vill jag endast säga, att jag icke är beredd att nu gå med på hvad där afses. Jag tror icke heller, att motionären vinner något af hvad han äsyftat, om Andra Kammaren nu fattar beslut i denna fråga. Arendet kan ändock aldrig hinna behandlas i Första Kammaren, och då tror jag, att det är lämpligare, om Andra Kammaren för i år afslår den gjorda framställningen och öfverläter åt nästa Riksdag att närmare behandla frågan. Då det är så många stora frågor, som hafva legat på kammarens bord, hafva antagligen de flesta icke hunnit så sätta sig in i detta ärende, som de velat göra. Därför tror jag, att ingenting förloras, om saken faller i år, och att det vore bäst, att kammaren nu afsloge utskottets hemställan i den senare delen.

Jag ber på grund däraf att få yrka afslag å den sista punkten af utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Zetterstrand*.

Herr Martin: Jag vill tillåta mig påpeka, att det här endast gäller en skrifvelse, som afser att åt Kungl. Maj:t öfverlämna att verkställa utredning angående bildandet af den här ifrågasatta fonden. Det är sålunda icke fråga om att fatta något beslut af innehåll, att en sådan fond ovillkorligen skall bildas, utan man har velat fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på vikten af denna sak och därför hemställt om en sådan utredning.

Det synes mig vara ganska gifvet, att, då andra näringar få låneunderstöd från statens sida, äfven bergsbruket bör erhålla samma förmån, och jag anser det vara så mycket större skäl att bergsbruket får denna förmån, som det i detta fall gäller att tillvarataga det råmaterial, på hvilket vår järnindustri skall kunna växa och utveckla sig. Äfven näringar, som äro grundade på andra malmer än järnmalm eller stenkol, skulle på liknande sätt kunna understödjas.

Det kan icke påstås, att det ej ligger ett stort och väsentligt

allmänt intresse däri, att landets naturtillgångar undersökas i den riktning, att de kunna tillgodogöras för industriella behof, och utskottet har velat framhålla just det *allmännas* intresse i denna sak och att det *allmännas* intresse härutinnan bör vara nära identiskt med det enskilda intresset, den enskilda företagsamheten.

Beträffande de villkor, som kunna uppställas för de ifrågasatta länen, och särskildt hvad herr Lindhagen yttrat om att man icke borde kunna genom lån bereda sig tillfälle att till skada för staten exportera järnmalmer eller andra malmer, så är det ju gifvet, att man tänkt sig, att i dessa villkor skulle kunna inryckas äfven sådana bestämmelser, som förhindra dylikt, eller med andra ord, att lån icke skulle kunna lämnas under andra förhållanden än då det icke vore fråga om export af malm.

Då, som sagdt, här endast är fråga om en skrifvelse och denna synes mig vara såväl af motionären som äfven i utskottsbetänkandet motiverad, får jag, herr talman, hemställa om bifall till utskottets förslag.

Öfverläggningen var härmed slutad. Herr talmannen förmälte sig komma att framställa särskilda propositioner beträffande hvardera delen af utskottets hemställan; och blef till en början utskottets hemställan i dess första del af kammaren bifallen.

Härefter gaf herr talmannen propositioner å de i fråga om utskottets hemställan i dess senare del under öfverläggningen framställda yrkandena; och afslog kammaren därvid utskottets hemställan i denna del.

§ 10.

Därnäst i ordningen fanns å föredragningslistan upptaget statsutskottets utlåtande n:o 167, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Konungen, i fråga om statsbidrag för folkskoleändamål till kommuner, som äro synnerligen betungade af beskattning för skolväsendet.

Angående statsbidrag för folkskoleändamål till synnerligen betungade kommuner.

I en inom Första Kammaren väckt, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad motion, n:o 4, hade herr greve *Hugo Wachtmeister* hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning, efter hvilka beräkningsgrunder och i hvilken omfattning direkta statsbidrag till folkskoleundervisningen måtte, utöfver de nu utgående, till kommuner, hvilka vore af kostnaderna för denna undervisning särskildt ekonomiskt betungade, meddelas, samt därefter för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill denna utredning kunde föranleda.

Utskottet hemställde emellertid, att ifrågavarande motion icke måtte till någon Riksdagens vidare åtgärd föranleda.

Angående
statsbidrag
för folkskole-
ändamål till
synnerligen
betungade
kommuner.
(Forts.)

Efter uppläsandet af utskottets hemställan begärdes ordet af

Herr Widén, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag an- håller att, oaktadt riksdagen är så nära slut, att riksdagsmännen helst vilja slippa diskussion, under en stund få taga kammarens upp- märksamhet i anspråk.

Denna motion synes mig verkligen vara en af de mera beak- tansvärda, som hafva väckts vid denna riksdag. Vi hafva rätt länge hållit på med att söka få fram någon utredning om, på hvilket sätt det skulle kunna rådas bot på ojämnheterna emellan kommunerna i den kommunala beskattningen. Det har emellertid icke blifvit nå- gonting af härmed. Och detta torde till en viss grad bero därpå, att man tagit munnen för full. Man har — för att använda en så- dan liknelse — velat taga så stora köttstycken på en gång, att man icke kunnat svälja och smälta dem. Det synes mig däremot, att greve Wachtmeister i denna motion verkligen beträdd den rätta vä- gen. Han har nämligen här framtagit endast en särskild del af detta spörsmål, i det han fäst uppmärksamheten allenast på de ojämnheter i afseende på den kommunala beskattningen, som bero på de väx- lande utgifterna för folkskoleväsendet. Och jag tror, som sagdt, att det är den rätta vägen att icke taga alltsammans på en gång. Hvad särskildt beträffar kostnaderna för fattigvården och den ojämnhet, med hvilken vi veta, att dessa trycka kommunerna, torde denna sak blifva föremål för öfvervägande vid den omarbetning af fattigvårds- lagstiftningen, som är omedelbart förestående, och vid hvilken särskildt torde komma att behandlas spörsmålet, huru ojämnheterna kommu- nerna emellan i afseende å fattigvårdstungan skola kunna utjännas. Det har ju ifrågasatts att statsbidrag skulle lämnas för sådant ända- mål, och äfven på lagstiftningens väg har man tänkt sig åtgärder, hvarigenom dessa ojämnheter skulle kunna minskas.

Här gäller det emellertid utgifterna till folkskolan. Motionären har bifogat en tabell, hvori han med anförande af en del exempel visar, huru ojämnt skatterna till folkskoleväsendet nu trycka. Det visar sig, att kommuner finnas, i hvilka utdebiteringen för folkskole- väsendet öfverstiger 1 krona per fyrk, och att å andra sidan finnas kommuner, i hvilka denna utdebitering är rätt liten. Äfven fäster han uppmärksamheten på, hvad hvar och en, som tagit någon del af detta, känner till, att i de kommuner, där utdebiteringen är störst, hvilket i regel gäller för de smärre kommunerna, folkskoleväsendet i allmänhet är minst väl ordnad, beroende på att dessa kommuner icke hafva förmåga att ordna det bättre. Den förre ecklesiastikmini- stern visade i ett anförande i Första Kammaren i fjol, huru illa i detta hänseende är beställt. I motionen hafva äfven anförts de siffror, som då framlades.

Jag har från Jämtlands län erhållit en del uppgifter på huru olika förhållandena därstädes äro i nu ifrågavarande hänseende. Där finnas kommuner, hvarest utdebiteringen för folkskoleväsendet, såsom till exempel i Sveg, utgör $10\frac{1}{2}$ öre per fyrk, under det att den i Åsarna, som ligger icke så särdeles långt därifrån, utgör 1 krona per fyrk. Nu är emellertid detta icke hela utdebiteringen till

folkskoleväsendet. Därtill komma de personliga afgifter till folkskolan, som merendels utgå med 50 öre för man och 25 öre för kvinna. Ställningen blir än sämre för de små kommunerna, om man medräknar dessa personliga afgifter, hvilket är det rätta, om man vill angifva, huru ifragavarande börda *verkligen* trycker kommunerna. Man bör då ställa *hela* utgiften för folkskoleväsendet i förhållande till kommunens fyrktal. Jag skall be att få anföra några exempel:

Jag vill då först taga några sådana från Södermanlands län, att börja med ett par stora församlingar. I stora Malm utgör sammanlagda fyrktalet 113,527. Utdebiteringen för alla kommunens behof — de personliga afgifterna för folkskoleväsendet icke medräknade — uppgår till 51 öre per fyrk. Utgifterna för folkskoleväsendet belöpa sig till 29,890 kronor, och detta motsvarar omkring 26 öre per fyrk. I Nikolai socken bredvid Nyköping — också en mycket stor kommun — är fyrktalet 121,104, hela utdebiteringen 36 öre per fyrk samt utgifterna till folkskoleväsendet 41,930 kronor, motsvarande ungefär 34 öre per fyrk. Inom dessa stora kommuner har man ett utmärkt och förstklassigt ordnad folkskoleväsen. Går jag nu till de mindre kommunerna i länet och väljer till exempel Torsåker, så finner jag, att fyrktalet där uppgår till 2,889, utdebiteringen per fyrk till alla kommunens behof utgör 72 öre per fyrk och utgifterna till folkskoleväsendet belöpa sig till endast 2,278 kronor; men detta gör dock 86 öre per fyrk.

Jag vill äfven taga ett par kommuner i Alfsborgs län. I Karl Gustafs kommun — inom parantes sagdt en af de i kommunalt skatteafseende mest betungade i hela riket — är fyrktalet 1,294, utdebiteringen per fyrk för samtliga behof 316 öre samt utgifterna för folkskoleväsendet 2,803 kronor, hvilket, fördeladt på hvarje fyrk, gör 216 öre per fyrk. Grimmares kommun, som ligger bredvid, har ett fyrktal af 1,480, och utdebiteringen till kommunens samtliga behof uppgår där till 176 öre per fyrk, under det att utgifterna för folkskoleväsendet belöpa sig till 3,517 kronor eller per fyrk icke mindre än 238 öre.

Jag vill icke vidare fortsätta denna axplockning. Hvad jag här anfört, torde tillräckligt bevisa vidden och omfattningen af det missförhållande, det här gäller att afhjälpa. Men det är en annau fråga, som här verkligen är än viktigare, mina herrar. Det är nämligen icke utjämningen af de kommunala skattebördorna, så viktigt detta än är, utan det är frågan om huru man skall få folkskoleundervisningen ordnad på det bästa sättet. Förhållandet är nämligen, att just i de kommuner, där utdebiteringen är störst, folkskoleundervisningen i allmänhet är minst tidsenligt ordnad. Jag vill anföra några ord ur motionen, som i detta hänseende äro ganska betecknande. Motionären frågar: »Männe samma uppfattning» — den uppfattningen, att vårt folkskoleväsen öfver allt är så utmärkt väl ordnad — »skulle göra sig gällande, om de besökte flertalet skolor i de fattigare landsdelarna, eller om de visste, att endast 49 procent af Sveriges skolor meddela det föreskrifna kunskapsmättet, d. v. s. att i 51 procent af samtliga skolor s. k. halftidsläsning förekommer, eller i 83 procent af Jönköpings läns skolor, i 87 procent af Alfsborgs

Angående statsbidrag för folkskoleändamål till synnerligen betungade kommuner.
(Forts.)

Angående statsbidrag för folkskoleändamål till synnerligen betungade kommuner.
(Forts.)

läns, i 88 procent af Värmlands och 91 procent af Kronobergs läns, allt enligt uppgifter i pressen.» Med halftidsläsning menar motionären här äfven systemet med flyttande skolor. Han fortsätter och svarar på frågan:

»Man må hafva hvilken uppfattning som helst om denna halftidsläsning, man måste dock fråga sig, om det ligger rättvisa däri, att under något så när likartade naturförhållanden svenska barn, socialt och ekonomiskt jämställda, skola erhålla helt olikartad undervisning, därför att de råkat födas inom olika kommuner.»

Jag har talat med folkskoleinspektörer i detta hänseende, och de säga, att det är alldeles omöjligt att nu kunna tänka sig att öfverallt få folkskoleväsendet ordnad på ett enhetligt och fullt tillfredsställande sätt, ty det finnes ingen möjlighet att inom de små kommunerna yrka på sådana åtgärder, som skulle kunna behövas. De hafva ej råd därtill. Man kan omöjligt påyrka, att de skola prestera allt, som är erforderligt.

Nu är det för mig klart, att det icke är lämpligt att göra något yrkande, så mycket mindre som jag icke kan neka till att statsutskottet, hvilket ju för öfrigt yttrat sig mycket välvilligt mot motionen, har rätt uti den anmärkningen, att den utredning, som här behöfves, borde vara något fullständigare, än motionären har begärt.

Jag skall därför, som sagdt, med hänsyn härtill och äfven med hänsyn till riksdagens sena timme icke göra något yrkande. Men jag har velat fästa uppmärksamheten på detta sakförhållande; och enligt mitt förmenande vore här en viktig samhällsangelägenhet, som det för en initiativrik ecklesiastikminister skulle väl löna sig att taga reda på och söka göra något för att på tillfredsställande sätt ordna.

I detta anförande instämde herrar *Eriksson* i Elgered, *Jansson* i Edsbäcken, *Karlsson* i Fjäl, *Sundin*, *Enander*, *Carlsson* i Malmberget, *Warburg*, *Blomberg*, *Wavrinsky* i Stockholm, *Wallis*, *Larsson* i Göteborg, *Berg* i Stockholm, *Branting*, *Lindhagen*, *Kjellberg*, *Beckman* i Djursholm, *Pettersson* i Södertälje, *Forssling*, *Zetterstrand*, *Kropp*, *Johansson* i Jönköping, *Olsson* i Blädinge, *Svallingson*, *Rune*, *Broomé* i Bärslöf, *Nilsson* i Malmö, *Ryden*, *Thylander*, *Larsson* i Klagstorp, *Lundgren*, *Leksell* och *Hammarström*.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Angående understöd till aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet.

Härefter förelåg till afgörande statsutskottets utlåtande n:o 168, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående understöd till aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet för uppehållande af regelbunden ångbåtsförbindelse mellan Sverige och Ostasien.

Med tillstyrkande af Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning hemställde utskottet, att Riksdagen måtte, under förutsättning att det under bildning varande aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet

komme till stånd samt att aftal mellan detta bolag och det danska »östasiatiska kompani» blefve träffadt om upprättande af gemensam regelbunden ångbåtsförbindelse mellan Sverige och Danmark, å ena, samt Ostasien, å andra sidan,

a) medgifva, det statskontoret finge på enahanda villkor och med enahanda återbetalningsskyldighet, som i fråga om lån ur lånefonden till rederinäringsens understödjande vore stadgade, för anskaffande af fartyg till uppehållande af nämnda förbindelse bevilja bolaget lån å tillhoppa 2,000,000 kronor, samt för sådant ändamål bemyndiga riksgäldskontoret att, i mån af behof, tillhandahålla statskontoret nämnda belopp, med skyldighet för statskontoret att, i den mån de utlånade medlen eller därå förfallna räntor blefve till statskontoret inbetalade, leverera hvad sålunda guldits tillbaka till riksgäldskontoret;

b) såsom understöd åt nämnda bolag för uppehållande af sådan förbindelse, hvarom nyss nämnts, bevilja såsom förslagsanslag ett belopp af högst 1,850,000 kronor, att, på de villkor, Kungl. Maj:t i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de i statsrådsprotokollet öfver finansären den 7 maj 1907 angifna grunder kunde finna skäligt föreskrifva, för en tid af fem år, räknadt från den dag, någon bolaget tillhörig ångare först afginge från Sverige till Ostasien, till bolaget utbetalas med belopp, motsvarande de af bolaget för dess fartyg erlagda afgifter i Suezkanalen, dock ej öfverstigande för år räknadt 370,000 kronor; samt

c) till beredande af sådant understöd åt bolaget för åren 1907 och 1908 af nämnda anslag å extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af högst 470,000 kronor.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till:

Herr Sjö: Herr talman, mina herrar! Innan jag yttrar mig i sak, ber jag att få nämna, att då jag icke varit i tillfälle att deltaga i behandlingen af denna fråga inom utskottet, så har jag icke kunnat göra något särskildt uttalande. Men om jag hade varit närvarande, hade jag yrkat afslag på den af Kungl. Maj:t gjorda och af utskottet nu tillstyrkta framställningen.

Det är nu någon vecka sedan jag läste uti en af hufvudstadens tidningar, att Riksdagen skulle få en kungl. proposition med framställning om ett understöd till ett rederibolag, som skulle öppna ångbåtsförbindelse mellan Sverige och Ostasien. Jag tänkte då: »kan det vara möjligt, att vi i riksdagens elfte timme skola få en sådan framställning som den af tidningen bebådade?» Det visade sig, att mina värsta aningar slogo in, enär blott några dagar därefter vi här i Riksdagen fingo oss förelagd den kungl. propositionen, hvaruti, såsom herrarna se, föreslås, att ostasiatiska bolaget skall få icke allernäst ett lån på 2 millioner kronor, utan dessutom ett understöd på 1,850,000 kronor. När jag såg detta, ville jag förvissa mig om, hvilken utredning som låg till grund för detta stora anslagskraf. Jag läste igenom den kungl. propositionen och kom till ett yttrande, som är afgifvet af kommerskollegium, hvilket jag antar, att herrarna sett.

*Angående
understöd till
aktiebolaget
svenska
ostasiatiska
kompaniet.*
(Forts.)

Angående
 understöd till
 aktiebolaget
 svenska
 ostasiatiska
 kompaniet.

(Forts.)

Jag tillåter mig dock att beröra det allra viktigaste uttalandet, som förekommer i detsamma, och hvarpå ifrågavarande framställning till Riksdagen är grundad. Kommerskollegii yttrande, som också åberopats i utskottets utlåtande, lyder där sålunda: »Rörande ifrågavarande företags betydelse för svensk exportindustri, tillåte sig kollegium, som till följd af ärendets synnerligen brådskande beskaffenhet icke vore i tillfälle att förebringa en mera ingående utredning än den, sökandena förebragt, hänvisa till hvad af dem i olika afseenden blifvit anfördt». Här af finna herrarna, att kommerskollegium själf medgifver, att det icke varit i tillfälle att förebringa någon annan utredning än den, som sökandena själfva ävågabragt. Jag hemställer fördenskull, huruvida det är skäligt att på en sådan löslig grund bevilja ett så stort understöd, som här sättes i fråga. För mig har saken framstätt på det viset, att jag icke kan vara med om detta, då jag icke kunnat finna en nöjaktig utredning för anslaget beviljande. Kommerskollegium gör vidare gällande, att utsikterna till företagets framgång läte sig svårigen med fullständig säkerhet beräknas, men den omständigheten, att de erfarna och framstående affärsmän, hvilka gjort ansökningen, funnit sig äga anledning att teckna ett betydande kapital för planens realiserande, utgjorde ett kraftigt stöd för ett antagande, att företaget skulle kunna utvecklas i gynnsam riktning och vinna framtida bärkraft. Alltså, Kungl. Maj:t stöder sin mening om företaget bärighet därpå, att detta förmögna och kraftiga bolag gjort sin insats uti företaget. Därjämte omnämnas, att detta bolag skall ingå förbindelse med Östasiatiska bolaget i Köpenhamn, hvarigenom man hade utsikt till att allting skulle gå bra. Den frågan har då framställt sig för mig, om det icke hufvudsakligen blir det land, dit våra ångare skola gå, nämligen Östasien, som fånge skörda fördelarna af det till ifrågavarande bolag lämnade understöd genom att till vårt land exportera sina alster. Och man kan äfven ifrågasätta, om det icke skulle bli det Östasiatiska bolaget i Köpenhamn eller frihamnen därstädes, som skulle dra de bästa och mesta fördelarna af det understöd, som här skulle gifvas.

Det här föreslagna lånet säger jag icke så mycket om, men äfven detta innebär i våra penningknappa tider en ganska stor fördel, särskildt med hänsyn till den billiga räntan. Jag antar nämligen, att det skulle bli samma ränta här som på rederilånen. Jag är alltså icke synnerligen lifvad för att lämna subvention till ett så stort belopp, när det är fråga om ett ganska förmögnet bolag. Därför torde det icke vara så mycket att säga om, att jag här för kammararen uttalar mina betänkligheter, innan millionerna börja att rulla äfven här. Det är ju att uppehålla ett rederibolag på ett konstladt sätt, icke annat än jag kan finna. Och får nu i år detta bolag understöd eller subvention — hur man nu skall kalla det — i likhet med hvad fallet var med ett bolag i fjol, kan man vara förvissad om, att nästa år komma flera bolag med samma anspråk, och det med fog. Hade vi förlidet år icke beviljat det understöd, som då gafs, skulle vi nu med lätthet kunnat tillbakavisa det ifrågavarande krafvet. Men konsekvensen leder därhän, att vi invecklas i företaget och måste ge

anslag, som måhända icke äro afsedda för sunda och goda ändamål, sasom man kunde hafva önskat.

Här är det fråga om att man ärligen skulle på denna ostasiatiska linie kunna frakta 50,000 ton; men att döma af andra uppgifter, som jag fått, tror jag det skulle vara bra, om man kunde frakta en tredjedel häraf. Härmed må nu förhålla sig huru som helst, så finner jag det i alla fall vara betänkligt att ge sig in på sådana företag, det ena efter det andra. Jag har äfven i dagarna hört ett bolag säga, att därest det finge en sådan subvention som denna, ja, till och med en mindre, skulle det kunna framföra den idé, som här satts i gång af detta bolag, som nu är under bildning. Det är ju icke bildadt ännu, och man vet således icke säkert, huru det går, men jag tror, att, om de få först detta lån på 2 millioner och sedermera ett understöd på 1,850,000 kronor, så går det nog i rippet med bildandet. Vi veta ju, att det är många framstående personer och förmögna kapitalister, som satt sig i spetsen för detta företag, så man kan nog antaga, att bolaget blir färdigt så snart bara anslaget är beviljadt. Men jag undrar likväl, om icke detta bolag utaf fosterlandskärlek och eget initiativ skulle kunna antagas vara villigt att utföra detta företag utan att få detta anslag beviljadt.

Jag skulle kunna ha mycket att säga i denna fråga, men jag vet, att kammarens tid är dyrbar, och jag skall fördenskull icke pröfva herrarnas tålmod med något längre anförande, utan på grund af hvad jag anført ber jag, herr talman, att få yrka afslag på utskotets hemställan.

Herr *Danielsson* instämde häruti.

Herr *Kjellén*: I olikhet med den föregående talaren vill jag säga, att ibland de många stora frågor, som under detta minnesvärda riksmöte ha kommit fram på vårt bord och kommit därifrån, är det knappast någon, som ur vissa synpunkter skänkt mig så oblandad tillfredsställelse som just denna. Det är nämligen knappast något förslag, som vittnar så starkt som detta om nya utvecklingslinjer och nya tag i svensk politik, om vidare vyer och större drömmar, än vi hittilldags ha haft.

Nu har det visserligen blifvit sagdt nyligen, och detta från den allra främsta platsen i denna sal, att man icke skall drömma, då man gör affärer, utan då skall man vara vaken, och en del af kammaren skänkte detta yttrande sitt ljudliga bifall. För min kätterska del skulle jag vilja säga, att man tvärtom alltid bör drömma, när man vill göra stora företag, ty man måste i handlingens ögonblick låta en större tanke utvecklas. I synnerhet gäller detta, när man har att göra stora affärer å fäderneslandets vägnar. Då lär man icke kunna underlåta att drömma om en större framtid, och jag tror, jag vet väl, att de, som berömma sig af att vara vakna, nog ändå bära inom sig den drömmen, när de handla under högsta ansvar. Ty hvad betyder detta att icke drömma i en fråga som denna? Det betyder att säga till sig själf: »huru skola vi stackars svenskar våga oss ut ifrån vår lilla sjö ut på den stora oceanen, huru skola vi på egen

*Angående
understöd till
aktiebolaget
svenska
ostasiatiska
kompaniet.*

(Forts.)

Angående
understöd till
aktiebolaget
svenska
ostasiatiska
kompaniet.

(Forts.)

hand kunna ge oss i väg så långt som till världens yttersta gräns? Huru skola vi med våra klena armbågar och svaga knäveck våga oss in i trängseln på världens stora torg, där de största bland de store sitta vid sina huggsexors bord och vilja komma öfver all världens härligheter? Hvert skola vi komma med vårt järn i Shantung eller Tschang-tschhi med deras omätliga rikedomar, och huru skola vi med vårt trä reda oss i konkurrensen med Koreas och Mandshuriets mäktiga skogar?» Ja, så ser det ut, när man inte drömmer, när man är så vaken, att allting blir mera närliggande, så att vi bedöma saken mycket trängre och krympa ihop under det perspektivet själfva. Det är en gammal statsfinansiell synpunkt, som vill ha penningar på bordet, innan man sträcker ut handen för att ta dem. Vill man detta, då skall man aldrig göra någon affär; ty är spelet förloradt från början, om man icke tror på framgången af det hela. Men om man ingalunda släpper iakttagarens kalla och vakna blick, men därtill också lägger den blick, som ser framåt, icke blott tillbaka på det lilla, som varit eller är, och om man tror på utvecklingens höga makt att skapa något större, då säger man i en situation som denna: »hvarför skulle icke vi också vara med, när det finnes så stora möjligheter i världen, hvarför skulle icke vi likaväl som vårt grannland Danmark kunna skaffa oss en aktningvärd ställning där borta på den stora marknaden?» Vi ha ju dock dubbelt så mycket folk som vårt naboland, och vi ha dessutom, hvad de icke ha, inom vårt eget land de mest kuranta varor på marknaden och sådana »up to date», nämligen järn och trä. Och, mina herrar, jag skall påminna om, att svenskar ha dock öppnat en direkt led på Ostasien, fastän den hade det felet att icke vara trafikabel: den hette Nordostpassagen. Nu gäller det en verkligt praktisk, en direkt transportlinje, och redan detta är en stor sak. Ty jag har klart för mig, att för hvarje ny sådan linje, som öppnas, skola vi bereda luft för vår företagsamhet och lägga en sten till vår själfständighet. Det gäller här ingenting mindre än en linje, som skulle sätta oss i förbindelse med det största torget på världsmarknaden. Där borta bor ju hälften af hela världens befolkning och där slumra de rikaste framtidsskatter; med ett ord: denna del af världen blir utan tvifvel det största konsumtionsområdet i framtiden. Hvarför då icke vara med, om tillfälle bjudes? Vi få icke låta dessa stora utsikter gå ifrån oss. Ja, mina herrar, tänka vi så, då drömma vi visserligen, men då är halfva spelet vunnet, ty tron på utvecklingen förutsätter tron på egen kraft och tron på folkets krafter. Ju större mål man sätter sig före, desto mera växer man själf genom att sträiva där-efter.

Det ledsamma är, såsom redan blifvit anmärkt, att det hvilat en skugga öfver denna affär, och den faller därifrån, att vi icke kunna utföra denna idé på egen hand, utan måste gå in som kompanjon i en äldre firma.

Det är ett danskt tillmötesgående, som vi ha att tacka för denna nya utsikt i svensk handelspolitik. Det är icke utan, herr talman, att jag i viss mån fruktar danerna, äfven när de bringa skänker. Jag har en ganska stor respekt för deras köpmannaskicklighet, som

måhända i allmänhet och i stort sedt torde kunna anses vara lika öfverlägsen vår, som vår fabrikationsförmåga är öfverlägsen deras. Jag är icke heller okunnig om, att i detta stora affärsföretag är det mindre sjöfarten och rederiintresset än handeln, som är det bärande momentet. Där borta i Ostasien ha danskarna utan tvifvel, så att säga, befäst sina handelslinjer. Och det blir nog icke så godt för oss, åtminstone i början, att öppna några nya handelsvägar där borta. Det är utan tvifvel — däri gifver jag den föregående talaren fullkomligt rätt — en obehaglig tanke, att vi med vår subvention i viss mån skulle kunna gagna ett främmande land. Och därom torde vi väl alla vara eniga, att om det erbjöde sig, under betryggande garantier, en möjlighet för oss att segla ut med egna segel på denna linje, så skulle vi föredraga det. Men stora mål när man icke med ens. Man får lof att krypa, innan man kan gå. Och gäller det en så stor utsikt som Ostasien, ha vi valet mellan att antingen krypa en bit eller aldrig se dit. Jag föreställer mig också, att huru vi här ställa oss, måste vi ha stödet af en främmande arm. Ty det går icke att arbeta sig in under sådana förhållanden för nykomlingen utan att begagna sig af förut anlitade vägar.

Sålunda menar jag, att denna tvekan måste öfverkommas, om vi öfver hufvud vilja begifva oss ut i denna riktning. Men gifvetvis fäster jag därvid den förhoppningen, att vi i sinom tid med tack till kompanjonen skola kunna blifva i stånd att etablera en egen firma. Och det ligger en synnerlig vikt därpå att här göra början. Ty vi öfvervinna icke det bristande anlag för köpenskap, som omisskännligen tillhör den svenska nationalkaraktären, om vi icke bereda möjlighet till stora uppgifter för vårt köpmannastånd. Det är genom att lita till andras erfarenhet och genom att skärpa sin blick mot stora uppgifter, som köpmannayrket hos oss i större skala än hittills skall blifva känt och erkänt såsom så omistligt för den allmänna utvecklingen, som det i själfva verket är.

Och få vi nu ett fullbordadt faktum härvidlag, är det sannolikt, att andra vägar till en ökad köpmannabildning, som vi önska, t. ex. handelshögskolor, och detta i rikets bägge storstäder, också skola komma närmare sin fullbordan. Det är därför, herr talman, som jag icke tvekar att vid detta tillfälle mottaga danernas gåfvor. Skulle sedan detta samarbete i kommersiella uppgifter följas af ett verkligt och ärligt tillmötesgående i realiteten från båda folkens sida, så tror jag, att det skulle utöfva en god verkan äfven på det politiska området, som för bägge folken i närvarande tid skulle vara välgörande.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Nydal*.

Friherre Bonde: Herr talman, mina herrar! Liksom den siste ärade talaren kan jag icke finna annat, än att de största skäl förefinnas att bifalla statsutskottets föreliggande förslag. Det måste anses såsom ett glädjande tidens tecken, att handels- och sjöfartsnäringarna omfattas med allt lifligare och lifligare intresse uti vårt

*Angående
understod till
aktiebolaget
svenska
ostasiatiska
kompaniet.
(Forts.)*

*Anväende
understöd till
aktiebolaget
svenska
ostasiatiska
kompaniet.
(Forts.)*

land, och att man allmänt börjat komma till insikt om dessa näringars betydelse för tillgodogörandet af landets inre tillgångar, och för vinnandet af detta mål har det visats en stor offervillighet från statsmakternas sida, särskildt under senare tiden. I föl fann Riksdagen skäligt att understödja en ny ångbåtslinje, och liksom vi då sträckte ut en arm västerut, afser det nu föreliggande företaget, som är af ännu mer omfattande natur, att sträcka ut armen äfven åt öster. Den siste ärade talaren har redan framhållit betydelsen af detta företag och uti sitt anförande uppmanat oss att äfven drömma något och kasta blicken litet framåt, på hvad framtiden kan medföra. Jag instämmer till fullo med honom, men tror dock att i detta afseende det ej blott är fråga om drömmar, utan att man äfven har framför sig lätt påtagliga realiteter. Den talare som inledde debatten anmärkte, att någon egentlig utredning icke blifvit förebragt af kommerskollegium, som haft att yttra sig i saken, och att detta ämbetsverk förklarar sig ej kunna förebringa någon annan utredning än den, som redan blifvit gjord af sökandena själva. Då framställningen likväl tillstyrkes, måste detta bevisa, att denna utredning funnits fullt tillfredsställande, ehuru visserligen det i ett fall som detta måste vara omöjligt att med klara och tydliga siffror beräkna de fördelar, som stå att vinna, då man skapar en ny afsättningsort och öppnar ett nytt fält och bereder nya utvecklingsmöjligheter för vår export. Vi måste därvidlag tillgripa probabilitetskalkyler, och kunna nog med tämligen stor säkerhet beräkna, att vår export skall utvecklas till många gånger den summa, som af herr Sjö angafs, och att vi på det rika fält, som erbjuder sig i Ostasien, skola framgångsrikt kunna uppträda jämsides med de stora nationerna. Vi äro visserligen, såsom den senaste talaren anmärkte, en liten nation, men, tillade han, just därför måste vi söka att armbåga oss fram på de stora världstorgen, mellan dessa våra mäktigare och större bröder, och behöfva ej misströsta om framgången. Ty vi ha dock mycken inneboende kraft och rika resurser, som vänta på sin utveckling, om vi blott lyckas utvidga vår marknad åt alla håll.

Man har uttalat sitt ogillande af att vi för att vinna det afsedda målet, skulle behöfva ansluta oss till ett redan befintligt främmande företag samt framhållit, att vi borde kunna reda oss på egen hand. Det kan också inte förnekas, att önskligt hade varit, om man utan något stöd utifrån hade kunnat vinna detsamma, men detta har visat sig vara omöjligt under nu härskande öfvermäktiga konkurrens, och skulle man ha afvaktat den tidpunkt, då man kunnat få ett sådant företag till stånd, som utan samband med andra förut befintliga, åstadkommit hvad som nu afses, skulle vi säkerligen fått vänta mycket länge, ja, kanske det aldrig blifvit oss möjligt. Ty sammanhållningen mellan förutvarande konkurrenser eller, rättare sagdt, samarbetande på denna linje, är så stark, att det är svårt för en nybörjare att tränga sig in. Nu har ett tillfälle yppat sig att få vara med, och det är därför nödvändigt att vi begagna oss därpå.

Man har beklagat, att frågan kommit in i Riksdagens elfte timme och att hvarken utskottet eller Riksdagens ledamöter i öfrigt kunnat få tillfälle att sätta sig in i densamma. Men man måste besinna, att

frågan är af en sådan beskaffenhet, att man hvarken kunnat välja dag eller timme för dess framläggande. Det är med detta som med frukten, att när den är mogen, då måste den plockas, man kan icke taga ned den i förtid. Sadana här frågor kunna icke framläggas, förrän just när tillfälle yppar sig. Men då måste vi också genast taga tillfället i akt och icke undanskjuta frågan, under förevändning att den framkommit för sent.

Det är således, tror jag, af mycket stor betydelse att icke låta det tillfälle, som yppat sig, gå oss ur händerna. Hvad det betyder för handeln, behöfver jag icke här uppehålla mig vid. Hvad det betyder för utvecklingen af vår export, det torde af hvar och en inses. Det lifliga intresse, som jag i egenskap af ordförande i Svenska exportföreningen huser för exporten, och den skyldighet, som måste tillkomma mig och hvar och en, som arbetar för exportens främjande, att befordra allting, som kan göra denna export så effektiv och verksam som möjligt, detta intresse och denna skyldighet göra, att jag mera än någon annan känner mig manad att kraftigt understödja det förslag, som nu föreligger.

Här gäller det att skapa utvecklingsmöjligheter för våra resurser och då få vi sannerligen ej sofva; om vi nu också drömma, får det ej vara i sofvande tillstånd, utan vi måste drömma fullt vakna och vakna taga tillfället i akt! Herr Kjellén erinrade om, huru vårt land skapat en förbindelseled österut, när den nya nordostpassagen öppnades och att äfven under forna tider den svenska flaggan varit sedd i ostasiatiska farvatten och där hållits i ära. Det var en tid, då svenska ostindiska kompaniet, såsom vi alla veta, intog en afgörande och dominerande ställning på världsmarknaden. Mätte de tiderna återkomma och vår blågula flagga åter visa sig rundt om på alla haf, samt svenska fartyg föra ut våra produkter och utlandets guld hem till vårt land igen! Mätte den svenska sjöfarten utvecklas allt mer och mer, såsom den verkligen under senaste tiden ock gjort! Jag fruktar ej, såsom herr Sjö, för den följdén att, i fall vi nu lämna detta begärda understöd, andra skola komma med anspråk på att erhålla liknande understöd. Tvärtom synes det mig önskligt, att många mätte följa exemplet, och gärna må vi lämna ytterligare understöd till nya sjöfartslinjer, ty sådana kunna väl behöfvas. Min förhoppning är, att den svenska handeln och sjöfarten mätte få tillfälle att alltjämt utveckla sig i rikaste mått. Ju flera armar vi utsträcka till främmande länder, desto mera skola vi befordra landets välstånd och våra näringsars uppblomstring. Här är emellertid icke fråga om någon känslöstämning, utan det gäller en verkligen stor och praktisk sak, som kräfver sin lösning och som är af betydelse ej blott för vårt lands ära och vårt lands ställning ute i världen, utan ock för vårt lands inre utveckling och framtida rikedom. Jag är därför öfvertygad om att Andra Kammaren, med sitt lifliga intresse för Sveriges väl, icke ett ögonblick skall tveka att lämna sitt bifall till Kungl. Maj:ts framställning om subvention och lån till detta fosterländska företaget. Därför, herr talman, får jag på det lifligaste yrka, att Andra Kammaren nu mätte bifalla utskottets föreliggande förslag.

*Angående
understöd till
aktiebolaget
svenska
ostasiatiska
kompaniet.*

(Forts.)

Angående
 understöd till
 aktiebolaget
 svenska
 ostasiatiska
 kompaniet.
 (Forts.)

I detta anförande instämde herrar *Ekman* i Mo gård, *Svensson* i Skyllberg, *Röing*, *Höjer*, *Lovén*, *Söderbergh* i Karlshamn, *Ahlstrand*, *Emthén*, *Centerwall*, *Hammarström*, *Kronlund*, *Johansson* i Oja, *Martin*, *Kjellberg*, *Fürst*, *Wavrinsky* i Stockholm, *Bergström*, *Berg* i Stockholm, *Warburg* och *Camitz*.

Herr vice talmannen: Herr talman! Jag har icke varit i tillfälle att deltaga i det beslut, som föreligger i det nu föredragna utlåtandet. Därest jag emellertid hade varit med vid ärendets handläggning i utskottet, så är jag icke så alldeles viss om, att jag skulle ställt mig på utskottsmajoritetens sida. Det är visserligen sant, såsom den andra talaren i ordningen anförde, att vill man utvidga sig, så får man våga något, ty på annat sätt kan det icke gärna låta tänka sig att förmera sin tillvaro, och jag kan heller icke neka till, att uti det förevarande förslaget ligger mycket, som är tilltalande. Å andra sidan torde det kunna med fog framhållas, att den nuvarande tiden och förhållandena här i vårt land äro sådana, att det verkligen ser ut, som om man trodde, att vi hade så godt om penningar, att vi kunde uträtta med dem snart sagdt hvad som helst. Utan vidare betänkande är man här färdig att till ett rederibolag gifva bort en större summa, utan att man närmare vet huruvida landet skall komma att få någon valuta för denna stora summa. Nu är det ju så, att man kan här anföra skäl både för och emot, och jag vågar mig icke på att göra ett vederläggande de skäl för ett bifall, som här framlagts af de båda näst föregående talarne. Men den invändningen tilltror jag mig göra, att det icke förefinnes någon närmelsevis säkerhet för att dessa fördelar, som nämnda talare låtit här framskymta, verkligen blifva sådana, som de beräkna, eller hafva den betydelse, som de framhålla. Men, säger man, den som vill något vinna, den måste också vara beredd på att något våga. Den satsen kan jag ju icke förneka. Emellertid tror jag, att man kan säga, att här vågar man någonting och icke så litet ändå, utan att veta, om man precis i verkligheten kommer att vinna någonting. Det är först efter den erfarenhet, man gjort, som man kan komma under fund med, om detta företag var bra eller icke bra. Men om det icke går bra, då står man där, och man har kanske då icke ens den tillfredsställelsen att kunna få säga professor Kjellén och friherre Bonde, att deras lofsång i dag den sjöngs för tidigt. Nu undrar jag ändå, om icke något af hvad den förste talaren här nämnde, kunde vara värdt att närmare lägga märke till. Han talade om möjligheten af att ett svenskt rederibolag skulle kunna bildas, som ombesörjde den direkta sjöfartsförbindelsen emellan vårt land och Ostasien, utan att man behöfde anlita det nu erbjudna tillfället. Jag har hört samma sak ställas i utsikt, men så sent, att man icke varit i tillfälle att på fullt allvar pröfva den saken. Man har endast att beklaga, att det förslaget icke kunnat komma fram tidigare, förrän så att säga i Riksdagens elfte timme. Men alldeles säkert lär det emellertid vara, att här finnas svenska män, som därest de kunde påräkna ett sådant statsunderstöd som det, hvilket nu är fråga om att bevilja, tänkt sig möjligheten af att ställa till med en regulier sjöfart emellan vårt

land och Ostasien, utan att begagna sig af annat rederibolags fartyg. Detta hade enligt min mening varit en bättre och mera tillfredsställande lösning af frågan. Emellertid får jag nöja mig med att hafva gjort detta enkla uttalande, och jag har icke något yrkande att göra.

*Angående
understöd till
aktiebolaget
svenska
ostasiatiska
kompaniet.*

(Forts.)

Herr Zetterstrand: Herr talman! Den svenska sjöfarten var, såsom vi veta, förr i tiden mycket betydande, men under 1800-talet gick den tillbaka, eller, rättare sagdt, den höll icke jämna steg med andra nationers sjöfart. I midten af 1890-talet hade jag ärau vara ordförande i ett tillfälligt utskott här i kammaren, hvilket just hade att behandla en mycket vidlyftig motion rörande åtgärder från statens sida för att upphjälpa den svenska sjöfarten. Vid den mycket vidlyftiga behandling, som inom såväl Första som Andra Kammarens tillfälliga utskott ägnades åt detta ämne, kom jag i tillräckligt tillfälle att se, hur bedröfligt det var ställt med våra sjöfartsförhållanden. År 1893 fanns det här i landet blott 13 ångare på 1,000 ton eller därutöfver — jag betonar, att det verkligen var endast 13 sådana ångare. På grundvalen af den framställning, som från utskottets sida då gjordes, hafva sedermera de svenska statsmakterna byggt, och de hafva visat sig äga mycket godt förstånd i att vilja främja det svenska sjöfartsväsendet; den ena åtgärden efter den andra har under årens lopp vidtagits för att upphjälpa detsamma. Och hvad har detta haft till följd? Jo, ifrån det, att vi år 1893 hade som sagdt endast 13 ångare på 1,000 ton eller därutöfver, så hade vi år 1903 icke mindre än 113 sådana, således en förhöjning från 13 till 113 på 10 års tid. Huru många dessa ångare för närvarande äro, det kan jag icke säga, men jag tror icke, att jag öfverskattar deras antal, om jag säger, att de äro 150, och af dessa 150 är det många, som äro på 2, 3, 4-tusen ton, ja, det finnes, som jag tror, sådana, som äro ända upp till 6,000 ton. Nu hafva vi för att upphjälpa sjöfarten lämnat lån ur lånefonden till sjöfartsnäringens befrämjande, och dessa lån hafva verkat i allra högsta grad befruktande på sjöfartsnäringen, så att under de senaste åren hafva byggts många riktigt stora ångare, som föra den svenska flaggan världen rundt. Att så är förhållandet, är naturligtvis för det första mycket upplyftande för svenska mäns känsla att veta, men saken är också i andra afseenden af mycket stor betydelse. Genom detta har nämligen vår handelsbalans gentemot utlandet i viss mån rätt mycket förbättrats, ty handelsbalansen är ju äfven beroende på fraktfarten. För några år sedan — jag kan icke säga huru många, men i alla fall är det icke för så många år sedan, högst 4, 5 eller kanske 6 år — uppgingo de sålunda intjänta frakterna på utrikessjöfarten till 35 miljoner kronor, och vi se här af en uppgift, att dessa frakter under, såsom jag tror, år 1905 uppgingo till 62,210,278 kronor. De hafva således höjt sig alldeles otroligt under loppet af fyra till fem år. Hvad detta innebär för landet, det kan hvar och en fatta. Jag tror därför, att man bör se denna fråga äfven ur den synpunkten. Jag tänker icke på de direkta fördelarne vare sig för detta bolag eller för staten, utan jag tänker på, att det är af stor betydelse för landet i sin helhet, att dessa bruttofrakter komma att inflyta i landet och lämna guld åt dess invånare.

Angående
understöd till
aktiebolaget
svenska
ostasiatiska
kompaniet.

(Forts.)

Beträffande själfva saken vill jag icke vidare yttra mig i den-
samma, utan blott säga, att jag anser det vara af stor vikt, att vi
göra hvad vi kunna för att främja rederirörelsen, och jag ber därför
att få yrka bifall till det framställda förslaget.

Herr *Elowson* instämde häruti.

Herr *Sjö*: Herr talman! Jag begärde ordet egentligen med an-
ledning af friherre Bondes yttrande, att vi böra göra allt hvad vi
kunna i detta hänseende för att utvidga våra affärsförbindelser med
utlandet. Men jag tror ändå, att det icke är skäl i att arbeta på
det sätt, som han förordat, eller att göra allt hvad vi kunna göra i
detta afseende, och att, om det kommer flera, som vilja vara med,
vi skulle lämna dem också anslag; det är för mycket att gifva dem
sådant på hand. Det kan också för sådana personer, som handla
så, gå på det viset, som det heter i det gamla ordspråket, att den
som gapar öfver mycket han mister hela stycket.

Herr *Zetterstrand* framhöll det stora uppsving, som vår sjöfarts-
näring gjort på de senare åren, och att detta ju vittnar godt om
framgången af våra sträfvanden i detta hänseende. Men jag ber den
ärade talaren komma ihåg, att detta uppsving, som vi alla erkänna
vara stort och vackert samt för vårt land nyttigt och gagneligt, har
skett utan att man behöft härför gifva ut ett enda öre. Jag ber att
få anmärka detta, och jag säger ännu en gång, att hade vi icke
slagit in under förlidet år på denna subventionsväg, så hade vi icke
haft den nu föreliggande framställningen, där det är fråga om att
bevilja detta bolag först ett lån på 2 miljoner kronor och sedan ytter-
ligare en subvention på närmare 2 miljoner kronor. Men vi lefva ju
i en tid, som är sådan, att miljonerna skola rulla, det är ingen hejd
och intet återhåll, utan det skall beviljas anslag till allt möjligt, likt
och olikt. Hur länge detta går för sig, det får framtiden utvisa, men
nog ser jag för min del framtiden ganska dyster, det må jag erkänna.

Herr *Kjellén* nämnde om drömmar, men jag undrar, om man
icke drömmer bort sig litet själf och går för långt i vissa hänseen-
den. Det må nu för öfrigt stå för hans räkning, liksom ock att han
vitsade på mitt namn. Jag tror, att det vore bättre, om vi hölle oss
till själfva saken, ty annars gagna vi ej de föreliggande frågorna.

Herr talman, jag får sluta med att fasthålla mitt yrkande.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet *Swartz*: Herr
talman, mina herrar! Jag skall icke mycket förlänga diskussionen
i denna fråga; det har ju redan från båda sidorna framhållits, hvad
som kan vara att säga för och emot den föreliggande propositionen.
Jag skall endast be att få till skärskådande och besvarande upp-
taga ett par uttalanden från håll, där man icke vidare varmt sym-
patiserar med det framlagda förslaget; den ena af de ärade kammar-
ledamöter, på hvilka jag härmed syftar, har ju till och med yrkat
direkt afslag.

Den högt ärade vice talmannen förklarade nyss, att det ser ut,
som om vi skulle hafva så godt om penningar här i landet, så att

vi kunde vara med om snart sagdt hvad som helst, äfven sådana saker, där man omöjligen kunde veta, huruvida man skulle få någon valuta för de utgifter, man är färdig att göra, och därmed hänsyftade talaren just på det nu föreliggande förslaget. Ja, det är ju en gammal känd och erkänd statsutskottsprincip, som uttalas i detta yttrande, och jag har tillräckligt länge haft äran själf deltaga i statsutskottets arbeten för att till fullo sentera innebörden af ett uttalande af denna art. Men jag måste dock erkänna, att jag för min del anser tiderna just vara sådana och att utgiftskrafven stigit i sådan grad, att man måste se till, att man också skapar bärkraft för de ökade bördor, och för min del finner jag ett företag af nu ifrågasatt art vara synnerligen väl egnadt att under tidernas lopp skapa denna bärkraft. Jag tror därför, att det äfven ur statsfinansiell synpunkt sedt är ganska tillrädligt och klokt att söka stödja ett företag af den innebörd, som föreliggande förslag har. Dess innebörd är ju den att åt landet i sin helhet skaffa större kraft att bära de ökade bördor, som utvecklingen för med sig. Jag tror också, att vi i detta afseende icke kunna med skäl säga, att man går alldeles i blinda fram med hänsyn till den föreliggande frågan. Det finnes icke mycket — det erkänner jag gärna — att stödja sig vid af hvad som förevarit i detta afseende. Men något finnes dock, och hvad som finnes pekar hän i en riktning, som visar, att en stark utvecklingsmöjlighet föreligger på detta område. Jag ber härvid att få hänvisa till hvad som i utskottsbetänkandet står angifvet på sid. 11 och som är hämtadt ur en konsulsrapport från Japan. Där framhålls, huruledes Sveriges direkta export till Japan år 1903 hade ett värde af 290,000 yen, år 1904 af 430,000 yen och under år 1905 af öfver 1,000,000 yen. Statistiken har icke kunnat sträcka sig längre tillbaka, emedan före år 1903 voro uppgifterna angående Japans import från Sverige sammanförda med uppgifterna om importen från Norge. Vidare är att märka, att dessa siffror omfatta endast och allenast den direkta exporten från Sverige till Japan och således alls icke hela den export, som i realiteten ägt rum dit. Ty en hel del af det gods, som importeras i Japan, har ju kommit dit med sådana linjer och förmedlats genom sådana affärsmän, att dess ursprung såsom svenskt icke kunnat konstateras. Emellertid visar detta tydligen på ett framåtgående af våra exportaffärer på Japan, och det finnes ingen anledning att antaga, att icke utvecklingen fortfarande skall gå i samma riktning. Läger man så därtill den omständigheten, att just nu i detta fjärran östern har vaknat till lif en företagsamhetsanda, som icke förut har där förefunnits och som i betraktande af det kolossala invånareantal, som där finnes och som beräknats belöpa sig till 6 å 700 miljoner människor, kan komma att taga ett omfång, som det är omöjligt för oss att nu öfverskåda, men som går ut på att mer och mer tillägna sig den västerländska civilisationen och att i allt större och större mån där sprida västerländska alster — lägger man till allt detta, säger jag, så tror jag nog, att man med skäl kan anse, att det finnes tillräckligt underlag för dessa förhoppningar, som man naturligtvis måste vara uppfyllt af för att öfver hufvud taget kunna gå med på ett företag af sådan

*Angående
understöd till
aktiebolaget
svenska
ostasiatiska
kompaniet.*
(Forts.)

Angående
understöd till
aktiebolaget
svenska
ostasiatiska
kompaniet.

(Forts.)

beskaffenhet, som det föreliggande. Jag tror därför icke, att det skulle vara öfverensstämmande med vårt lands verkliga fördel, om vi skulle under denna nydaningens och uppvaknandets tid i yttersta Östern saknas bland dem, som vilja vara med och draga fördelar af de sålunda ändrade förhållandena. Men att detta i högst väsentlig mån skulle bli förhållandet, för den händelse vi icke finge några direkta linjer till Ostasien, genom hvilka våra egna intressen också skulle kunna på bättre sätt än hittills och eljest varit möjligt öfvervakas, det ligger i öppen dag.

Den andra anmärkningen, som jag skulle vilja svara några ord på, är framställd först af herr Sjö, men äfven något vidrörd af herr vice talmannen. Jag syftar här på deras påstående, att ett svenskt bolag skulle ha förklarar sig villigt att åstadkomma den här ifrågasatta linjen, för den händelse att samma subvention komme detta bolag till del, som nu här är föreslagen, eller åtminstone att det hos somliga personer, svenska medborgare, förefunnes den tanken att det vore möjligt att bilda ett sådant bolag, om man finge sådan subvention, som det nu är fråga om. Jag ber då att få säga herrarne, att det är ju i alla fall ett *svenskt* bolag, som redan är föreslaget att få denna subvention. Det är ju endast ett helt och hållet svenskt bolag, som skulle blifva delaktigt af denna. Minimikapitalet, 2 miljoner kronor, är redan fast öfvertaget af svenska händer, och således kan icke ett annat bolag, som möjligen skulle för ändamålet särskildt bildas, vara mera svenskt än detta bolag, hvarom här i propositionen är fråga. Men man menar måhända det, att detta nya svenska bolag skulle kunna helt och hållet ensamt ombesörja trafiken till Ostasien och icke behöfva gå i kompaniskap med ett utländskt bolag, såsom här är ifrågasatt. Ja, jag vet icke, hvilka dessa apokryfiska auktoriteter äro, på hvilka man stöder en sådan uppfattning. Men jag har å min sida ganska starka auktoriteter för en alldeles motsatt uppfattning. Det är nämligen så, att därest en linje af denna beskaffenhet skall vara förenad med några verkliga fördelar — så stora fördelar, som man önskar och hoppas af en sådan linje — så måste förbindelserna vara ganska täta. Därför är det meningen här, att förbindelserna med Ostasien skola ske förmedelst en ångare hvar tredje vecka från Göteborg; hvarannan ångare skall vara svensk, hvarannan dansk — de senare tillhörande dansk-ostasiatiska kompaniet. Skulle ett nytt svenskt bolag kunna med samma fördel sköta om denna trafik, så skulle naturligtvis ett sådant bolag hafva dubbelt så många ångare som detta, hvilket nu här i handlingarne omnämnes, så att det bolaget ensamt skulle kunna hvar tredje vecka expediera en ångare till Ostasien. Nu är vidare att märka, att det icke finnes tillräckligt med tonnage att få från Sverige för de ångare, som skulle insättas på denna nya linje. Därför måste man vara betänkt på att skaffa mera tonnage på vägen ut genom att anlöra europeiska hamnar, som stå i liflig förbindelse med Ostasien. Men alla dessa europeiska hamnar äro s. k. konferenshamnar. Det finnes nämligen en sammanslutning af ångbåtslinjer, som drifva trafik på Ostasien och hvilka så att säga monopoliserat all trafik från dessa hamnar till Ostasien. Det är således absolut nöd-

vändigt att kunna träffa en öfverenskommelse med denna konferens för att kunna gå in i dess hamnar och där taga fraktgods. Att tänka sig att gifva sig in på fri konkurrens med en så stark sammanslutning som denna konferens, det vore verkligen att, såsom herr vice talmannen i ett annat sammanhang uttryckte sig, vara färdig till hvilka utgifter som helst och det bara i hopp om att vinna nägonting. Men detta hoppet delar åtminstone icke jag, ty ett bolag, som gifve sig in på något sådant, skulle snart nog vara ihjälslaget. Detta nya svenska bolag, hvarom herr vise talmannen talade, kan således omöjligen sköta trafiken dit till Ostasien, utan ett sådant bolag måste, om det icke från början inser det, snart nog komma under fund med att det är nödsakadt att associera sig med ett bolag, som tillhör denna konferens för att genom detta senares bolags förmedling själf kunna komma in i konferensen. Ja, huruvida detta bolag, som ännu icke kommit till stånd, verkligen har större utsikter till att kunna träffa med konferensen en förmånligare öfverenskommelse än det bolag, som redan finnes och har träffat öfverenskommelse med en delägare i konferensen, det lämnar jag därhän. I hvilket fall som helst kan dock öfverenskommelsen aldrig blifva, från svensk synpunkt sedt, förmånligare för ett sådant nytt bolag än den öfverenskommelse, som redan af det nu ifrågavarande bolaget afslutats. Jag kan således icke förstå, att detta, som herr Sjö och vice talmannen anfört, skulle utgöra någon som helst anledning att vi, för att slippa kompaniskap med ett utländskt bolag, skulle uppskjuta frågan eller fatta något som helst annat beslut än om bifall till det nu föreliggande förslaget, ty slutet blir i alla fall detsamma, som enligt detta förslag — för så vidt nämligen man nu verkligen vill komma någon vart. Denna subvention af 370,000 kronor om året skulle komma att, såges det, vara en subvention åt ett utländskt bolag. Nej, denna subvention kommer icke något annat bolag till godo än just det svenska bolag, hvarom här är fråga. Subventionen innebär för öfrigt endast en ersättning för de Suezkanalafgifter, som detta svenska bolags — således icke det danska bolagets — båtar få erlägga, när de passera Suezkanalen. Och hvarför gör man detta? Jo, bland annat för att för bolaget möjliggöra fastställandet af låga frakter från Göteborg till Ostasien — hvilka frakter icke beröras af konferensen, emedan Göteborg icke är någon konferenshamn, såsom t. ex. Antwerpen är det — detta till förmån för den svenska exporten på dessa aflägsna länder. Det danska bolaget får icke det ringaste med af denna subvention.

Jag vill icke trötta kammaren längre, utan endast uttala den förhoppning — för att icke säga förvissning — att Andra Kammaren skall genom ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna väg visa sig häfda den uppfattning, som Andra Kammaren redan förut, i föl, i en liknande fråga ådagalagt, och på det sättet gifva sitt kraftiga understöd åt denna yttring af svensk företagsamhet, om hvilken jag för min del icke kan tro annat, än att den skall lända vårt kära fosterland till största heder och gagn.

Angående
understöd till
aktiebolaget
svenska
ostasiatiska
kompaniet.

(Forts.)

Angående
understöd till
aktiebolaget
svenska
ostasiatiska
kompaniet.

(Forts.)

Herr Berglund: Herr talman, mina herrar! Jag har med mycket bekymmer och grämlse sett, att af de fartyg, som skola uppehålla den nu ifrågavarande ångbåtsförbindelsen och hvilka höra till de förnämsta, som vår handelsflotta har att uppvisa, icke ett enda skall byggas å svenska verkstäder. Jag kan i detta sammanhang icke underlåta att fästa uppmärksamheten på, huru utvecklingen har varit i fråga om byggandet af våra lokomotiv. För några år sedan byggdes så godt som alla våra lokomotiv utomlands, i Tyskland eller England, men numera bygga vi dem alla här hemma i Sverige. Jag kan försäkra, att de i konstruktion och soliditet mäta sig med lokomotiven från hvilken utländsk verkstad som helst. Då vi, såsom jag förmodar, nu gå att bevilja detta stora anslag, vill jag uttrycka den önskan och den förhoppningen, att dessa rederier måtte tillgodose svensk skeppsbyggnadskonst. De skulle då äfven på samma gång kunna i främmande farvatten visa prof på, hvad denna svenska skeppsbyggnadskonst är i stånd till.

Jag har icke något yrkande att göra.

Herr Broström: Jag skall endast be att med ett par ord få svara på den erinran, som herr Berglund här gjorde. Jag vill efter det utförliga och ingående yttrande, som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet här nyss hade beträffande själfva hufvudfrågan, nu icke beröra densamma.

Herr Berglund sökte angripa de nu ifrågavarande rederierna ur den synpunkten, att det icke skulle finnas någon förpliktelse för dessa rederier att endast använda i Sverige byggda fartyg. Jag vill med anledning däraf endast säga, att all möjlighet är utesluten att å svenska varf kunna förfärdiga sådana stora fartyg, som det här måste vara. Vid våra svenska skeppsvarf ha icke byggts fartyg med större tontal än 3,300, och den svenska handelsflottan räknar väl ett 50- eller 60-tal fartyg som ha ett större tontal än det nämnda — flera gå på 5-, 6-, 7,000 ton. Jag skulle mycket gärna se, mina herrar, att vi kunde bygga våra fartyg i Sverige, och jag skall gärna erkänna, att jag, som nästan hvarje år måste beställa ett eller flera fartyg i utlandet på den grund, att vi med hänsyn till konkurrensen måste använda fartyg af sådan storlek, som vi här i Sverige omöjligt kunna förfärdiga, icke kan annat än på det lifligaste beklaga, att vår skeppsbyggnadsindustri icke har kunnat hålla jämna steg med vår rederirörelse. Denna har tvingats att begagna sig af stora fartyg för att kunna upptaga konkurrensen, och det är endast därigenom, som den storartade utvecklingen å rederirörelsens område, för hvilken herr Zetterstrand redogjorde, har kunnat vara möjlig.

Jag vill sluta med att säga, att jag hoppas, att den dag skall komma, då de svenska fartygsägarne kunna beställa äfven de stora fartygen å svenska varf. Men för närvarande är detta, som sagdt, tyvärr icke möjligt.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter af herr talmannen gifna propositioner å de under öfverläggningen framställda yrkandena blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 12.

Statsutskottets utlåtande n:o 169, angående beräkningen af statsverkets ordinarie inkomster, blef af kammaren godkändt.

§ 13.

Härefter föredrogs lagutskottets memorial n:o 71, med föranledande af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande vissa delar af lagutskottets utlåtande n:o 60, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande särskilda bestämmelser om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne, dels ock sex med föranledande af denna proposition afgifna motioner.

Punkten 1:o).

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2:o).

Lades till handlingarna.

Punkten 3:o).

Utskottets hemställan bifölls, såvidt Andra Kammaren anginge.

Punkten 4:o).

Utskottets hemställan bifölls.

§ 14.

Å föredragningslistan fanns vidare uppfördt lagutskottets memorial n:o 72, med föranledande af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande vissa delar af lagutskottets utlåtande n:o 63, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om bredden af hjulringar å arbetsåkdon på landet. *Förslag till lag angående bredden af hjulringar å arbetsåkdon på landet.*

I utlåtandet n:o 63, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om bredden af hjulringar å arbetsåkdon på landet, hade lagutskottet hemställt, att Riksdagen, under förklarande att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke kunnat i oförändradt skick antagas, ville i anledning af propositionen för sin del antaga förslag till lag af viss angifven lydelse.

Kamrarna hade beträffande vissa delar af detta lagförslag stannat i skiljaktiga beslut.

Båda kamrarna hade nämligen till 1 § fogat ett tillägg af väsentligen samma innehåll, men af något skiljaktig lydelse, i det Första

Förslag till lag angående bredden af hjulringar å arbetsåkdon på landet. Kammarens tillägg vore af följande lydelse: »Förordnande, hvarom i denna § sägs, vare dock ej tillämpligt å det fall, att vägfarande från annat område vid tillfälligt begagnande af vägen använder arbetsåkdon med den bredd å hjulringar, som inom sistnämnda område är i allmänhet tillåten», under det Andra Kammarens tillägg hade denna

(Forts.)

lydelse: »Förordnande, hvarom i denna § säges, vare ej tillämpligt å det fall, att vägfarande från annat område vid tillfälligt begagnande af vägen använder arbetsåkdon med den bredd å hjulringar, som inom sistnämnda område är i allmänhet gällande». Dessutom hade Första Kammaran godkänt utskottets förslag rörande 4 §, under det Andra Kammaran utbytt de i samma § förekommande talen *tre* och *sju* mot respektive *sex* och *fjorton*.

I ändamål af sammanjämkning hemställde utskottet:

1:o) att Andra Kammaran, med frånträdande af sitt rörande 1 § uti det förslag till lag om bredden af hjulringar å arbetsåkdon på landet, om hvars antagande lagutskottet i utlåtande n:o 63 hemställt, ville biträda Första Kammarens därtinnan fattade beslut;

2:o) att kamrarna, hvardera med frånträdande af sitt rörande 4 § i samma lagförslag fattade beslut, ville antaga följande lydelse af paragrafen:

4 §.

I förordnande skall bestämmas viss dag för dess ikraftträdande; och må den dag ej sättas tidigare än *fyra* eller senare än *tolf* år från det förordnande gafs.

Under förutsättning, att båda kamrarna bifulle hvad utskottet under 2:o) hemställt och att Andra Kammaran godkände utskottets förslag under 1:o), hemställde utskottet vidare om kamrarnas förklarande,

3:o) att Riksdagen, som funnit Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition ej kunna i oförändradt skick godkännas, för sin del antagit lag om bredden af hjulringar å arbetsåkdon på landet af den lydelse, kamrarnas i anledning af utskottets hemställan ej mindre i utlåtandet n:o 63 än äfven i detta memorial fattade sammanställande beslut utvisade.

Efter föredragning af utskottets hemställan i *punkten 1:o)* begärdes ordet af

Herr Nilsson i Skärhus, som yttrade: Herr talman! Jag skall be att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen gaf propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på afslag å berörda hemställan; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition, så lydande:

Den, som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i första punkten af utskottets förevarande memorial n:o 72, röstar

Förslag till lag angående bredden af hjulringar å arbetsätkon på landet.
(Forts.)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utföll med 114 ja mot 67 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 2:o).

Utskottets hemställan bifölls, såvidt Andra Kammaren anginge.

Punkten 3:o).

Utskottets hemställan bifölls.

§ 15.

Statsutskottets utlåtande n:o 170, i anledning af Kungl. Maj:ts i punkten 74 under åttonde hufvudtiteln af statsverkspropositionen gjorda framställning om lönetillägg åt akademikamreraren O. G. Regnéll, föredrogs häruppå.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 16.

Härefter förelåg till afgörande statsutskottets utlåtande n:o 173, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förändrade grunder för den af staten utöfvade egnahemslånerörelse jämte i ämnet väckta motioner.

Angående statens egna hemslånerörelse.

I en till Riksdagen den 4 april innevarande år afgifven, till statsutskottet för förberedande behandling öfverlämnad proposition hade Kungl. Maj:t, under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att

1:o)

medgifva, att under åren 1908 och 1909 hvad som återstode odisponerat af det belopp af högst 10 millioner kronor, som Riksdagen år 1904 bemyndigat Kungl. Maj:t att under åren 1905—1909

Angående
statens egna-
hemslåne-
rörelse.
(Forts.)

disponera till statslån åt egnahemslåneförmedlare, finge af Kungl. Maj:t disponeras att såsom statslån tilldelas de hushållningssällskap, aktiebolag och föreningar (låneförmedlare), hvilka genom utlämnande af egnahemslån beredde mindre bemedlade arbetare eller med dem likställda personer tillfälle att på landsbygden eller å till stad hörande, men utanför det planlagda området belägen mark, förvärfva eget hem, dock att, hvad beträffade aktiebolag och föreningar, dylikt statslån måtte tilldelas endast sådana, hvilka hade till uppgift att befrämja förvärfvandet af egna hem samt af Kungl. Maj:t, vid pröfning i hvarje särskildt fall, funnes vara såsom mellanhänder vid lånerörelsen lämpliga och bereda tillräcklig trygghet för, att egna hems förvärfvande af mindre bemedlade personer vore på ett oegennyttigt och ändamålsenligt sätt befrämjadt, och hvilkas bolagsordningar eller stadgar vore upprättade i öfverensstämmelse med af Kungl. Maj:t särskildt föreskrifna grunder;

2:o)

besluta, att för ifrågavarande lånerörelse skulle gälla följande allmänna villkor och bestämmelser:

Mom. 1. Egnahemslån må, med det i mom. 15 här nedan stadgade undantag, utgå för bildande endast af sådant eget hem, där läntagaren äger såväl jordområdet som därå uppförda byggnader, och kan beviljas för förvärfvande af lägenhet, afsedd för idkande af jordbruk (*jordbrukslägenhet*), eller lägenhet, där bostaden är det väsentliga (*bostadslägenhet*).

Dylikt egnahemslån må ej tilldelas annan person, man eller kvinna, än den, som är svensk medborgare, minst 21 år gammal, äger god frejd, är känd för sparsamhet, nykterhet och hedrande vandel samt visserligen ej saknar medel att i någon mån bidraga till bildande af eget hem, men är i behof af kraftigt bistånd för dess förvärfvande; börande egnahemslån i regeln ej utlämnas till den, som är öfver 50 år gammal.

Mom. 2. Egnahemslån skall utgå, då fråga är om jordbrukslägenhet, med minst hälften och högst fem sjättedelar af det med ledning af uppgjort köpeaftal, värderingsinstrument, brandförsäkringshandlingar, kostnadsförslag eller andra tillgängliga handlingar beräknade och af låneförmedlaren godkända värdet å jorden jämte därå befintliga eller för uppförande afsedda byggnader samt, då fråga är om bostadslägenhet, med minst hälften och högst tre fjärdedelar af samma värde.

Egnahemslån må ej utgå, där det beräknade värdet öfverstiger: för jordbrukslägenhet 6,000 kronor och för bostadslägenhet 4,000 kronor.

Mom 3. Låneförmedlare, som önskar erhålla statslån för att därpå utlämna egnahemslån, skall före den 1 november året näst före det, för hvilket lån sökes, därom hos Kungl. Maj:t göra underdånig ansökning, uti hvilken skall uppgifvas, huru stor del af lånet är afsedd för jordbrukslägenheter och huru stor del för bostadslägenheter.

Mom. 4. Af Kungl. Maj:t beviljadt statslån må af vederborande låneförmedlare efter ingången af det år, för hvilket lånet anvisats, och före den 1 november samma år på en gång eller i skilda delar lyftas i statskontoret emot aflämnande af en utaf låneförmedlaren till statskontoret eller order ställd, af statskontoret godkänd skuldförbindelse, som skall innefatta låneförmedlaren's åtagande att återbetala lånet i den ordning, här nedan stadgas. Statslånebelopp, som nämnda dag kvarstår outtaget, återfaller till fonden.

Annan låneförmedlare än hushållningssällskap skall darjämte, innan någon del af statslånet må utbekommas, till statskontoret aflämna af statskontoret godkänd säkerhet för den afgifna skuldförbindelsens uppfyllande. Låneförmedlare må icke förvagrass att under lånetiden utbyta aflämnad säkerhet mot annan, som kan af statskontoret godkännas. Inteckningar uti egnahemslägenheter, beviljade eller lämnade som säkerhet för egnahemslån, hvilka af vederborande låneförmedlare utlämnats från statslånet i fråga, må kunna antagas såsom säkerhet intill ett belopp, icke öfverstigande beträffande jordbrukslägenhet fem sjattedelar och beträffande bostadslägenhet tre fjardedelar af lägenhetens genom taxeringsbevis eller på annat sätt, som statskontoret godkänner, intygade varde vid den tid, då säkerheten erbjudes.

Därest statskontoret under lånetiden skulle finna ställd säkerhet icke vidare vara nöjaktig, skall låneförmedlaren inom af statskontoret förelagd tid, dock minst tre månader, aflämna nya säkerhetshandlingar, som af statskontoret godkännas.

Mom. 5. Statslån, som af Kungl. Maj:t anvisats till beredande af egnahemslån, förräntas efter tre och sex tiondedels procent om året.

Hvad af dylikt statslån icke vid utgången af det år, under hvilket lånet i statskontoret lyfts, blifvit till egnahemslån utlämnadt eller eljest disponerad, skall jämte ränta till statskontoret inbetalas före utgången af januari månad nästpåföljande år, där ej Kungl. Maj:t, på ansökning, medgifver låneförmedlaren rätt att ytterligare ett år för afsedt ändamål innehafva statslånebeloppet i fråga.

Finnes statslånebelopp vara af låneförmedlare genom aftal, upprättadt i annan ordning, än i mom. 8 och 9 sägs, eller i strid mot föreskrifterna i mom. 1 och 2, såsom egnahemslån disponerad, äge Kungl. Maj:t föreskrifva, att sådant statslånebelopp skall, där ej låneförmedlaren inom af Kungl. Maj:t förelagd tid förmår styrka, att behörigt lånekontrakt angående ifrågavarande egnahemslån uppgjorts, omedelbart därefter jämte ränta till statskontoret inbetalas.

Af låneförmedlare utbekommet statslån skall, i den mån det samma icke bör inbetalas i sådan ordning, som här ofvan i detta moment sagts, med afseende å återbetalningen delas i två lika stora delar, en amorteringsdel och en stående del.

Å amorteringsdelen erlagges, intill dess densamma blifvit till fullo gulden, vid statslån, som utlämnats till beredande af egnahemslån för jordbrukslägenheter, en annuitet af fem procent och vid statslån, som utlämnats till beredande af egnahemslån för bostadslägenheter, en annuitet af sju procent, hvarvid i hvardera fallet såsom ränta räknas tre och sex tiondedels procent å det oguldna

Angående
statens egnahemslåne-
rörelse.
(Forts.)

Angående statens egnahemslånerörelse (Forts.) kapitalbeloppet af amorteringsdelen. Amorteringsskyldigheten inträder med fjärde året efter utgången af det kalenderår, under hvilket lånet från statskontoret utbekommit. Intill dess kapitalafbetalningen börjar, erlägges endast föreskrifven ränta å statslånets hela belopp. Därefter erlägges, jämte annuiteten å amorteringsdelen, ränta å statslånets stående del, intill dess jämval denna läne-del till fulla inbetalts.

Statslånets stående del kan, där ej sådant förhållande, hvarom i mom. 7 här nedan sägs, mellankommer, från statens sida icke uppsägas, förrän amorteringsdelen till fulla guldits, och åtnjuter läneförmedlaren därvid sex månaders uppsägning. I hvarje fall skall likväl den stående delen vara gulden inom fem år, från det sista inbetalningen å amorteringsdelen bort fullgöras.

Ränta och amortering å statslån skall för hvarje år af läneförmedlare till statskontoret inbetalas före utgången af mars månad nästpåföljande år; skolande alltså den första amorteringen verkställas under det femte året från utgången af det år, då statslånet lyfts.

Mom. 6. Varder, sedan länekontrakt, hvarom i mom. 8 sägs, blifvit angående beviljad egnahemslån upprättadt, rätten till utbekommande af lånet eller del däraf af låntagaren förverkad, eller varder redan utlämnadt egnahemslån till läneförmedlaren återbetaldt i annan ordning än såsom årlig kapitalafbetalning å amorteringsdelen, skall det lånebelopp, till hvars utbekommande rätten förverkats eller som till läneförmedlaren återbetalts, före utgången af mars månad året efter det, då förverkandet skedde eller återbetalningen ägde rum, jämte ränta till statskontoret inbetalas.

Mom. 7. Ställer sig läneförmedlare icke till efterrättelse här ofvan meddelade bestämmelser i fråga om ränte- och kapitalafbetalning, eller underlåter läneförmedlare, som af statskontoret erhållit föreläggande att aflämna nya säkerhetshandlingar, att inom föreskrifven tid sådant fullgöra, äger statskontoret att därom göra anmälan hos Kungl. Maj:t, som bestämmer, huruvida oguldet statslånebelopp jämte ränta skall anses vara till återbetalning genast förfallet.

Mom. 8. Rörande hvarje egnahemslån skall, innan någon del däraf må af låntagaren uppbäras, mellan läneförmedlaren och låntagaren upprättas fullständigt länekontrakt, hvaruti bestämmelser i följande afseenden skola finnas intagna, nämligen:

beträffande belägenheten, storleken och värdet af den lägenhet, för hvars förvarfande lånet lämnas, samt densammes egenskap af jordbrukslägenhet eller bostadslägenhet;

rörande lånets belopp, säkerheten och villkoren i fråga om ränta och återbetalning;

huruvida lånet må på en gång eller i särskilda terminer lyftas, samt angående sättet och villkoren för lånets utbekommande;

angående viss tid, inom hvilken lånet skall vara till fulla uttaget, vid äfventyr att rätten till utbekommande af ej lyft belopp skall vara förverkad;

beträffande hvilka byggnader böra å lägenheten uppföras och tiden, inom hvilken de böra vara fullbordade;

rörande läntagarens skyldigheter i fråga om lägenhetens häf-
dande och underhållande samt byggnadernas brandförsäkrande;

angående den kontroll från låneförmedlarens sida, som låntagaren skall vara skyldig underkasta sig; samt

därom, att möjligen uppkommande tvister mellan låneförmedlare och låntagare beträffande tillämpningen af lånekontraktets bestämmelser skola afgöras af skiljemän i enlighet med lagen om skiljemän den 28 oktober 1887, samt att klander mot skiljemännens beslut icke må äga rum.

Mom. 9. Vid uppgörandet af det i mom. 8 omförmälda lånekontrakt skall lända till efterrättelse:

1) att tiden för vare sig lånets uttagande till fullo eller i kontraktet bestämda byggnaders fullbordande icke må bestämmas senare än till början af det år, med hvilket amorteringsskyldigheten inträder;

2) att låneförmedlaren ej äger att — utom i fall, hvarom i mom. 15 här nedan sägs — för egnahemslånet betinga sig annan säkerhet än första in-teckning i lägenheten, dock att sådana in-teckningar för annat än fordran, hvilka icke hafva afsevärd betydelse för egnahemslägenhetens värde, må kunna få kvarstå med bättre förmånsrätt; ägande tillika låneförmedlare, utan hinder af dessa bestämmelser, att, sedan lånekontrakt upprättats, såsom förskott å beviljad egnahemslån utbetala större eller mindre del däraf mot säkerhet, som låneförmedlaren pröfvar tillfredsställande, i hvilket fall emellertid in-teckningssäkerhet, som ofvan sagts, skall vara för hela egnahemslånet ställd senast före början af det år, med hvilket amorteringsskyldigheten inträder, vid äfventyr att frågan om egnahemslånet anses hafva förfallit och hvad i förskott utbetalts jämte ränta genast skall till låneförmedlaren återbetalas; och

3) att andra villkor icke må betingas i fråga om ränta och återbetalning, än i mom. 5 här ofvan angående statslån stadgats, dock med undantag i följande afseenden, nämligen:

att uppsägningstiden för egnahemslånets stående del må kunna bestämmas till fem månader;

att låneförmedlare och egnahemslåntagare må äga att ofverenskomma angående tid och sätt för erläggande af de årliga ränte- och kapitalafbetalningarna; samt

att kontrahenterna må kunna förbehålla sig rätt, låntagaren att, därest han så önskar, ej mindre under amorteringstiden på en gång infria återstoden af amorteringsdelen än äfven före lånetidens utgång inbetala egnahemslånets stående del i dess helhet eller delvis, samt låneförmedlaren att under nedan angifna förutsättningar uppsäga egnahemslånet till inbetalning å tid, som låneförmedlaren bestämmer, nämligen:

a) om låntagaren ej fullgör hvad i kontraktet föreskrifvits i fråga om lägenhetens bebyggande;

b) om låntagaren visar sig försumlig i att erlägga föreskrifven ränte- och kapitalbetalning;

*Angående
statens egnahemslåne-
rörelse.*

(Forts.)

Angående
statens egna-
hemslåne-
rörelse.
(Forts.)

c) om låntagaren försummar att erlægga brandförsäkringsavgift för lägenheten eller eljest åsidosätter för brandförsäkringens giltighet stadgade villkor;

d) om fastigheten vanvårdas till jord och byggnad eller om byggnad nedrifves eller bortflyttas, och värdet å lägenheten därigenom så minskas, att säkerheten för egnahemslånet ej vidare kan anses fullt betryggande;

e) om äganderätten eller — beträffande de lägenheter, som i mom. 15 här nedan afses — besittningsrätten till lägenheten i dess helhet eller del däraf genom köp eller annat fång från låntagaren öfvergår i andra fall, än då lägenheten i dess helhet öfvertages antingen af efterlevande make eller af bröstarfvinge eller af efterlevande make och af bröstarfvinge, hvilka behålla lägenheten oskiftad, eller ock af annan person, hvilken är till egnahemslåns erhållande behörig;

f) om låntagaren genom bedräglig uppgift föranledt egnahemslånets beviljande;

g) om eljest sådana förhållanden inträffat, att låntagaren, med hänsyn till det med egnahemslånet afsedda ändamål, uppenbarligen icke längre bör få tillgodonjuta detsamma.

Mom. 10. Lånekontrakt skall upprättas i två exemplar, hvaraf hvardera kontrahenten skall taga ett; och skall afskrift af kontraktet genom låneförmedlaren försorg ofördrojligen efter detsammes affattande insändas till Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet.

Mom. 11. Låneförmedlare vare obetaget att under lånetiden medgifva låntagare de lindringar i afseende å egnahemslånets återbetalning eller låntagarens skyldigheter i öfrigt, hvilka icke strida mot föreskrifterna uti mom. 1 och 2 eller eljest äro oförenliga med egnahemslånets ändamål, dock att tiden för egnahemslånets uttagande till fullo eller i kontraktet bestämda byggnaders fullbordande icke må utsträckas längre, än i mom. 9 stadgats.

Mom. 12. Inkomna lånekontrakt skola af Kungl. Maj:ts befallningshafvande granskas. Finner Kungl. Maj:ts befallningshafvande därvid lånekontraktet ej vara upprättadt i enlighet med bestämmelserna i mom. 8 och 9 samt med iakttagande af föreskrifterna i mom. 1 och 2, har Kungl. Maj:ts befallningshafvande att, med bifogande af infortrad förklaring från vederbörande låneförmedlare, därom göra anmälan hos Kungl. Maj:t.

Mom. 13. Låneförmedlare skall årligen före april månads utgång till Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet afgifva fullständig redogörelse enligt fastställt formulär för lånerörelsen under det nästföregående året, hvilka redogörelser det åligger Kungl. Maj:ts befallningshafvande att inom påföljande maj månad till landtbruksstyrelsen öfversända.

Mom. 14. Därest hushållningssällskap så önskar och hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet i ämnet gör framställning, äger Kungl. Maj:ts befallningshafvande ombesörja, att räntor och afbetalningar å af sällskapet utlämnade egnahemslån varda genom vederbörandes försorg i sammanhang med kronoskatterna debiterade, uppburna och redovisade.

Mom. 15. Till förvärfvande af bostadslägenhet, för hvilken med ständig och oinskränkt besittningsrätt upplåtits mark, tillhörande Kungl. och Hvitfeldtska stipendieinrättningen, må egnahems-lån tills vidare utgå, utan hinder däraf att läntagaren icke har äganderätt till lägenhetens tomtområde; ägande läneförmedlare att för dylika egnahemslån antaga den säkerhet, de pröfva lämplig.

Angående
statens egna-
hemslåne-
rörelse.
(Forts.)

Dessa villkor och bestämmelser skola träda i kraft den 1 januari 1908 och därefter, såvidt angår förhållandet mellan staten och läneförmedlarna, gälla äfven redan utlämnade statslån, dock att hvad i mom. 5 femte stycket stadgas därom, att å amorteringsdelen vid statslån, som utlämnats till beredande af egnahemslån för jordbrukslägenheter, skall erläggas en annuitet af allenast fem procent, icke afser andra lån än sådana, som beviljas efter nämnda dag;

3:o)

medgifva, att Kungl. Maj:t måtte äga meddela de ytterligare föreskrifter, som i afseende å ifrågavarande lånerörelse kunde finnas erforderliga;

4:o)

medgifva, att Kungl. Maj:t måtte af egnahemslånefondens medel årligen anvisa såsom bidrag till läneförmedlare för betäckande af för dem genom lånerörelsen uppkommande kostnader och möjliga förluster ett belopp, motsvarande för hvarje läneförmedlare en half procent af den ej till betalning förfallna kapitalskuld, hvari läneförmedlaren på grund af från fonden utbekomna statslån vid årets början häftat till staten.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehåft fyra inom Andra Kammaren väckta motioner, nämligen n:o 255, af herr *E. A. Lindblad m. fl.*, n:o 257, af herr *J. J. Byström*, n:o 265, af herr *O. A. Berg* i Staby och n:o 268, af herr *J. Åkesson*.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke måtte af Riksdagen bifallas samt att i följd häraf herrar Lindblads m. fl., Byströms, Bergs i Staby och Åkessons ofvannämnda motioner icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föränleda.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter

Herr Rune yttrade: Herr talman, mina herrar! Den föreliggande kungl. propositionen innefattar efter mitt förmenande en fråga, som har mycket större betydelse, än man vid första påseende möjligen vill tillmäta den. Så mycket mera måste jag då beklaga, att utskottet affärdat propositionen så snävt, som det gjort.

Alla äro ense om vikten af att föra egnahemsfrågan fram och att det behöfs lättnader i fråga om villkoren för lånens erhållande,

Angående
statens egna-
hemslåne-
rörelse.
(Forts.)

och när Kungl. Maj:t kommer med ett förslag i den riktningen, då affärdar utskottet det på 15 rader.

Om vi granska hvad utskottet säger på dessa 15 rader, finna vi, att utskottet talar om, att det »hyser en från Kungl. Maj:ts förslag afvikande mening i fråga om lämpligheten af vissa bland de nu föreslagna villkoren och bestämmelserna, såsom beträffande egna-hemsinteckningarnas omhänderhafvande af statskontoret, den hittills för dessa lån bestämda årliga afbetalningens nedsättande från sex till fem procent m. m.»

Det är rätt intressant att höra utskottets åsikt i denna sak, men det torde varit mera intressant och framför allt mera nyttigt, om utskottet hade närmare motiverat sin ställning, om utskottet sagt, i hvad afseende det hade en annan uppfattning än Kungl. Maj:t. Det är ju meningen, att motiveringen skall ligga till grund, när kammaren skall bedöma en fråga, och såvidt jag kan förstå, får man därutaf ingen ledning vid bedömandet att utskottet säger, att det »har en afvikande mening». Men i ett afseende må jag säga, att utskottets motivering är ganska klok — det är särdeles svårt att kritisera ett sådant uttalande, då man icke vet hvad dess mening kan vara.

Utskottets hufvudskäl för afslagsyrkande är det, att »innan denna lånerörelse hunnit vinna någon större omfattning», utskottet anser det olämpligt att besluta några ändringar i grunderna för densamma. Om detta skäl vill jag säga, att dess hufvudsakligaste betydelse ligger däri, att det är nästan outslitligt. Det kan användas år efter år, ty om vi icke ändra villkoren för erhållandet af dessa lån, komma inga lån att beviljas, och hvarje gång ändring ifrågasättes, har man det praktiska skälet till hands, att ingen erfarenhet vunnits, alldenstund man icke använder sig af dessa lån. Jag tror, att det är hög tid, när det visat sig, att man icke begagnar sig af denna förman, att undersöka orsakerna hertill och försöka undanröja de hinder, som i detta afseende till äfventyrs kunna förefinnas.

Emellertid har jag icke begärt ordet endast för att rikta detta klander mot utskottet. Jag vet alltför väl, att utskottet haft så knapp tid mot slutet af riksdagen, att det icke alls är underligt, om det då kort och snåft affärdar många frågor, men jag har ansett mig böra inlägga en gensaga mot dess motivering, och jag har trott, att regeringen förtjänat en annan uppmuntran, därför att den framlagt denna proposition, än hvad Kungl. Maj:t fått i Första Kammaren, som utan vidare bifallit utskottets hemställan. Jag ämnar därför yrka bifall till den kungl. propositionen.

Det har emellertid visat sig, att såväl utskottet som några af motionärerna i fråga om vissa detaljbestämmelser hysa en från regeringens förslag afvikande mening, hvilken kan vara värd beaktande. Äfvenså kan det hända, att, om herrarne grundligt studera frågan, många kunna tänka, att de icke vilja antaga förslaget alldeles sådant, som det är framlagdt, utan att de vilja ha det ändradt. Jag vill då säga, att det icke är någon risk, om man antager propositionen, då ju Första Kammaren afslagit den. Man får alltid tillfälle

att granska förslaget detaljer, när det kommer tillbaka. Att jag yrkar bifall till propositionen, är för att gifva regeringen ett erkännande och för att ge en vink om att det nog är lämpligt, om frågan kommer åter. Afslås det kungliga förslaget och utskottets motivering får stå, är det ovisst, huruvida regeringen skall komma tillbaka, då ju statsutskottets första skäl till afslagsyrkande alltid föreligger.

*Angående
statens egna
hemslåne-
rörelse.
(Forts.)*

Jag vill icke upptaga tiden för mycket genom att gå i detalj beträffande villkoren, men jag kan icke underlåta att uttrycka min tillfredsställelse öfver att det i Kungl. Maj:ts proposition har föreslagits, att län skola beviljas åt personer, som vilja bilda eget hem å städernas mark, jag menar sådan, som tillhör städernas jurisdiktionsområden, men för öfrigt är att räkna till landsbygden.

För att belysa, hur det i detta afseende för närvarande ställer sig, vill jag nämna, att den stad jag representerar har ett jurisdiktionsområde med en utsträckning åt vissa håll af 6 eller 7 kilometer, men på somliga ställen går landsbygdens mark så nära intill staden som på 2 kilometer. Följden blir, att man, då det gäller denna senare, kan få egnahemslån, men om någon försöker att å stadens område på ett afstånd af 4 kilometer från den egentliga staden bilda ett eget hem och att härför erhålla län, så går detta icke. Det måste man anse vara en orättvisa mot städerna, och jag vill uttrycka min tacksamhet mot regeringen, därför att detta förhållande blifvit beaktadt i propositionen.

Det är icke min mening, att jag vill, därigenom att egna hem skola bildas äfven å stadens mark, befordra den så mycket omdebatterade inflyttningen till städerna. Ty den ifrågavarande marken, fastän den lyder under stadens jurisdiktion, är att betrakta som landsbygd.

Jag tror också, att det från en annan synpunkt kan vara klokt att göra något för att tillåta bildandet af egna hem å stadens mark. Jag tror nämligen, att en af orsakerna, hvarför icke egnahemslånen blifvit tillräckligt anlitade, är, att det för en person, som ute på landsbygden bildar ett hem med tillhörande två å tre tunnlands jord, blir svårt att draga sig fram, då han icke kan försörja sig ensamt med landtbruk, utan behöfver biförtjänster, hvilka icke äro lätta att få på landet. Men däremot är det ett annat förhållande med de större stationsområdena och städerna, där det för en sådan person finnes tillfälle till stadigvarande arbete. Det obetydliga arbete han har på det egna hemmet sköter han på lediga stunder med tillhjälp af hustru och barn, och på så sätt drar han sig fram briljant.

Jag tror sålunda, att det är alldeles oriktigt att utestänga personer, som vilja bilda egna hem inom städerna, ja, det är mera nödvändigt och nyttigt, att de bildas här än ute på landet.

Jag vill i detta sammanhang nämna, att jag hört, att ett hushållningssällskap föreslagit som villkor för erhållande af egnahemslån, att det egna hemmet icke får ligga på mindre afstånd än exempelvis $\frac{1}{4}$ mil från ett större stationsområde eller en större fabrik, där innehafvaren kan få arbete. Jag vill uttrycka min förvåning

Angående
statens egna-
hemsläne-
rörelse.
(Forts.)

öfver, att ett hushållningssällskap kan handla så korttänkt: Det är naturligtvis en ren fördel, att det finnes arbete till hands för innehafvaren af det egna hemmet. Jag tror därför, att, om lagen ändras därhän, att städernas områden icke bli undantagna, detta bidrager att borttaga sådana, som jag anser, oriktiga föreställningar som att man bör anlägga egna hem långt ute på landet, fjärran från industricentra och tätt befolkade samhällen, där tillfällen till arbetsförtjänst stå öppna. Jag tror tvärtom, att det är lika nyttigt, ja, kanske nyttigare att lägga dem närmare sådana platser än längre bort ifrån dem.

På grund af hvad jag anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den kungl. propositionen.

I detta anförande instämde herrar *Kvarnzelius, Hammarström, Lindh i Gafle, Camitz, Sædén, Nyström, Lindhagen, Palme, Johansson i Öja, Pettersson i Södertälje, Fornander, Lindberg, Jönsson i Kvarnberga, Karlsson i Fjäl och Nydal.*

Herr Berg i Staby: Herr talman! Såsom varande motionär i denna fråga, vill jag bedja att få säga ett par ord. De af herrarne, som ögnat igenom min motion, hafva funnit, att jag med densamma afsåg att såvidt möjligt gynna bildande af jordbrukslägenheter. Af den orsaken föreslog jag strängare villkor för lån till bostadslägenheter än till jordbrukslägenheter och särskildt att alla lån för lägenheter å stads mark skulle utgå på de högre villkoren.

Utskottet har ansett, att inga ändringar alls nu skulle vidtagas med afseende på bestämmelserna för egnahemslånen. För min del är jag naturligen belåten med denna utgång af frågans behandling *så till vida*, att lån till lägenheter på stads område därigenom ock omöjliggjorts. Jag kan äfven medgifva, att det kanske var klokast att ej ännu vidtaga ändringar med afseende på räntefoten för lånen. Mera erfarenhet angående hela egnahemsrörelsen torde behöfva samlas, innan man gör ändringar i det afseendet; man skulle annars riskera att genom upprepade rubbningar låntagare från olika år skulle få vidkännas ganska olika räntevillkor, ett förhållande, som naturligen ej vore lämpligt. Jag tror ej heller, att de nuvarande villkoren för ränta och amortering skrämra folk från att använda lånen, blott billig jord kan erhållas.

Men på samma gång jag ger utskottet rätt så till vida, måste jag uttrycka min ledsnad öfver, att utskottet ej beaktat öfriga ändringsförslag, som innefattas i den kungl. propositionen. Jag menar sådana ändringar i gällande bestämmelser, hvilka afse underlättande af lånens utlämnande, och vill framhålla, att allt hvad som kan göras i den vägen säkert skulle hälsas med glädje så af låneförmedlare som af låntagare. Såsom exempel skulle jag vilja framhålla den föreslagna förändringen, att minimiåldern satts till 21 år för de personer, som skulle kunna få del af lån. Vidare vill jag framhålla den föreslagna förändringen, att låneförmedlare skulle få deponera inteckningar i egna hem såsom säkerhet för lån hos statskontoret. Därigenom tänker jag mig, att bildandet af föreningar

för låneförmedling skulle betydligt underlättas. Vidare skall jag be att få påpeka en omständighet, som förekommer här i 9 mom., nämligen att låneförmedlaren icke bestämdt behöfde fordra att få inteckning i den lägenhet, som är i fråga, för att utlämna lånet. Låneförmedlare skulle ju enligt Kungl. Maj:ts förslag få utlämna penningar redan innan inteckning och andra sådana saker klare-rats. Detta kan ju i många fall vara svårt att reda upp och gör, att det tager tid, innan försäljare af lägenhet kan få lämna gravationsbevis från sig för lägenheten. Flera sådana omständigheter, som finnas beaktade i Kungl. Maj:ts förslag, skulle kanske kunna framdragas, men det, som antydts, får vara nog.

*Angående
statens egnahems-låne-rörelse.
(Forts.)*

Om jag sålunda nu på det hela taget är belåten med den utgång, som saken fått i utskottet, så måste jag ju beklaga, att utskottet icke beaktat alla dessa af Kungl. Maj:t förordade förändringar, hvilka enligt mitt förmenande samtliga äro förbättringar i afseende på bestämmelserna för lånens utlämnande, och jag vill uttrycka den förhoppning, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, när nu frågan i år fallit, icke därpå måtte finna sig föranledd att icke fortgå i den riktning, som han i år genom denna kungliga proposition har slagit in på. Nu skulle jag kunna liksom en föregående talare, då ställningen är sådan, att frågan i Första Kammaren fallit, yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag såsom en opinionsyttring. Men jag tror, att det är mera i konsekvens med hvad jag sagt, om jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Johansson i Jönköping: Herr talman! Jag ber att i hufvudsak få ansluta mig till den förste ärade talaren i hvad han här yttrat. Vi minnas alla, med hvilka stora förhoppningar 1904 års Riksdag anslog medel till egnahemsrörelsen, men vi måste erkänna, att dessa förhoppningar icke gått i uppfyllelse, och en af orsakerna härtill är oemotsägligen den, att det är förenadt med för mycken omgång och besvär att komma i åtnjutande af ifrågasvarande lånemedel. Jag känner från landsbygden inom det län, som jag tillhör, exempel på, att personer sökt få lån för jordbrukslägenheter ur egnahemslånefonden, men det har visat sig vara förenadt med så mycket besvär och omgång, att de måst gifva upp försöket. Jag hemställer då: vore det icke riktigtast att bifalla det af Kungl. Maj:t efter noggrann pröfning framlagda förslaget till ändrade och förenklade bestämmelser i detta afseende? Och jag kan icke underlåta att söka visa, huru verkligt orättvist dessa bestämmelser i vissa fall verka. Jag skall därvid tillåta mig att — såsom herr Widén nyss förut gjort — begagna mig af ett exempel.

Den stad, som jag representerar, har för närvarande icke så synnerligen stort landsområde, som lyder under dess jurisdiktion. Men den omgifves på tvenne sidor af en landskommun, hvars inkorporering med staden står på dagordningen. Om förslaget härom, såsom sannolikt är, godkännes, så kommer staden att bli omgifven af ett landsbygdsområde af bortåt en half mil rundt om staden, och hela detta område blir alldeles uteslutet från förmånen att komma

Angående statens egnahems-låne-rörelse.
(Forts.)

i åtnjutande af egnahemslån. Nu finnes på ungefär $\frac{3}{4}$ mils afstånd från staden ett stort industrisamhälle, nämligen Huskvarna. Där kan man få egnahemslån ur statens fond. Om en arbetare vill bygga ett eget hem, som kostar 4,000 kr., så kan han få låna ur denna fond 3,000 kronor af staten och erhåller dessa mot en räntefot af 3,6 procent, d. v. s. mot ett årligt räntebelopp af 108 kr. Men om någon slår sig ned litet närmare staden på dess område och vill bygga ett eget hem för 4,000 kr., så kan han icke få en sådan förmån. Stadsfullmäktige i samhället ha visserligen behjärtat egnahemssaken och understödja sådana stadsbor, som vilja bygga egna hem, men de lämna icke ut egnahemslån mot lägre ränta än 5 procent och låna icke ut mera än 60 procent af hvad hemmet kostar i sin helhet. Om en person alltså vill inom stadens område bygga ett eget hem, som kostar 4,000 kr., kan han icke få låna mera än 2,400 kr., och för detta lånebelopp får han betala 120 kr. som ränta, under det att en person i Huskvarna, som för ett eget hem upptager ett lån på 3,000 kr., för detta högre lånebelopp icke behöfver betala högre ränta än 108 kr. Det område, som kommer att omgifva staden, sedan landsförsamlingen blifvit inkorporerad, är så stort, att ingen stadsarbetare sedan kan anlita statens egnahemslånemedel för att skaffa sig eget hem. Det är uppenbart, som också visas i den föreliggande propositionen genom den utredning, som där lämnas beträffande Eskilstuna, att de nuvarande bestämmelserna, som verka på nu angifvet sätt, icke kunna anses rättvisa.

Hvad jag här, mina herrar, tillika särskildt vill framhålla, är, att lån ur egnahemslånefonden visserligen framför allt böra beviljas till bildande af jordbrukslägenheter. Men ställningen i vårt land är sådan, att jag tror det vore lyckligt, att bildandet af jordbrukslägenheter icke går alltför fort, ty det är ju så, att jordbrukslägenhet, som bildas med egnahemslån, måste anläggas på så kalladt intensivt jordbruk, men man kan icke gärna påstå, att vi ännu blifvit färdiga med det intensiva jordbruket här i landet. Riksdagen har ju också beslutit att aflåta en skrivelse till Kungl. Maj:t angående utvidgad undervisning för småbrukare, hvilket jag för min del anser vara nödvändigt för vårt jordbruksstånd, särskildt för det mindre jordbrukets idkare, så att de kunna erhålla en bättre undervisning om sättet att drifva ett intensivt och ekonomiskt lönande småbruk. Därför tror jag, att bildandet af småbruk, understödda med egnahemslånemedel, icke bör för skarpt forceras, utan att de, som vilja begagna sig af dessa medel, få tid att inhämta den undervisning, som är erforderlig, för att intensivt småbruk skall kunna drifvas. Men när det däremot gäller bildandet af bostadslägenheter, ställer sig förhållandet på annat sätt: där äro vi färdiga att när som helst utnyttja egnahemslånemedlen. Och det är klart, att de egna hem, som bestå af bostadslägenheter, måste till största delen anläggas omkring industrisamhällen och omkring städerna, och därför menar jag, att det vore bra, om bestämmelserna i detta afseende formulerades och tillämpades på sådant sätt, att de icke lade hinder i vägen för industriarbetarne i städer och industrisamhällen att komma i åtnjutande af lån ur egnahemslånefonden.

Därför vågar jag, då jag vet, att något positivt beslut icke kan bli följden af ärendets behandling vid denna riksdag, att liksom representanten från Vestervik hemställa, att Andra Kammaren ville bifalla Kungl. Maj:ts förslag, ty då kan resultatet bli, att Kungl. Maj:t tager upp frågan till ett annat år. Taga vi däremot utskottets förslag med den motivering, som det fått, så kommer antagligen herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet att finna sig icke under den närmaste tiden kunna åter upptaga frågan, och detta skulle verkligen för egnahemsidens skull vara mycket att beklaga.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Häruti instämde herrar *Sandin* i Grums och *Vennersten*.

Herr Henricson: Herr talman! Man har sagt, att egnahemslänerörelsen icke vunnit den tillslutning, som man med hänsyn till dess ändamål kunnat förvänta. Men man bör fästa uppmärksamheten vid, att för att på ett framgångsrikt sätt kunna bedriva äfven ett litet jordbruk, fordras vissa förutsättningar för den, som skall taga sig fram därmed. Det har också af den föregående talaren påpekats, att dessa förutsättningar icke finnas i så hög grad, att man kan hysa förhoppningar, att saken med ens skulle erhålla någon större tillslutning. Dessutom har kanske det hufvudsakligaste hindret ändå varit hänsyn till nu gällande stadgar angående jordafsondring, lagfart och inteckningar och sättet för dessa ärendens handläggning. Allt detta innebar hinder, som göra, att tillslutningen kanske icke blifvit så stor, som mängden skulle önskat. Den har dock icke varit så ringa, att det bör se hopplöst ut. Om vi se på de tabeller, som finnas bifogade betänkandet, så finna vi, att man under de två år, som denna länerörelse har varit i verksamhet, utlämnat 3,242,000 kronor. Det anslogs, som vi veta, tio millioner kronor, att utgå under en tid af fem år. Det skulle bli 2 millioner kronor om året.

Det är ju klart, att vid tillämpningen af en ny lag man nog skall finna, att åtskilliga ändringar kunna behöfva vidtagas. Och så är det äfven här. Jag skall icke ingå på någon närmare granskning utaf de föreslagna ändringarna. Men jag skall be att få nämna något om ett par af dem. Att åldern för låntagarna sänkes till 21 år, *det* anser jag vara fullt välbetänkt och berättigadt, men att amorteringstiden utsträcker till 36 år, i stället för, såsom nu är föreskrifvet, 26 år, *det* tror jag däremot skulle vara mindre lyckligt. Jag har icke hört någon klaga öfver att amorteringstiden är för kort. Man har tvärtom sagt: jasanya, räcker den så länge. Man har icke varit rädd för den amortering eller annuitet, som årligen skulle betalas. Erfarenheten under de 2 år, egnahemslån utlämnats, har visat inom det lån, jag tillhör, att låntagarens medelålder varit resp. 37 och 39 år. Då vi veta, att amorteringstiden är 26 år och att amorteringen ej börjar förrän med fjärde året efter lånets utbekommande, hvadan omkring 30 år förflyta,

*Angående
statens egnahemslånerörelse.
(Forts.)*

innan amorteringen är fullgjord, så följer häraf, att låntagaren först vid cirka 70 års ålder har slutamorterat sitt lån. Äfven om medelåldern i framtiden sjunker, låt oss säga, till 30 år, blir låntagaren med nu gällande bestämmelser först vid 60 år fri från amorteringen. Att ytterligare utsträcka amorteringstiden synes mig därför ej valbetänkt. Bäst är väl, att arbetaren, då ålderdomen kommer med brutna krafter, har betalt den på hans hem hvilande skulden.

Rörande olägenheterna i afseende å in-teckningar, jordafsöndringar och dylikt ber jag få uttala som min mening, att, om nödiga reformer i berörda hänseenden genomfördes och tiden för lånens utbekommande sålunda förkortades, detta skulle i hög grad bidraga till utvecklingen af egnahemsrörelsen.

Jag skall be att få till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet framföra min tacksamhet för det intresse, som han nu och städse visat egnahemslånerörelsen och, som jag vill hoppas, också skall blifva för vårt land lyckobringande. Jag ber också herr statsrådet, att han icke måtte förtröttnas, utan, när mera erfarenhet vunnits från de olika låneförmedlarna, framkomma med ett förslag till de ändringar, som anses vara nyttiga och nödvändiga.

Jag skall med detta sluta mitt anförande och anhålla att under förhandenvarande förhållanden få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Larsson i Lund: Herr talman! Egnahemslånerörelsen uppbäres i hela vårt land af så stora sympatier, att jag mycket väl kan förstå, att en del af de talare, som hittills haft ordet, hafva visat sig tämligen misslynta mot statsutskottet för den behandling, som den kungl. propositionen där har fått. Jag anser mig därför böra meddela, att anledningen till statsutskottets afstyrkande alls icke är att söka däruti, att utskottet icke fullt uppskattat nytan utaf egnahemslånerörelsen och behofvet utaf att den på allt sätt från statsmakternas sida befrämjas. Det förhåller sig alldeles tvärtom.

Här har gjorts anmärkning mot utskottets motivering, och jag får uppriktigt bekänna, att jag icke för min personliga del alls är tilltalad af denna motivering, framför allt därför att i densamma icke kommit riktigt fram hvad som varit det för statsutskottet bestämmande skälet att afstyrka Kungl. Maj:ts proposition. Det är nämligen, att utskottet hyst tvifvel om lämpligheten af den anordning, som Kungl. Maj:t föreslagit med afseende å de säkerheter, som andra låneförmedlare än hushållningssällskapen skulle äga att till statskontoret aflämna. Kungl. Maj:t har föreslagit, att andra låneförmedlare än hushållningssällskapen skulle ställa sådan säkerhet, som utaf statskontoret godkändes, samt att in-teckningar uti egnahemslägenheter, lämnade såsom säkerhet för egnahemslån, finge antagas såsom säkerhet intill belopp, motsvarande viss del utaf fastighetens värde. Det blefve således statskontoret, som finge mottaga alla dessa in-teckningar och som blefve ansvarigt för bevakandet af dessa säkerheter; deras värde ligger ju, åtminstone hvad bostadsegnahem beträffar, hufvudsakligen i byggnaderna. Det är därför föreskrifvet, att med lånehandlingarna skola aflämnas

bevis om byggnadernas brandförsäkring. Tillvaratagandet utaf säkerheten kräfver således ock, att den, som under sin vard har säkerhetshandlingarna, och som skall se till, att säkerheten bevaras, afven måste öfvervaka, att fastighetens värde icke försämras. Det är således nödvändigt, att han på ett eller annat sätt kan öfvervaka, att byggnaderna fortfarande hållas brandförsäkrade, eller att branförsäkringsafgifterna erläggas, så att icke försäkringen förverkas, samt att det, om en byggnad brinner upp, sörjes för att en ny byggnad uppföres. Statskontoret skulle således omhänderhafva hela tillsynen och vården om säkerhetshandlingarna och bevakandet utaf säkerheterna. Detta har för statsutskottet icke syntts lämpligt, och är det härpå afstyrkandet närmast grundats. Statsutskottet har icke ansett det vara välbetänkt att på det sättet i statskontoret sammanföra in-teckningssäkerheter för egnahemslån från hela riket, dels därför att det ovillkorligen måste medföra behof af förstärkta arbetskrafter och möjligen afven andra anordningar för att statskontoret skall kunna utföra detta uppdrag; dels ock därför att det principiellt icke synes vara riktigt, att man på det sättet sammanför säkerheterna i statskontoret. Ty de in-teckningar, som lämnas af en låneförmedlare, utgöra kollektiv säkerhet för låneförmedlarens skuld till statskontoret. Om låneförmedlare i ett eller annat afseende brister i betalningsskyldighet, måste statskontoret naturligtvis kunna af säkerheterna göra sig betäckt för sin fordran. Följden däraf, att in-teckningarna kollektivt svara för låneförmedlarens förbindelser, kan således blifva den, att egnahemsinnehafvarne kunna påföras en solidarisk ansvarighet, som icke varit afsedd vid utlämnandet af egnahemslån. Meningen är naturligtvis, att hvarje egnahemsinnehafvare skall svara ensamt för sitt eget lån och icke att den in-teckning, han lämnar såsom säkerhet för det egna lånet, tillsammans med hundra eller tusen andra för egnahemslån lämnade in-teckningar, skall ligga såsom gemensam säkerhet för lånförmedlarens skuld till statskontoret. Det har varit dessa hänsyn, som i första rummet och nästan uteslutande betingat statsutskottets afstyrkande.

I motsats till herr Berg i Staby vill jag på det liffigaste instämma i herr Runes uttalande af tillfredsställelse, att Kungl. Maj:t velat bereda tillfälle till egnahemslån åt sådana, som vilja bygga eget hem på stadsjord utanför det planlagda området. Mot detta förslag har icke en enda röst höjts i statsutskottet. Den åtgärden hafva alla inom utskottet ansett vara mycket välbetänkt.

Utskottet har ej heller med sin motivering velat på något sätt lägga hinder i vägen för att denna fråga måtte mycket snart komma tillbaka till Riksdagen. Men utskottet har menat, att frågan verkligen, i synnerhet med afseende å ordnandet utaf den ekonomiska grunden för lånerörelsen, vore utaf den beskaffenhet, att den kunde tarfva en närmare utredning.

För afstyrkandet har jag dessutom för min del haft ett alldeles särskildt skäl. Jag kan nämligen icke finna annat, än att man vid ordnandet af den utaf staten bedrifna egnahemslånerörelsen kommit in på orätt spår, då man vill likformigt behandla sådana lån, som utgå till bildande af jordbruksegnahem, och sådana, som utgå till

*Angående
statens egnahemslånerörelse.*
(Forts.)

Angående
statens egna-
hemslåne-
rörelse.
(Forts.)

bildande af bostadsegnahem. Dessa båda egnahem äro af vidt skild natur. Beträffande jordbruksegnahem är det jorden, som är hufvudsaken. För bostadsegnahem är byggnaderna det hufvudsakliga. Dessa olika förhållanden böra efter min mening betinga ett särskiljande af lånerörelsen, så att hvardera slaget af lån behandlas efter sin egen natur. Då man nu fastställer alldeles lika villkor för det ena slaget lån som för det andra, kommer man lätt till orimligheter. Uppförandet af byggnader är för de flesta ägarna af små jordbruksegnahem ganska betungande och de hafva nog behof af att slippa bygga, åtminstone i början, mer än som anses oundgängligen behöfligt. Om vi vilja se, huru det hittills gått till, så är det så, att det första den som vill skaffa sig ett eget jordbrukshem gör, *det* är icke att på en gång uppföra alla erforderliga byggnader, utan han uppför till en början allenast nått och jämt hvad som behöfves för att kunna drifva jordbruket och bereda tak öfver hufvudet, och sedan får fortsättningen komma efter hand i mån af råd och lägenhet. Men på bostadsegnahemmen måste byggnaderna göras fullt färdiga genast. Dessa egnahemsinnehafvare arbeta under fullständigt olika förhållanden. Och det bör därför icke fastställas likformiga villkor i afseende å lånen för dessa båda olika slagen af egnahem. Detta har för mig varit ett af skalen, hvarför jag biträdt statsutskottets afstyrkande, och jag hoppas, att vid den förnyade och till och med snart förnyade behandling, som ärendet säkerligen kommer att få från regeringens sida, denna fråga må tagas upp till ompröfning. Som herrarna erinra sig, afsåg egnahemskommittén endast *ett* slags egna hem. Man tänkte nämligen närmast på att bygga egna hem på landsbygden åt landtarbetarna. Den tanken öfvergafs emellertid af dåvarande jordbruksministern, som ville lägga hufvudvikten på att bygga egna jordbrukshem, och det var ju en alldeles riktig tanke, men egna hem för arbetare kunde å andra sidan ej heller undvaras, utan måste också främjas, och då slog man samman dem, fastän de till sin natur äro så väsentligt olika.

Med hvad jag nu sagt, herr talman, vill jag yrka bifall till statsutskottets betänkande.

Herr *Ström* instämde häruti.

Herr *Wiklund*: Herr talman, mina herrar! Jag skulle kunna nöja mig med att instämma med den föregående talaren, men eftersom jag begärt ordet, skall jag be att få säga ytterligare några ord.

Att egnahemsrörelsen icke nått den utveckling, som man hoppats och som varit att vanta, är ju en känd och obestridlig sanning. Kungl. Maj:t har nu föreslagit vissa åtgärder för att för mindre bemedlade underlätta erhållandet af egnahemslån. En bland dessa åtgärder är, att s. k. egnahemsföreningar och aktiebolag skulle såsom säkerhet hos statskontoret för de erhållna lånen kunna få använda inteckningar i de nybildade egna hemmen. Såsom bekant, godtager statskontoret för närvarande ej någon annan säkerhet än borgen. Nu däremot skulle denna borgenssäkerhet få utbytas mot

inteckningssakerhet. Gifvetvis skulle denna anordning vålla statskontoret ett arbete, hvars vidd man knappast för närvarande kan fullt öfverskåda, ty det gäller ju här ej blott att öfvertaga dessa inteckningar, utan äfven att öfvervaka, att de förnyas, och att de fordringsanspråk, som grunda sig på dessa inteckningar, vid inträffade konkurser och exekutiva auktioner bevakas. Allt detta komme ju att vålla en hel del arbete, och säkerligen finge nya tjänster därför inrättas i statskontoret.

*Angående
statens egnahems-
låne-
rörelse.*
(Forts.)

Vidare skulle enligt förslaget dessa inteckningar utgöra kollektiv säkerhet. En egnahemsägare skulle således trots det, att han fullgjort alla de skyldigheter, som han åtagit sig och som på honom själf ankomma, aldrig kunna vara säker, att icke hans lägenhet kunde tagas i anspråk för gäldande af annans skuld. En sådan osäkerhet tror jag för min del ej är ägnad att uppmuntra egnahemsrörelsen, utan tvärtom. Man kan ju nu säga, att statsutskottet, om det hade hyst några dylika betänkligheter, varit oförhindradt att förorda åtskilliga ändringar i det framlagda förslaget, hvilka kunnat häfva olägenheterna, men jag tror för min del, att det ej varit så lätt att göra dessa ändringar, och att det alltså för denna gång vore det bästa, om förslaget finge falla och Kungl. Maj:t därmed lämnades tillfälle att ännu en gång taga denna fråga i öfvervägande och sedermera snarast möjligt till Riksdagen inkomma med nytt förslag i ämnet.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Alfred Petersson: Herr talman, mina herrar! Fastän denna fråga till följd af Första Kammarens beslut för närvarande måste anses fallen, skall jag i alla fall anhålla att få säga några ord och därvid framhålla några synpunkter, som för Kungl. Maj:t varit bestämmande vid framläggandet af det nu afhandlade förslaget. Men jag kan, innan jag går vidare, ej underlåta att nämna, att jag finner det mer än underligt, att två ledamöter af statsutskottet uttalat en önskan, och det ganska tydligt, att Kungl. Maj:t snart måtte komma tillbaka med ett förslag, som afser att nå det ifrågavarande målet — d. v. s. att göra egnahemslånerörelsen mera begärlig och därmed främja dess utveckling. Jag säger, att jag finner det underligt, att dessa medlemmar af statsutskottet kunnat uttala en sådan önskan, då jag sätter den i samband med hvad statsutskottet i sin motivering har skrivit. Det säger nämligen:

»Att redan nu, innan denna lånerörelse hunnit vinna någon större omfattning och innan någon tillförlitlig erfarenhet om dess förutsättningar och verkningar kunnat vinnas, besluta ändringar i grunderna för densamma, anser utskottet icke tillrådligt. Med anledning häraf och oafsedt att utskottet hyser en från Kungl. Maj:ts förslag afvikande mening i fråga om lämpligheten af vissa bland de nu föreslagna villkoren och bestämmelserna, finner utskottet sig icke kunna biträda det föreliggande förslaget.»

Med en sådan motivering för afslag kan jag för min del ej finna, att Kungl. Maj:t, för den händelse frågan här i kammaren skulle

Angående
statens egnahems-
lånelåne-
rörelse.
(Forts.)

få samma utgång som i Första Kammaren, gärna kan komma tillbaka med detta förslag inom den närmaste tiden. Hur lång den erfarenhet bör blifva, hvarom utskottet talar, det har man ej fått veta, och därom synes ej heller utskottet själf hafva någon bestämd mening. Men åtminstone kan man ej af motiveringen draga den slutsatsen, att man skall hafva vunnit tillräcklig erfarenhet ett eller annat år härefter.

När man studerar denna lånerörelse under de två år, den pågått, så faller i synnerhet det i ögonen, att af de låneförmedlare, som man 1904, när denna egnahemslånerörelse startades, d. v. s. bestämmelserna därom antogos af Konung och Riksdag, väntade sig, ej andra än hushållningssällskapen kommit till synes. Vi veta, att man redan då tänkte sig äfven bolag och föreningar såsom låneförmedlare, och jag tror, att man då som nu ansåg, att just dylika föreningars bildande skulle blifva en faktor, som icke obetydligt främjade utvecklingen af denna rörelse. Emellertid hafva under denna tidrymd tillsammans endast tre, säger 3 föreningar och bolag, uppträdt som låneförmedlare och detta i en tid, då just sammanslutning och föreningsväsende är något så starkt framträdande på alla andra områden och visat sig kunna medföra så goda resultat. Vid sådant förhållande är det gifvet, att man måste fråga sig: hvad är anledningen till att denna själfverksamhet i form af föreningar, ingångna af dem, som särskildt hafva direkt intresse af denna rörelse, fortfarande uteblifver? Svaret ligger mycket nära till hands. Så, som statskontoret har tillämpat de nuvarande bestämmelserna i fråga om säkerheterna för statslån, kan det icke gärna vara tänkbart, att föreningar eller bolag skola uppträda som låneförmedlare, ty medgifven, mina herrar, att det är mycket stora kraf, som man ställer på dessa föreningar och bolag, när man af dem kräfvat icke allenast det arbete, den omsorg och den tid, som oundgängligen äro nödvändiga för denna verksamhet, utan också borgenssäkerhet för ganska afsevärda belopp, och detta ej för 1, 2 eller 3 år, utan för hela den tid, under hvilken lånet skall amorteras. Det är ju alldeles uppenbart, att i detta ligger ett alldeles bestämt hinder för föreningar eller bolag att uppträda som förmedlare. Och nu är det för att undanröja detta enligt mitt förmenande ganska väsentliga hinder, som Kungl. Maj:t här har föreslagit, att statskontoret skulle kunna som säkerhet för statslån, utlämnade åt bolag eller föreningar, mottaga dessas inteckningar i egnahemslägenheterna som kollektiv säkerhet för deras lån. Detta har man nu velat göra till ett stort och farligt — om jag så får säga — nummer, och man har velat påvisa, att det leder till orimligheter och omöjligheter. Jag för min del tror ej, att det ligger någon fara i detta, ty, mina herrar, vi skola ej glömma bort, att de föreningar och bolag, som vi här hafva att göra med, ej äro hvilka föreningar och bolag som helst. Det får ej vara några tvifvelaktiga dylika, utan sådana, hvars verksamhet mycket noga pröfvas, mycket noga kontrolleras och hvilkas föreningsbestämmelser resp. bolagsordningar skola pröfvas af Kungl. Maj:t i hvarje särskildt fall. Jag skall be att ur

nu gällande bestämmelser få läsa upp några ord just om den saken hvilken äfven härefter skola gälla.

» — — — dock att, hvad beträffar aktiebolag och föreningar, dylikt statslån må tilldelas endast sådana, hvilka hafva till uppgift att befrämja förvärfvandet af egna hem samt af Kungl. Maj:t, vid pröfning i hvarje särskildt fall, finnas vara såsom mellanhänder vid lånerörelsen lämpliga och bereda tillräcklig trygghet för att egna hems förvärfvande af mindre bemedlade personer varder på ett oegennyttigt och ändamålsenligt sätt befrämjadt, och hvilkas bolagsordningar eller stadgar äro upprättade i öfverensstämmelse med af Kungl. Maj:t särskildt föreskrifna grunder;»

Häri ligger i hvarje fall en garanti emot föreningar af tvifvelaktigt slag.

I och med det, att en förening får rätt att öfverlämna sina inteckningar som kollektivs säkerhet till statskontoret för ett lån, så upphör visst ej denna förening att vara ansvarig gentemot statskontoret för sagda skuld. Och föreningen har naturligtvis därefter som hittills att taga befattning med öfvervakandet af dessa inteckningar och inkasserandet af annuiteterna på sina egnahemslån och i sin ordning redovisa dem i statskontoret. Man har sagt, att hela detta arbete nu skulle öfverflyttas på statskontoret, men detta har aldrig varit meningen. För öfrigt finnes det icke i de nu föredragna bestämmelserna någon absolut föreskrift om att statskontoret nödvändigt skall taga dessa inteckningar som säkerhet. Det beror på dess egen pröfning, men man har velat så pass starkt betona denna sak, att statskontoret skulle däraf finna, att det ej i hvarje fall borde neka att taga emot sådana säkerheter för lånen. Men om någon absolut skyldighet för statskontoret att taga emot dem är det ej fråga. Det heter: »Inteckningar uti egnahemslägenheter, beviljade eller lämnade som säkerhet för egnahemslån, hvilka af vederbörande låneförmedlare utlämnats från statslånet i fråga, må kunna antagas såsom säkerhet intill ett belopp, — — —», som sedan af låneförmedlaren i sin ordning får utlämnas, och hvars storlek längre ned bestämmes, nämligen sålunda: » — — — icke öfverstigande beträffande jordbrukslägenhet fem sjattedelar och beträffande bostadslägenhet tre fjärdedelar af lägenhetens genom taxeringsbevis eller på annat sätt, som statskontoret godkänner, intygade värde vid den tid, då säkerheten erbjudes.» För min del tror jag ej, att man bör vara så förfärligt betänksam, att man så snart man blott kan uppkonstruera en svårighet bör på den låta hela förslaget falla. Och vidare tror jag, att ett ömsesidigt förtroende är alldeles nödvändigt för att man skall kunna komma någon vart på denna väg. Vill staten för öfrigt på fullt allvar främja egnahemssaken får väl staten icke rygga tillbaka, om en eller annan svårighet teoretiskt kan påvisas, eller därför att t. o. m. risk i ett eller annat fall kan uppstå.

Herr Wiklund yttrade, att det enligt hans mening vore ett starkt skäl mot bifall till Kungl. Maj:ts förslag, att denna säkerhet vore en kollektiv säkerhet, och att följaktligen *en* egnahemslåntagare skulle med sin inteckning få stå risk för en *annan* låntagare.

Angående
statens egnahems-
län-
rörelse.
(Forts.)

Ja, mina herrar, det är sant, att detta är juridiskt riktigt; men icke tror jag, och icke tror någon af herrarna, att staten skulle gå till väga på det sättet, om staten till äfventyrs hotades med en förlust på ett dylikt lån. Icke skulle staten i ett sådant fall begagna en inteckning i en egnahemslägenhet för att täcka sin förlust på en annan. Jag tror aldrig, att staten skulle komma att handla så.

En annan sak, som Kungl. Maj:t har föreslagit för att främja och stödja den själfverksamhet, som skulle ligga i bildandet af föreningar och bolag för förmedling af egnahemslän, är, att Kungl. Maj:t i den framlagda propositionen tillerkänt dessa låneförmedlare en half procent i förvaltningsbidrag, på samma sätt som staten nu lämnar hushållningssällskapen en half procent å den lånesumma, som dessa hafva att svara för. I själfva verket skulle denna förmån gifvetvis komma egnahemsläntagarne till godo.

För mig står det alldeles klart, att så länge icke dessa hinder undanröjas, som nu enligt mitt förmenande förefinnas för uppkomsten af egnahemsföreningar och bolag, så länge kommer denna rörelse att stå tämligen stilla på samma ställe. Men då erfarenheten nu verkligen har ledt oss så långt, att vi kunna säga: »där är en stötesten i vägen, där är en annan», då frågar jag: kan det, mina herrar, vara riktigt att icke söka undanröja dessa stötestenar, i stället för att alltjämt snubbla öfver dem?

Med afseende å öfriga, kanske mindre betydelsefulla förändringar hafva ju inga egentliga invändningar gjorts. Att man sänker låntagarnas minimiålder från 25 till 21 år, torde enligt min mening icke kunna anses annorlunda än som en förbättring; ty ju tidigare en man bildar familj, ju lyckligare för samhället i dess helhet; och då en sådan sänkning af låntagarnas ålder i någon mån torde bidra till att äktenskap ingås och hem bildas tidigare än hvad nu är fallet, så tror jag, att denna förändring främjar det syfte som här är i fråga.

Med afseende å frågan, huruvida annuiteten å jordbrukslägenheter bör sättas till 5 eller 6 procent, kan man hafva olika meningar. För min del tror jag, att för en egnahemsläntagare, i synnerhet om han är mindre bemedlad, det särskildt i början kan vara en fördel, att utgifterna minskas så mycket som möjligt, på det att han må slippa att sätta sig i skuld eller låna penningar på annat håll.

Vi hafva nu behandlat så många andra stora frågor, att en fråga sådan som denna lätt kommer i skymundan och icke får rön den uppmärksamhet och det intresse, som den kanske annars förtjänar. Vi hafva hållit på med att besluta viktiga kommunikationsleder, och vi hafva beslutat att hissa våra segel för att nå fångt aflägsna länder och komma i utbyte med dem; men jag vill bedja herrarna att, under intrycket af dessa kanske i visst afseende större angelägenheter, icke glömma vikten och betydelsen af att också främja upptimrandet af de svenska hemmen. Ty därpå, att vi få många och välbärgade, trefna och lyckliga hem, är det dock, som vår framtid i icke ringa mån beror; och det kan icke nekas, att denna egnahemsfråga haft en ganska god klang i vårt land. Den

har rönt intresse från alla samhällslager; och för mig ter det sig verkligen så, som om ett afslag, i synnerhet om detta afslag skulle gifvas af Riksdagens båda kamrar, skulle ute i bygderna kännas såsom en kylig vind. Just ur denna synpunkt ber jag därför att få hemställa till kammaren, att, trots det att Första Kammaren har afslagit Kungl. Maj:ts förslag, Andra Kammaren dock måtte bifalla detsamma; och detta särskildt med hänsyn därtill, att man icke måtte för en längre framtid stänga vägen för behöfliga förbättringar i afseende å bestämmelserna för statens egnahemslänerörelse.

Angående
statens egnahemslänerörelse.
(Forts.)

Herr Henricson: Blott några få ord med anledning af uttalanden från ett par af kammarens ledamöter. Dessa hafva nämligen velat, att möjligheten att ur denna fond erhålla lån skall utsträckas till områden äfven på städernas mark. Jag har naturligtvis ingenting emot, att egnahemslån beviljas äfven åt personer, som äro bosatta på städernas områden. Men för detta ändamål bör stiftas en särskild fond: ty jag är rädd, att, om den fond, som vi nu hafva, tages i anspråk äfven här för, det ej skulle återstå så mycket för dem, som bo på landsbygden, och för hvilkas rakning fonden ju är bildad. Man kan nämligen icke vara alldeles säker på, att, när denna fond blifvit utlånad, Riksdagen skall vara villig att lämna mera, ehuruval jag ju gärna vill hoppas och tro det.

Af denna anledning skall jag emellertid be att få återkalla i minnet något af det viktigaste angående denna egnahemsrörelses uppkomst och bestämelse. Man uttalade på sin tid, och det gäller väl ännu, farhågor för att det stora flertalet af våra jordbruksarbetare skulle flytta från landet till städerna eller till Amerika. Vid sådant förhållande ansåg man det nödigt att vidtaga någon åtgärd, som gäfvé dem en tryggare ställning ute på landsbygden. Detta var hufvudmotivet för bildandet af egnahemslänefonden.

Jag skall taga mig friheten att läsa upp början af 1 § i den kungl. kungörelsen med särskilda föreskrifter till iakttagande af hushållningssällskap m. fl., hvilka vilja erhålla statslån från egnahemslänefonden. Den lyder sålunda: »aktiebolag skall för att kunna erhålla statslån från egnahemslänefonden vara behörigen registrerad; och skall den för bolaget gällande bolagsordning innehålla, a) att föremålet för bolagets verksamhet är att bereda mindre bemedlade arbetare tillfälle att på landsbygden förvärfva egna hem». Det är alltså landsbygden det är fråga om; och rörelsen sattes i gång just med tanke på, att man därigenom skulle kunna få behålla jordbruksarbetarna i landet och på landet. Skulle nu denna länerätt utsträckas äfven till dem som bo på städernas områden, så är jag nästan förvissad om att denna fond snart skulle åtgå; och då jag vill bevara den åt dem, för hvilka den ursprungligen är afsedd, menar jag, att om samma förmån skall beredas stadsarbetarna — något, hvaremot jag, som sagdt, icke har något att invända — bör för detta ändamål en särskild fond bildas.

I detta sammanhang skall jag be att också få säga några ord med anledning af ett uttalande, som de sakkunnige hafva gjort. Dessa säga nämligen, att man ej af hushållningssällskapen kan vänta något mera intensivt arbete för egnahemsrörelsens främjande,

Angående
statens egna
hemslåne-
rörelse.
(Forts.)

än som nu af dem utföres, enär denna rörelse ju i viss mån kan sägas falla utom deras egentliga arbetsfält. För min del tror jag, att just hushållningssällskapen äro en af de lämpligaste låneförmedlare, som man kan hitta på. Jag har blott velat säga detta gentemot de sakkunniges uttalande och har naturligtvis ingenting emot, att äfven föreningar och bolag kunna blifva låneförmedlare och få lån direkt; men jag tror, som sagdt, att hushållningssällskapen böra vara de, som äro mest intresserade för att tillfälle beredes jordbruksarbetare att få bo på landet.

Med herr Henricson instämde herr *Lindblad*.

Herr Räf: Ja, herr talman, jag skall be att få uttrycka den meningen, att Småland och särskildt Jönköpings län kan uppvisa både små och stora jordbruk, som, vid för öfrigt lika jordmån, stå lika högt, som fallet är med jordbruket i något annat af Sveriges län. Jag tror därför icke alls på sådana reseskildringar som Nils Holgersons, i hvad de röra Småland.

Vidare tror jag, att, om denna kungl. proposition bifölles, detta skulle ytterligare hjälpa det mindre jordbruket och i synnerhet idén om egna hem. Denna idé har för öfrigt i Småland funnit en ovanligt stor anslutning, i synnerhet inom det härad, som jag representerar. Men hvad som i allmänhet lägger största hindret i vägen för idéns realiserande, är, att det är så konstigt att erhålla dessa egnahemslån.

Flera personer hafva kommit till mig och frågat, huru det skulle gå till att få ett egnahemslån. Jag har tagit fram den kungl. kungörelsen; vi hafva studerat den efter bästa förmåga och hafva, såsom vi tyckte, fått tämligen klart för oss, huru man skulle gå till väga. Så hafva de tagit kungörelsen med sig, studerat den vidare och därefter vändt sig till någon vederbörande för att få lånet. Men efter någon tid hafva de kommit tillbaka med fullständigt tomma händer och för allt i världen bedt mig, att jag skulle förhjälpa dem till penningar på något annat sätt. Vi hafva då icke haft något annat att göra än att upptaga ett banklån, hvarvid de hellre betalat 5 å 6 procent ränta för ett sådant lån, än de velat utsätta sig för ytterligare svårigheter med att få ett egnahemslån. Detta alit såsom en följd af den invecklade proceduren för egnahemslånens erhållande.

Jag tror därför, att det skulle varit mycket lyckligt, om både Första och Andra Kammaren hade antagit Kungl. Maj:ts förslag; och jag tror också, att det skulle lända saken till välsignelse, om Andra Kammaren nu så enhälligt som möjligt antager Kungl. Maj:ts förslag, på det att frågan må komma fram igen vid nästkommande års riksdag.

Jag yrkar sålunda bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Larsson i Lund: Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet fällde nyss ett yttrande, som påkallar, att man icke lämnar det alldeles obesvaradt. Herr jordbruksministern ville

fästa uppmärksamheten på, att en låneförmedlare icke befrias från ansvarighet därigenom att han till statskontoret inlevererar in-teckningarna. Ja, det är alldeles riktigt; så förhåller det sig. Men för egnahemsägarna innebär detta just den största olägenheten; ty det är just därigenom, som egnahemsägarnas fastigheter komma att kollektivt svara för låneförmedlarnes skuld till statskontoret. Vore det så, att hvarje egnahemsägare stode i direkt gäldenärsförhållande till statskontoret, då vore saken vida gynnsammare för egnahemsägarna än hvad nu är fallet.

Herr jordbruksministern sade, med anledning af ett yttrande af herr Wiklund, vidare, att statskontoret icke komme att begagna sig af en in-teckning i *en* persons fastighet för att därmed göra sig betald för sin fordran hos en *annan* person. Ja, vi skola komma ihåg, att den ene eller andre egnahemsägaren icke är gäldenär i förhållande till statskontoret. Statskontoret har så och så många, hundra eller tusen, in-teckningar såsom gemensam säkerhet för en låneförmedlares skuld; och för att göra sig betäckt för sin fordran hos förmedlaren, om denne brister i en annuitetslikvid, måste ju statskontoret, om det icke på annat sätt får likvid, hålla sig till säkerheten, d. v. s. det plockar ut och indrifver en och annan in-teckning. »Men, så går det icke till», säger herr jordbruksministern. Jo, det måste det; ty det finnes icke någon annan utväg än denna att indrifva en dylik fordran, såframt man icke för ändamålet vill säga upp och indrifva samtliga in-teckningar på en gång.

Denna fråga om säkerheten är verkligen icke så utredd, att man på rak arm kan bedöma densamma. Nu säger man, att då saken redan fallit i Första Kammaren, så bör Andra Kammaren demonstrera genom att bifalla Kungl. Maj:ts förslag. Ja, det kan man ju göra, men Andra Kammaren bör nog tänka på att icke demonstrera för en så viktig sak som just denna om anordnande af säkerhet för egnahemslåneförmedlare i statskontoret. Man bör se till, att icke denna säkerhet blir på ett så otillfredsställande sätt ordnad, att rörelsen däraf kommer att lida mycket mera skada, än den skulle komma att göra därigenom, att man på en kortare tid uppsköte hela frågan. Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet började med att uttala sin förvåning öfver, att två ledamöter af utskottet uttalat en önskan om att saken snart måtte komma igen. Jag medgifver, att denna förvåning kan på visst sätt vara berättigad, då man läser utskottets motivering. Men som jag redan en gång förut sagt, vill jag för min del bestämdt taga afstånd från denna motivering. Jag beklagar endast, att det ligger mig till last, att jag icke reserverat mig mot utskottets motivering. Jag anser mig därför böra komma med ett annat yrkande, hvarigenom Andra Kammaren, likaväl som genom ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition, kan uttala sin mening, att denna sak bör med det snaraste komma igen, och det är genom att godkänna statsutskottets betänkande med ogillande af dess motivering.

Öfverläggningen var härmed slutad. Därunder hade yrkats:
1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till berörda hemställan

Angående
statens egna
hemslåne-
rörelse.
(Forts.)

Angående statens egna hemslänerörelse. (Forts.) med ogillande af utskottets motivering, och 3:o bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning. Herr talmannen, som nu framställde propositioner å dessa yrkanden, förklarade sig anse det under 2:o upptagna yrkandet hafva flertalets mening för sig. Herr Rune åskade emellertid votering, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition antagits det under 3:o omförmälta yrkandet nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställen i utskottets förevarande utlåtande n:o 173 med ogillande af utskottets motivering, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen utföll med 67 ja, men 91 nej, hvadan kammaren bifallit Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

§ 17.

Statsutskottets härupå föredragna utlåtande n:o 174, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående utlämnande under år 1907 af egnahemslån inom Fors och Klosters socknar af Södermanlands län, blef af kammaren godkändt.

§ 18.

Om upplåtande af kronojord för bildande af egna hem. Efter föredragning af statsutskottets utlåtande n:o 175, i anledning af väckta motioner om upplåtande af jord å kronans mark för bildande af egna hem, begärdes ordet af:

Herr Sandquist, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Ut i motionen n:o 62 har jag jämte 11 ledamöter af denna kammare anført och värdsamt hemställt: »Med åberopande af de skäl, som undertecknad och medmotionärer sistlidet år anförde för gjord hemställen uti motionen n:o 112, äfvensom ock med hänvisning till de med siffror styrkta motiv, som till förmån för motionen anfördes vid ärendets behandling, enligt Andra Kammarens protokoll den 4 april, samt jämväl slutligen med värdsamt framhållande af det kraftiga understöd motionen rönte, då den bifölls med 115 ja mot 59 nej, föranlätas jag hemställa,

att Riksdagen behagade i skrifvelse till Kungl. Maj:t underdånigst anhålla, det Kungl. Maj:t måtte låta utarbета förslag till sådana bestämmelser, som på ett effektivare sätt, än nu är förhållan-

det, möjliggöra, att kronodomäner vid deras försäljning må utbjudas för bildandet af lämpliga egna hem, samt att Kungl. Maj:t snarast möjligt måtte för Riksdagen framlägga ett sådant förslag.»

Statsutskottet har äfven i år funnit skäligen afslå denna hemställan. Men motivet för utskottets afslag är dock dess bättre i år icke detsamma som det under förra året anförda. Motivet då var just det, att utskottet ansåg det vara bra som det var. Med andra ord utskottet ansåg, att Kungl. Maj:ts bref till domänstyrelsen den 25 september 1896 var tillfyllestgörande. Detta motiv har nu icke längre befunnits vara fullt bärkraftigt för afslagsyrkandet.

På sätt statsutskottet omförmåler, grundar sig nu yrkandet om afslag på chefens för jordbruksdepartementet till statsrådsprotokollet för den 4 april detta år gjorda uttalande rörande detta ärende.

Herr statsrådet har, bland annat, härom yttrat: »det kan emellertid ifrågasättas, om ej härutinnan en förändring till det bättre skulle kunna åstadkommas genom ändrade föreskrifter i ämnet. Det är min afsikt att låta utredning angående dessa förhållanden verkställas inom vederbörande ämbetsverk.»

Då sålunda *ändamålet* med den i år förnyade motionen *numera* synes vara på väg att vinnas, ämnar jag, herr talman, icke göra något yrkande på bifall till motionen.

Men samtidigt som jag afstår därifrån måste jag betona, huru som, enligt min öfvertygelse, kronoegendomar fortfarande försäljas på ett mycket otillfredsställande sätt med hänsyn till egna hemsfrågans lösning. Ty enligt uppgift från kungl. domänstyrelsen »äro under år 1906 försålda 46 jordegendomar; däraf 29 *hela* och 17 styckade eller med lägenheter afsöndrade och särskildt försålda».

Således äro cirka 63 procent af dessa egendomar försålda *helt ostyckade* och 37 procent styckade *endast* medelst afsöndrade *lägenheter*.

Hemmansantalet af de försålda egendomarna har alltså genom försäljningen icke på något sätt blifvit förökadt, utan utgöres af endast 46 som förut, och så kommer därtill afsöndrade *lägenheter*. Herr talman! Under förhoppning om, att herr jordbruksministern skall *infria* sitt löfte och agna denna viktiga fråga *behörigt* beaktande, åtnöjer jag mig nu med att, såsom sagdt, icke göra något yrkande.

Herr Lindhagen: Herr talman! I den af mig väckta motionen, hvarom här jämte andra är fråga, har jag ifrågasatt en framställning till Kungl. Maj:t om upprättande af en tidsenlig plan för upplåtelse af kronodomäner till tomtmark och mindre jordbruk med det sociala ändamålet till ögonmärke. I motiveringen har jag nämligen framhållit, att ögonmärket för närvarande hufvudsakligen är att för dessa kronodomäner kunna erhålla den högsta möjliga köpeskillning och få dem realiserade så fort som möjligt. Med anledning af ett yttrande, som chefen för jordbruksdepartementet haft till statsrådsprotokollet, har statsutskottet trott, att motionens önskemål nog ändå komme under öfvervägande. Af detta yttrande finner jag emellertid endast, att han förordat, att man skall upplåta ännu mer

Om upplåtande af kronojord för bildande af egna hem.
(Forts.)

*Om upp-
låtande af
kronojord
för bildande
af egna hem.
(Forts.)*

än förut, men ingen garanti finnes för, att det kommer att ske på bättre sätt. Han har visserligen också framhållit, att den omständigheten, att beslut fattats om att försälja utan att spekulanter till tillräckligt antal förefinnas, föranleder vissa olägenheter, men detta är också allt.

Jag tror, att denna fråga är så stor och viktig, att densamma väl förtjänt en skrivelse från Riksdagens sida för att blifva stöd åt nödvändigheten af grundligare undersökningar af det förevarande ämnet, än hvad som hittills inom administrationen kommit det-samma till del? Jag skall uti denna riksdagens sena timme emel- lertid i likhet med den siste talaren icke göra något yrkande, utan åtnöja mig med att hafva yttrat detta. Dock vill jag särskildt tillägga några önskemål, som böra tagas under öfvervägande. För det första tror jag, att det är riktigare att afyttra kronodomäner endast i mån af efterfrågan och icke, som statsrådet yttrat, först fatta beslut och sedan se sig om, huruvida någon vill ha dessa lägenheter. Vidare bör man se till, i hvad mån upplåtelse kan ske med tomträtt eller, då man försäljer med äganderätt, i hvad mån sådana villkor kunna fästas, som äro nödvändiga för upprätthäl- lande af alla de önskemål, som kunna ifrågasättas ur social syn- punkt. I sista händelsen kommer då också den frågan upp, huruvida man icke bör i civillagen skaffa sig den återköpsrätt, som Riksdagen dock för denna gång af obekantskap med frågan afböjt. Slutligen vill jag fästa uppmärksamheten på, att vid en föregående debatt i denna kammare framhållits, att många af dessa kronodomäner huf- vudsakligen äro skogsfastigheter, och de flesta hafva väl åtminstone någon skog. Man lärer låta sig angeläget vara att räkna hvarje träd för att få den största möjliga köpeskillning, och därmed har man åstadkommit det resultat, som en skogsvårdsstyrelse framhållit, att de värst ödelagda skogsmarkerna äro på försålda kronodomä- ner, i ty att skogsspekulanterna särskildt uppmuntrats att förvärfva dem. Jag anser, att då kronan skall afyttra dessa kronodomäner för sociala ändamål, bör den se till att icke skogen rotas ut utan får stå kvar för att som husbehofsskog kunna stödja det mindre jordbruk, man vill uppmuntra. Jag har också hört uppgifvas, att framställning såsom jag tror från en skogsvårdsstyrelse i detta hän- seende tämligen nyligen kommit in till Kungl. Maj:t, och jag ber att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få hemställa, att han i detta ämne icke måtte tappa skogsvårdssyn- punkten alldeles ur sikte utan äfven låta den komma till sin rätt.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 19.

*Om bildande
af en jord-
förmedlings-
fond.*

Vidare förelåg till afgörande statsutskottets utlåtande n:o 176, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till bildande af en jordförmedlingsfond jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 9 april innevarande år till Riksdagen aflätn propo-

sition hade Kungl. Maj:t, under åberopande af bilagdt, i statsrådet samma dag fördt protokoll, föreslagit Riksdagen att

*Om bildande
af en jord-
förmedlings-
fond.*

(Forts.)

1:o.

bemyndiga riksgäldskontoret att under åren 1908—1909 tillhandahålla statskontoret ett belopp af högst 2,000,000 kronor för bildande af en lånefond, afseende underlättandet af inköp på landsbygden eller å till stad hörande, men utanför det planlagda området belägen mark af större jordområden, som kunde erhållas för billigt pris och särskildt lämpade sig att helt och hållet eller till väsentlig del utstyckas till egnahemslägenheter (*jordförmedlingsfonden*);

2:o.

medgifva, att Kungl. Maj:t måtte under nämnda år disponera fondens samtliga kapitaltillgångar till förlagslån åt aktiebolag och föreningar, hvilka hade till uppgift att befrämja förvärfvandet af egna hem, under förutsättning att nämnda aktiebolag och föreningar af Kungl. Maj:t vid pröfning i hvarje särskildt fall i den ordning, Kungl. Maj:t funne godt föreskrifva, funnes bereda tillräcklig trygghet för att deras verksamhet bedrefves på ett oegennyttigt och ändamålsenligt sätt, och under villkor att deras bolagsordningar eller stadgar vore upprättade i öfverensstämmelse med af Kungl. Maj:t särskildt föreskrifna grunder.

3:o.

besluta, att för ifrågavarande lånerörelse skulle gälla vissa angifna allmänna bestämmelser;

4:o.

medgifva, att Kungl. Maj:t måtte äga meddela de ytterligare föreskrifter, som i afseende å ifrågavarande lånerörelse kunde finnas erforderliga;

5:o.

besluta, att riksgäldskontoret skulle af fondens medel erhålla godtgörelse för den ränteutgift, som genom ofvanberörda medels öfverlämnande till fonden för riksgäldskontoret förorsakades;

6:o.

medgifva, att till fonden inflytande kapitalbetalningar och räntor, i den mån de icke åtginge till ersättande af riksgäldskontorets ränteutgift, måtte intill utgången af år 1909 tilläggas fondens kapital.

Om bildande af en jordförmedlingsfond. I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande proposition hade utskottet till behandling förehafvt två inom Andra Kammaren väckta motioner, den ena, n:o 261, af herr J. Widén och den andra, n:o 266, af herr O. A. Berg i Staby.

(Forts.)

Utskottet hemställde, att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition och herr Widéns förenämnda motion samt med afslag å herr Bergs i Staby ofvanberörda motion, måtte

1:o bemyndiga riksgäldskontoret att under åren 1908—1909 tillhandahålla statskontoret ett belopp af högst 2,000,000 kronor för bildande af en lånefond, afseende underlättandet af inköp på landsbygden eller å till stad hörande, men utanför det planlagda området belägen mark af större jordområden, som kunde erhållas för billigt pris och särskildt lämpade sig att helt och hållet eller till väsentlig del utstyckas till egnahemslägenheter (*jordförmedlingsfonden*);

2:o medgifva, att Kungl. Maj:t finge under nämnda år disponera fondens samtliga kapitaltillgångar till förlagslån åt hushållningssällskap samt åt aktiebolag och föreningar, hvilka hade till uppgift att befrämja förvärfvandet af egna hem, under förutsättning, beträffande aktiebolag och föreningar, att dessa af Kungl. Maj:t vid pröfning i hvarje särskildt fall i den ordning, Kungl. Maj:t funne godt föreskrifva, funnes bereda tillräcklig trygghet för, att deras verksamhet bedrefves på ett oegennyttigt och ändamålsenligt sätt, och under villkor att deras bolagsordningar eller stadgar vore upprättade i öfverensstämmelse med af Kungl. Maj:t särskildt föreskrifna grunder;

3:o besluta, att för ifrågavarande lånerörelse skola gälla vissa angifna allmänna bestämmelser;

4:o medgifva, att Kungl. Maj:t ägde meddela de ytterligare föreskrifter, som i afseende å ifrågavarande lånerörelse kunde finnas erforderliga;

5:o besluta, att riksgäldskontoret skulle af fondens medel erhålla godtgörelse för den ränteutgift, som genom ofvanberörda medels öfverlämnande till fonden för riksgäldskontoret förorsakades; samt

6:o medgifva, att till fonden inflytande kapitalbetalningar och räntor, i den mån de icke åtginge till ersättande af riksgäldskontorets ränteutgift, finge intill utgången af år 1909 tilläggas fondens kapital.

Sedan utskottets hemställan i *punkten 1:o* blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till:

Herr Lindblad, som yttrade: Jag vill hemställa, huruvida icke uppläsningen af de öfriga punkterna kunde utelämnas, då dessa äro ganska långa.

I den nu föredragna punkten skulle jag vilja göra en anmärkning mot det uttryck, som här förekommer »eller å till stad

hörande, men utanför det planlagda området belägen mark». Riksdagen har ju nu förkastat Kungl. Maj:ts förslag om att egna hem skulle bildas på stads område, och af denna anledning anser jag det alldeles olämpligt att nu bevilja en *jordförmedlingsfond* för uppförande af egna hem på *stads område*. Jag ber därför att få yrka, att dessa ord måtte utgå.

Om bildande af en jordförmedlingsfond.
(Forts.)

Herr Widén: Herr talman! Jag anser, att denna bestämmelse icke alls står i strid med det beslut, som Andra Kammaren fattat i fråga om egnahemslånen, hvarför jag håller före, att kammaren bör låta de anmärkta orden kvarstå. För öfrigt har, såvidt jag vet, Första Kammaren icke gjort någon ändring, och hvarför skulle vi då göra det? Det tyckes mig vara olämpligt. Är det så, att framdeles vid någon följande riksdag beslutes, att det kan bli egna hem på ifrågakomma, invid städerna belägna områden, så gäller ju denna bestämmelse, men till dess torde den icke kunna tillämpas, då det icke får lämnas lån till egna hem på sådan mark. Jag foreställer mig alltså, att vi icke behöfva göra någon ändring.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Alfred Peterson: Herr talman, mina herrar! I likhet med den föregående talaren hyser jag den uppfattningen, att det förhållande, att Riksdagens båda kamrar icke enats om den hemställan, som vi nyligen behandlat, icke behöfver utgöra något hinder för kammaren att nu bifalla denna utskottets hemställan, som är öfverensstämmande med Kungl. Maj:ts förslag. För öfrigt har Första Kammaren redan gifvit sitt bifall hertill. Skulle Andra Kammaren äfven här fatta annat beslut, skulle den rifva sönder äfven denna sak, och det tror jag icke, att kammaren är benägen att göra. Jag kan icke se, att något hinder finnes för kammaren att besluta i öfverensstämmelse med utskottets hemställan.

Herr Lindblad: Jag kan icke värja mig för den uppfattningen, att dessa ord ha kommit till af ett misstag, kanske beroende på brådiskande göromål för kansliet. Af den anledningen hemställer jag till denna kammare, huruvida, då frågan om egna hems bildande på stads område faktiskt genom Riksdagens beslut fallit, det kan vara lämpligt, att kammaren skulle vidhålla ett beslut, som i en föregående fråga endast innebar en opinionsyttring, men som har skulle medföra en ändring i sak. Jag åtminstone kan icke finna det lämpligt. Jag vidhåller därför mitt yrkande.

Herr Widén: Det är icke påvisadt af den siste talaren, att det skulle följa den allra ringaste olägenhet af att bifalla utskottets hemställan. Hvarför skall man då ställa så till, att statsutskottet skulle få hålla sammanjämkning äfven på denna fråga? Det synes mig alldeles onödigt. Jag yrkar bifall.

Herr Zetterstrand: Jag vill påpeka, att det i departementschefens yttrande på sidan 8 heter: »Af hvad jag förut anfört fram-

Om bildande af en jordförmedlingsfond
(Forts.) går, att enligt min åsikt de medel, som må kunna anvisas för ifrågasvarande ändamål, böra ställas fristående från egnahemslånefonden och bilda en särskild fond, hvilken jag tänkt mig lämpligen skulle kunna kallas jordförmedlingsfonden.» Det har således icke något sammanhang med den andra frågan. Jag yrkar bifall.

Herr Lindblad: Ja, jag skall kunna foga mig i ett sådant beslut, men då skall jag också be, att icke detta Riksdagens beslut ett kommande år skall användas såsom motivering, hvarför Riksdagen sedermera skall gå in på Kungl. Maj:ts förslag om att utsträcka egnahemsbyggandet äfven till stads område. Ty man skulle mycket lätt med detta papper i handen kunna komma och säga: Riksdagen har dock redan en gång beslutat, att det skall bildas en jordförmedlingsfond äfven för egna hems byggande på stads område, och den saken anser jag, att Riksdagen i år gifvit till känna, att den dock icke velat gå med på. Och jag vill tillägga: om man funnit, att egna hem, i synnerhet jordbrukslägenheter, långsamt nog uppstå på landsbygden, är det då skäl att ställa bestämmelserna så, att, i konkurrensen med städerna äfven i detta afseende, landsbygden skulle faktiskt komma att bli så godt som utan några nya sådana egna hem.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren utskottets hemställan i förevarande punkt, hvarjämte kammaren på därom gjord proposition biföll det af herr Lindblad framställda yrkandet, att de återstående punkterna i utskottets hemställan icke måtte uppläsas.

Punkterna 2:o)—6:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 20.

Slutligen föredrogos hvarterdera för sig statsutskottets utlåtanden:

n:o 177, angående väckt motion om anvisande af medel för inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark; och

n:o 178, i anledning af väckta motioner angående försäljning af vissa kronoegendomar.

Hvad i dessa utlåtanden hemställts bifölls af kammaren.

§ 21.

Justerades protokollsutdrag.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 5,3 e. m. för att åter sammanträda kl. 7 e. m., då enligt utfärdadt anslag detta sammanträde komme att fortsättas.

In fidem
Herman Palmgren.

Måndagen den 27 maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtande och memorial:

n:o 179, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte hufvudtiteln framställda förslag om extra lönetillägg för år 1907 till ordinarie vaktmästare vid flottans pensionskassa;

n:o 180, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut angående löneroglering för personalen vid statens järnvägar m. m.; och

n:o 181, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut angående ordinarie postbetjäntes aflöningsförhållanden, pensionsrätt åt kvinnliga posttjänstemän samt fastställande af utgiftsstat för postverket m. m.

Kammarens ledamöter åtskildes häruppå kl. 7,10 e. m.

In fidem.
Herman Palmgren.
